DE

DELAVSKA ENOTNOST

12. 6. 1976 - ŠT. 23 - L. XXXV. - CENA 3 DIN

GLAVNI UREDNIK: VOJKO ČERNELČ

ODGOVORNI UREDNIK: BOJAN SAMARIN

Več kot tisoč udeležencev letošnjega vlaka Bratstva in enotnosti iz 30 občin SR Srbije so nekdanji izgnanci in današnji prijatelji prisrčno sprejeli, prav tako pa tudi prebivalci krajev, kjer se je vlak ustavljal. Godbe, pevski zbori, folklorni nastopi, taborniki, slavnostni govori in predvsem povsod veliko cvetja za prijatelje, ki so pred petintridesetimi leti nesebično sprejeli naše izgnance. Sprejemi so bili nadvse veličastni v Krškem, pa v Mariboru, Celju, Kranju, Jesenicah in drugje.

Po treh dneh so se gostje poslovili in ob zadnjem stisku rok in objemu se je marsikomu utrnila solza. Vsi pa so si rekli: „Prihodnje leto spet na svidenje!" Na sliki: slovo na železniški postaji v Kranju. Foto: Andrej Agnič

Čas za obračun

Prejšnji ponedeljek je sekretariat za organizacijo javne razprave o osnutku zakona o združenem delu pri RS ZSS pregledal dosedanji potek razprave po občinah, temeljnih organizacijah združenega dela in na drugih ravneh družbene in samoupravne organiziranosti. Kljub ugodnim ocenam dosedanjega poteka javne razprave, pa sekretariat opozarja na nekatere pomanjkljivosti. Še posebej so člani sekretariata opozorili na mnenje, da z „dolgimi" organizacijskopolitičnimi pripravami kratimo možnost delavcem v temeljnih organizacijah, da presojajo o posameznih določilih osnutka zakona o združenem delu.

Stališče sekretariata je odločno:

„Kjer ni ocene o dosedanji samoupravni organiziranosti, kjer ni tako urejenih odnosov, kot jih narekujejo določila nove ustave in kjer delavci niso sprejeli in potrdili te ocene, je potrebno nemudoma to nadomestiti in seznaniti z oceno vse delavce. Še posebej sekretariat opozarja na primere, ko posamezniki želijo prilagoditi sedanje samoupravne akte določilom osnutka zakona in s tem pokrpati dosedanje pomanjkljivosti v zakonodaji in praksi. Upreti se je treba vsem poskusom tistih, ki so v besedah za novi zakon, za uresničevanje ustave, vendar v praksi negirajo vse nove odnose in se še vedno vedejo po starem."

Na seji sekretariata so opozorili, da pomeni javna razprava o osnutku zakona o združenem delu izziv tistim silam, ki se še vedno niso sprijaznile z uresničevanjem duha in črke nove ustave. Prav sedaj je priložnost, da z njimi obračunamo, kajti javna razprava – tako so poudarili na seji sekretariata – ni le seznanjanje z določili osnutka zakona o združenem delu, temveč je resnična priložnost za spreminjanje samoupravnih razmer.

Ne bo odveč, če posebej poudarimo misel, ki je bila izražena na seji sekretariata, da gre za zelo pomembno in celovito družbeno akcijo, v kateri moramo resnično omogočiti vsakemu delavcu, da bo odločal o pogojih in rezultatih svojega dela. To pa pomeni, da bo tudi odločal o svoji organiziranosti.

M. H.

SEJA PREDSEDSTVA RS ZSS

Visoke šole »odprte« do združenega dela

Ustavna preobrazba visokega šolstva je tudi skrb delavcev v materialni proizvodnji — Sprejet program ukrepov za vračanje zdomcev

V statutih in samoupravnih sporazumih visokošolskih TOZD niso dovolj jasno opredeljene naloge visokega šolstva. Enaka ugotovitev velja za delovno področje in dejavnost posameznih visokošolskih ustanov ter za njihovo organiziranost.

Zapisali smo le nekaj bistvenih ugotovitev iz analize o vsebini statutov in samoupravnih sporazumov visokošolskih TOZD, ki jo je že pred časom pripravila posebna komisija Skupščine SR Slovenije, zdaj pa je ta analiza prišla na dnevni red seje predsedstva RS ZSS. Člani predsedstva so se z vsebino omenjene analize sicer strinjali, so pa skušali prodreti globlje in ugotoviti, zakaj pravzaprav stanje, kakršno ugotavljamo. Pri tem je pomembna ugotovitev, da je večina statutov in tudi samoupravnih sporazumov visokošolskih TOZD nastala, preden je bil znan osnutek zakona o združenem delu, ki ustvarja pogoje za dejansko svobodno menjavo dela. Javna razprava o „mali ustavi" bi vsekakor morala odgovoriti na vsa pereča vprašanja s tega področja in tako pomeniti osnovo, da bi dovoljevala ustrezno vsebinsko in ne le formalno prilagoditev statutov in samoupravnih sporazumov sedanji stopnji razvitosti družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov. To med drugim pomeni, da ustavna preobrazba ni le stvar visokošolskih kolektivov, ampak vsaj v enaki meri morajo nanjo – tudi v visokem šolstvu – vplivati tudi delavci iz materialne proizvodnje na podoben način, kot so zdaj, denimo, povedali svoje mnenje o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje ter o financiranju takega izobraževanja.

Dolžnost sindikatov je, med drugim opozarjati na slabosti in predlagati ustreznejše oziroma boljše rešitve. Prav zato je predsedstvo še posebej zadolžilo sindikat delavcev znanosti in visokega šolstva, da nadaljuje s prizadevanji za dosledno ustavno preobrazbo visokošolskih TOZD. Pri tem mu morajo pomagati delegati vseh drugih republiških odborov, vključeni v organe upravljanja na fakultetah, visokih in višjih šolah. Skupna naloga in dolžnost naj bo boj za čim večjo odprtost izobraževalnega sistema za vse dogovorjene potrebe združenega dela.

V nadaljevanju pa je predsedstvo potrdilo še program ukrepov za vračanje naših delavcev iz tujine. Podrobneje o tem poročamo na 2. strani v sestavku „Na potezi".

M. G.

V dvorani Tivoli je bila v torek slovesna akademija z revijskim prikazom razvoja kulture in telesno-kulturne dejavnosti invalidov. To je bil zaključek praznovanj letošnjega mednarodnega dneva invalidov.

V imenu pokrovitelja letošnjega praznovanja republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je predstavnike invalidskih organizacij in goste pozdravila generalna sekretarka RS ZSS Ivanka Vrhovčak. V svojem nagovoru je med drugim dejala:

„Naslov letošnjega dneva invalidov – Delo invalidom, je predvsem poziv vsem, ki morejo in morajo tudi uresničiti njegov human in ustvarjalen pomen. To so predvsem organizacije združenega dela, ki morajo s stalnim izpopolnjevanjem tehnologije, organizacije in kadrovsko politiko pripraviti razmere, da bodo invalidi lahko uspešno združili svoje delo z delom drugih delavcev v vseh temeljnih samoupravnih okoljih. Za najtežje invalide pa je potrebno z dodatno družbeno pomočjo poskrbeti, da se bodo za ustvarjalno delo usposobili in tudi vanj vključili."

Poudarila je tudi, da moramo še posebej poskrbeti za to, da bomo v proces osvobajanja človeka, ki ga zagotavljajo naši humani samoupravni odnosi, vključevali tudi invalide.

Ob koncu pa je Ivanka Vrhovčak dejala: „Še vedno vse prepočasi pronica v našo družbo zavest, da je problem invalidnosti potrebno reševati veliko prej, tedaj, ko smo še zdravi in polni ustvarjalne moči. To je odgovornost organizacij združenega dela za varno delo, dalje zdravstvenega varstva in drugih ukrepov, ki preprečujejo nastajanje invalidnosti. Pri tem moramo svojo nalogo dosledno opraviti tudi sindikati in uresničiti svoje kongresne sklepe. Veliko bolj vztrajno in odločno moramo zahtevati take delovne razmere na vsakem delovnem mestu, da bo delavec delal varno, da bo vse manj vzrokov za usihanje življenjske in delovne moči, za invalidnost."

Bodo otroške bolezni pustile posledice?

STRAN 5

Dolge noči Grobeljškove Neže in njenih petih majhnih otrok

STRAN 8, 9

KAJ SMO STORILI...

NA POTEZI

Slovenski sindikati podpirajo izvajanje programa nalog, ki jih je predložil republiški sekretariat za delo in ki se bodo izvajale v sodelovanju z drugimi organi in organizacijami na podlagi zveznega programa akcij in ukrepov za postopno vračanje jugoslovanskih delavcev z dela v tujini.

K tej temeljni misli, izrečeni na zadnji seji predsedstva RS ZSS, velja pristaviti: angažiranje sindikatov naj bi bilo še zlasti usmerjeno k sprejemanju kar najbolj konkretnih ukrepov, ki bi spodbujali hitrejši razvoj manj razvitih območij oziroma bi pospeševalno vplivali na investicijsko dejavnost in zaposlovanje na teh območjih, toda tudi ukrepov, ki ne bi smeli nastajati brez neposrednega sodelovanja TOZD in OZD ter usklajevanja s samoupravno sprejetimi družbenimi načrti razvoja dejavnosti, regij in občin.

Kakšne so realne možnosti za uresničitev vseh teh nalog?

Pravega uspeha bržčas ne bo, če medobčinski in občinski sveti Zveze sindikatov ter osnovne organizacije sindikata ne bodo začeli takoj in sistematično obravnavati vse problematike v zvezi z odhajanjem in bivanjem naših delavcev na delu v tujini ter njihovim vračanjem in delovnim, samoupravnim in družbenopolitičnim angažiranjem v domovini. Zato velja pohiteti s pripravo analiz, ki bi OZD, krajevnim skupnostim, občinam, dejavnostim in območjem natančno razkrile, koliko delavcev je še na delu v tujini in zakaj so odšli tja, kje sedaj delajo, in kaj delajo, ali so sami ali z družinami, s kakšnimi problemi se soočajo, ali se zanimajo za vrnitev in zaposlitev v domovini in podobno.

Ob tem spletu vprašanj, ki naj bi jih le začeli sistematično analizirati in spremljati ob aktivnem sodelovanju sindikatov, velja pripisati še nalogo, ki terja doslednost pri navezovanju in razvijanju stikov z našimi delavci na tujem. V ta namen naj bi jim redno pošiljali glasila delovnih organizacij in občinska glasila, jih obveščali o možnostih in pogojih zaposlovanja doma in podobno. Da bi „glas" o tem tudi prišel do njih, naj bi razpisne roke tudi ustrezno podaljšali.

Po vseh OZD, krajevnih skupnostih in občinah bi tudi morali, seveda ob tvornem sodelovanju sindikalnih organizacij, pripraviti natančne preglede delavcev, ki so se vrnili iz tujine. Ugotovili naj bi, kaj delajo ti delavci sedaj, kako so se vključili v samoupravno delovanje in družbenopolitično življenje, kako vplivajo na svojo okolico pa tudi to, kako so jih sprejeli drugi delavci in občani. So namreč območja pri nas, denimo mariborska regija, kjer bo moralo preteči več časa kot kje drugje, da bodo ljudje pozabili, kaj so jim storili njihovi nekdanji sodelavci, ko so množično odhajali na tuje, doma pa je zaradi tega zastalo delo v prenekaterem obratu ali oddelku, ki je odločilnega pomena za celotno delovno organizacijo.

Pri naporih za ustvarjanje pogojev, ki naj omogočijo postopno vračanje zdomcev, imajo sindikati še več drugih nalog, denimo tiste s področja sodelovanja z zavodi za zaposlovanje ali pa tiste, povezane z uresničevanjem kongresnih sklepov sindikatov, ki precej govore tudi o naših delavcih, začasno zaposlenih na tujem oziroma o njihovi vlogi pri rasti in napredku naše družbe. Vendar naj bo naštevanja dovolj. Bistvena je pač ugotovitev, da moramo za vračanje naših zdomcev storiti veliko več kot le odpraviti vzroke za njihov odhod. Izvajanje programa, če bomo odločni tudi v dejanjih, nam bi to omogočilo. Poteza je torej naša . . .

M. G.

IZ OBČINSKIH ORGANIZACIJ

KOPER

Gospodarsko stanje na kraško-obalnem območju ni zadovoljivo, v nekaterih dejavnostih, zlasti še kovinski industriji, ki ima največji del v družbenm proizvodu, se celo poslabšuje, so ugotovili na zadnji seji kraško-obalnega sveta ZSS.

Težišča gospodarske nestabilnosti so zlasti delovne organizacije, ki so minulo leto zaključile z izgubo. Največ teh izgub odpade na občino Izola, v tej občini na Mehanotehniko in Polimer, v Kopru na proizvodno trgovsko podjetje Center, v Sežani pa na opekarno Obrov, ki je v likvidaciji, ter na temeljno organizacijo Cimosa v Senožečah. Te izgube pa so organizacije v glavnem pokrile z lastnimi sredstvi, ostala je le napokrita izguba v Izoli v višini 30 % (Polimer) in v Sežani v višini 40 % (Opekarna Obrov).

Na meji rentabilnosti so zlasti Delamaris, Cimos in Tomos, v katerih porabljena sredstva hitreje naraščajo kot realizacija. Tako na primer v Tomosu in Cimosu iz dohodka niso namenili nobenih sredstev v poslovni sklad, v Delamarisu pa je ena temeljna organizacija poslovala z izgubo.

Po mnenju članov sveta je pretežni del gospodarskih težav v industriji, saj kritične organizacije kljub zmanjšanim poslovnim uspehom. še vedno predstavljajo 43 % skupnega družbenega proizvoda industrije. Tudi politika osebnih dohodkov v minulem letu ni bila dosledna, saj so bili le-ti prekoračeni po samoupravnih sporazumih posameznih panog in nad rastjo produktivnosti dela v vseh gospodarskih panogah, razen v gradbeništvu. Takšno stanje so povzročili slabi sistemi notranje delitve dohodka in osebnih dohodkov.

MILOŠ SVANJAK

LITIJA

V litijski občini so pred dnevi opravili zadnje organizacijske priprave za javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah ter v samoupravnih interesnih in krajevnih skupnostih. Za usmerjanje in vodenje javne razprave v občini bo skrbel 76-članski politični aktiv, pri občinskem sindikalnem svetu pa komisija za samoupravljanje, ki je že sprejela program aktivnosti pri obravnavanju male ustave. Med drugim so litijski sindikati pripravili seminar za člane občinskega političnega aktiva, predsednike delavskih svetov, izvršnih odborov osnovnih sindikalnih organizacij, vodje delegacij in za vodilne delavce v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. Razveseljivo je, da je večina delovnih organizacij že pripravila analizo o dosedanjem razvoju in uveljavljanju samoupravnih odnosov. Na teh analizah bo temeljila javna razprava o osnutku zakona o združenem delu. Doslej so v nekaterih podjetjih že organizirali javne razprave o osnutku zakona, ki pa so bile bolj ali manj neuspešne in jih bodo morali ponoviti.

I. V.

KRANJ

Številnim klubom samoupravljavcev po Sloveniji se je pridružil še eden. Minulo sredo je bila v Delavskem domu v Kranju ustanovna skupščina kluba samoupravljavcev občine Kranj. Izvolili so organe skupščine in sprejeli program dela kluba.

G. S.

IZVRŠNI ODBOR RO SINDIKATA DELAVCEV KULTURE SLOVENIJE IZRAZIL SOLIDARNOST Z TRŽAŠKIMI UMETNIKI

Urediti status gledališča

Poziv oblastem v Italiji, da prizadevnemu kolektivu Stalnega slovenskega gledališča v Trstu omogočijo nadaljevati njegovo umetniško poslanstvo med Slovenci v Italiji — Kulturni delavci Slovenije in Jugoslavije naj bi pomagali zgraditi Kulturni center v Tolminu

Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata delavcev kulture Slovenije je na seji 9. junija obravnaval dve pomembni pobudi.

Posebna delegacija kolektiva Stalnega slovenskega gledališča v Trstu je najprej seznanila člane izvršnega odbora o položaju te ustanove in o razlogih, ki so narekovali kolektivu, da zasede Kulturni dom v Trstu. Tega dne, 9. junija, je zasedba gledališča trajala že 22 dni. Izvršni odbor je sprejel posebno izjavo, s katero v celoti podpira prizadevanja kolektiva SSG Trst za ureditev statusa tega gledališča. V izjavi izvršni odbor poziva pristojne italijanske oblasti, da nemudoma uredijo status SSG Trst in tako omogočijo prizadevnemu kolektivu te najpomembnejše kulturne institucije naših rojakov v Italiji, da nadaljuje s svojim umetniškim poslanstvom med Slovenci v Italiji.

Izvršni odbor je sklenil s problemi SSG Trst seznaniti tudi Zvezo sindikatov Slovenije in Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije. Posebno izjavo so sklenili posredovati tudi Mednarodni federaciji umetnikov (FIA). Izvršni odbor je izrazil svoje prepričanje, da bodo pokrajinski sindikati CGIL-CISL-CCdl-UIL tudi vnaprej odločno podpirali boj tržaških umetnikov.

Izvršni odbor je obravnaval tudi akcijo za pomoč prizadetim krajem v Posočju. Poudarili so, da tokrat ne smemo dovoliti, da ne bi obnovili tudi pomembnih kulturnih objektov velike zgodovinske vrednosti. Izvršni odbor je obravnaval tudi pobudo, da bi kulturni delavci Slovenije in Jugoslavije pomagali s svojimi sredstvi zgraditi kulturni center v Tolminu. Člani izvršnega odbora menijo, da bi na takšen način lahko najkonkretneje izpričali svojo solidarnost s prebivalci potresnega območja. V akciji za gradnjo kulturnega centra v Tolminu naj bi povezali tudi vse kulturne delavce v Jugoslaviji.

S tem je izvršni odbor sprejel pobudo, ki sta jo posredovala Društvo bibliotekarjev Slovenije in izvršni odbor mariborske kulturne skupnosti, posredoval pa jo bo tudi Sindikatu delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije.

MILAN BRATEC

SEJA IO RO SINDIKATA DELAVCEV KOVINSKE INDUSTRIJE

Kako spoštovati skupne dogovore?

Polovica podpisnic samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke prekoračila dogovorjena merila — Akcija za analiziranje vzrokov — Zaostriti pa bo treba tudi odgovornost družbenopolitičnih organizacij, posebej sindikata

Kako zaostriti odgovornost, da v podjetjih pri delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke ne bodo z resolucijo in sporazumi prekoračevali dogovorjenih okvirov? To je bilo osrednje vprašanje razprave po poročilu o učinkovitosti samoupravnih sporazumov o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov na zadnji seji izvršnega odbora RO sindikata delavcev kovinske industrije Slovenije. Odgovor nanj je izkristalizirala razprava: resda niso samo sindikati odgovorni za takšno ali drugačno samoupravno in družbenopolitično vedenje kolektivov ali posameznikov v njih, vendar bo treba predvsem v sindikalnih organizacijah samih spodbuditi člane in funkcionarje, da bodo bolj bdeli nad spoštovanjem določil in meril, sprejetih v resolucijah in samoupravnih sporazumih. Odveč je namreč pričakovati, da bi nekdo od zunaj poskrbel za red, saj prav v samoupravnih sporazumih javno piše, da so se podpisniki zavestno odločili za takšno politiko in se dogovorili, da jo bodo spoštovali. Zavoljo tega je prav, da sami poskrbijo za to, da dogovorov ne bodo kršili.

Žal je bilo prav pri delitvi sredstev za osebne dohodke v minulem pa tudi v letošnjem letu veliko kršitev dogovorjenih meril. Približno polovica podpisnic samoupravnih sporazumov je prekoračila dovoljene in dogovorjene meje. Le posamezne delovne organizacije so ostale pri delitvi pod dovoljeno ravnijo sredstev za delitev OD. Ob tem so člani izvršnega odbora ugotavljali tudi številne pomanjkljivosti samoupravnih sporazumov in sklenili, da jih bo treba ponovno prevetriti ter predlagati morebitne spremembe. Hkrati so se dogovorili, da bodo v delovnih organizacijah začeli z akcijo, v kateri naj bi preverili, kje so prekoračevali dogovorjene okvire delitve osebnih dohodkov ter ugotovili vzroke, da delitev sredstev ni bila odvisna od dohodka posamezne organizacije združenega dela.

R. B.

PO POSVETOVANJU O SAMOUPRAVNEM ZDRUŽENJU ŠOL

Delovna integracija

Združevanje šol ne sme pomeniti odmikanja šole od njenega življenjskega okolja

Integracijski procesi so nujnost današnjega oziroma jutrišnjega dne. K temu spodbuja nadaljnji razvoj samoupravljanja, potrebe združenega dela pa tudi dohodkovni odnosi in svobodna menjava dela. To velja tudi za samoupravno povezovanje in združevanje šol.

Posvetovanje, ki ga je ob koncu maja organiziral republiški odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, je z razpravo in s poskusom uskladitve stališč o nekaterih perečih vprašanjih samoupravnega združevanja šol želelo razrešiti nekatere dileme, kot so: vprašanje najprimernejše oblike združevanja šol, optimalne velikosti integriranih vzgojno-izobraževalnih zavodov, vprašanje šolskih svetovalnih služb, vloga kolektivnih in individualnih organov s stališča samoupravne organiziranosti in še kaj.

Integracija šol je širše družbeno vprašanje, zato naj poteka postopno, s solidno pripravljenostjo in s sodelovanjem vseh družbenopolitičnih dejavnikov ter na podlagi jasno izdelanega plana integracije. Združevanja šol ni samo sebi namen. Osnovni namen sta dvig kvalitete ter racionalizacija dejavnosti. Povezanost šol naj bi bilo poroštvo za boljšo kakovost, kajti znotraj samoupravno združenih šol bo dogovarjanje in reševanje problemov mnogo lažje in celoviteje, hkrati pa je integrirana šola oblika, ki bo mogla maksimalno racionalizirati omejena finančna sredstva. Skratka gre za delovno integracijo, ki obsega združitev dela in sredstev.

Združevanje vzgojno izobraževalnih organizacij pa ne sme povzročiti odmikanje šole in njenih enot od okolja, v katerem deluje. Tudi število učencev ne bi smelo biti preveliko, da se ne bi izgubila identiteta šol in posameznikov. Ne nazadnje je pomembna tudi ekonomska stran združevanja šol: poleg racionalizacije sredstev bi s tako obliko povezanosti morali doseči ekonomsko enovitost, občutek ekonomske varnosti in večje odgovornosti.

V procesu integracije šol pa je seveda eden najpomembnejših motivov pedagoški aspekt. Združena šola bo v veliki meri razbremenila ravnatelja administrativnih dolžnosti in ga usmerila k njegovemu primarnemu poslanstvu pedagoškega vodje učiteljskega zbora. V na novo organizirani šoli se bo spremenila in poglobila tudi vloga šolske svetovalne službe in njenih delavcev. Ti bi naj delovali na posameznih šolah, pri reševanju skupnih problemov pa naj bo njihovo delo povezano. Tudi strokovni organi (razredni učiteljski zbor) naj bi delovali v vsaki organizaciji posebej, če pa je integrirana šola istovrstna, pa lahko tudi skupno za vse.

Posvetovanje je opozorilo tudi vse družbenopolitične organizacije v občinah, naj združijo svoje interese in podprejo nujen in potreben proces integracije osnovnih šol. S tem bodo prispevali tudi k odpravljanju neenakega položaja izobraževanja v mestu in na vasi.

BREDA BERNETIČ

IZ REPUBLIŠKIH ODBOROV

SINDIKAT DELAVCEV PROMETA IN ZVEZ SLOVENIJE: Komisija za samoupravljanje je po dveh sejah izoblikovala teze za razgovor za okrogloo mizo o samoupravnem položaju delavcev v gospodarskih dejavnostih posebnega družbenega pomena. Okrogli mizi sodita v javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu v TOZD prometna sekcija ŽG Ljubljana in v TOZD za vzdrževanje cest Cestnega podjetja iz Maribora.

SINDIKAT GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE: Komisija za nadaljnji razvoj samoupravljanja je analizirala (svojo) dosedanjo aktivnost v javni razpravi o osnutku „male ustave".

SINDIKAT DELAVCEV LESNE INDUSTRIJE IN GOZDARSTVA SLOVENIJE: Ob sodelovanju predstavnikov republiškega odbora je bil v KGP Kočevje razgovor o problematiki zdravstvenega varstva delavcev te panoge. Zanimivost: „na kraju samem" so govorili o vzrokih pretirano visokega bolniškega staleža, po katerem jim gre eno prvih mest v Sloveniji.

SINDIKAT DELAVCEV TEKSTILNE IN USNJARSKE INDUSTRIJE SLOVENIJE: RO je pripravil razgovor o beneficiranju delovnih mest za nekatera delovna mesta v usnjarnah.

TRIJE SINDIKATI (delavcev trgovine, delavcev tekstilne in usnjarske industrije ter delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije) so na skupni seji njihovih komisij za samoupravljanje obravnavali osnutek samoupravnega sporazuma za ustanovitev SIS za področje prometa s stranskimi proizvodi klavniške dejavnosti.

SINDIKAT DELAVCEV UPRAVE, PRAVOSODJA IN DRUŽBENOPOLITIČNIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE: Z namenom, da bi celovito spoznali problematiko uveljavljanja samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke RO prireja območne posvete s podpisniki sporazumov upravnih in pravosodnih organov. Za širšo ljubljansko, zasavsko in posavsko regijo bo posvet v ponedeljek v Ljubljani. Delegati primorsko-notranjske in goriške regije se bodo sestali v torek v Novi Gorici. Podpisniki sporazumov iz severovzhodne Slovenije in dela Koroške se bodo o problemih pogovorili v sredo v Mariboru. V petek bo v Ljubljani posvet za delegate iz celjske, gorenjske in dolenjske regije, naslednji torek pa se bodo v Ljubljani sestali podpisniki obeh sporazumov delovnih skupnosti republiških upravnih organov in pravosodnih organov, ki se financirajo iz sredstev republiškega proračuna.

SINDIKAT DELAVCEV ENERGETIKE IN PREMOGOVNIŠTVA SLOVENIJE: Le z boljšim sodelovanjem med odgovornimi službami v delovnih organizacijah in v zdravstvenih ustanovah bomo lahko dosegli več pri preprečevanju nezgod in zmanjševanju boleznin v rudniških kolektivih, so ugotovili na posvetu, ki ga je RO tega sindikata pripravil v Zasavskih premogovnikih v Trbovljah.

SINDIKAT DELAVCEV TRGOVINE SLOVENIJE: Izvršni odbor je razpravljal o rekreaciji in oddihu delavcev v tej panogi gospodarstva. Obravnaval je tudi gospodarski položaj trgovine v letih med 1970 do 1975 in gospodarske rezultate v prvem četrtletju letos v primerjavi z enakim razdobjem lani.

SINDIKAT DELAVCEV GOSTINSTVA IN TURIZMA SLOVENIJE: Zasedala je komisija za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka. Ocenili so učinkovitost delovanja samoupravnih sporazumov o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke v minulem letu.

Tematska razprava o svobodni menjavi dela in še kaj

Menjava? Najprej sporazum o merilih

Javna razprava o osnutku zakona o združenem delu je že pognala trdne korenine in postaja „vse ožja“ in temu primerno tudi vse bolj vsebinska. Nekaj podobnega bi lahko trdili za „okrogło mizo, ki je pred dnevi zbrala v Mariboru številne družbenopolitične delavce, univerzitetne učitelje in študente, ki so zelo tehtno in kvalificirano spregovorili predvsem o uresničevanju samoupravljanja na visokošolskih zavodih in o svobodni menjavi v visokošolskih organizacijah združenega dela.

Posredujemo nekaj zanimivih mnenj iz razprave. Res, misli so morda videti na prvi pogled „iztrgane“, vendar kljub vsemu na zanimiv način ponazarjajo dileme, o katerih se ta čas veliko govori v visokošolskih krogih. Pričakujemo tudi, da se bodo dileme naposled tudi „prečistile“ in se sčasoma prelile v konkretnejše oblike praktično sprejemljivih usmeritev.

MIRAN POTRČ, predsednik univerzitetnega sveta univerze v Mariboru:

„Predvsem bi se morali pogovoriti, ali tudi za svobodno menjavo dela veljajo načela za oblikovanje dohodka in za združevanje dohodka. Mislim, da pravih kriterijev še nimamo.

Gre za bistveno vprašanje, kajti brez izoblikovanih načel in meril je svobodna menjava dela lahko le zunanje ime brez pravih vsebinskih odnosov.

In še, zakaj in kako bi lahko bolj uveljavili neposredno menjavo dela med zainteresiranimi organizacijami s področja visokega šolstva in organizacijami združenega dela s področja materialne proizvodnje. Ne zato, da bi našli drugačno kvaliteto, kajti svobodna menjava dela se po ustavi uresničuje na tri načine: neposredno, prek organizacij in v samoupravnih interesnih skupnostih. Osnovni razlog je v ugotovitvi neposrednih skupnih interesov. Nato lahko pridemo do uskladitve interesov . . .

Pozorno bi si morali ogledati položaj študentov kot samoupravljavcev. Koliko le-ti v resnici prek različnih oblik neposrednega izrekanja v družbenopolitičnih organizacijah in z delovanjem v samoupravnih organih vplivajo na učno-vzgojni proces?

Naslednje vprašanje so uporabniki. Govoriti bi morali o načinu delegiranja. Zastavlja se vprašanje – tudi z idejnega stališča – ali so predstavniki OZD v posameznih fakultetah oziroma TOZD in kasneje iz posameznih fakultet in TOZD v univerzi predstavniki teh institucij ali predstavniki družbe kot celote.“

JANEZ ŠINKOVEC, član sekretariata za spremljanje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu pri RS ZSS:

„Razrešiti bi bilo treba številna vprašanja delegatskega sistema, zlasti z stališča uporabnikov in njihovega dejanskega vpliva na življenje visokošolskih zavodov. V tem smo na začetku poti in morali bi tem vprašanjem posvetiti posebno pozornost. Spregledati ne smemo, da uveljavitev delegatskega sistema ni najbolje zastavljena že v samem začetku, ob oblikovanju svetov. Osrednji problem, kjer mora priti vloga delegatov – uporabnikov in študentov v največji meri do veljave, je splet vprašanj o sprejemanju in vsebini študijskih programov. Treba bo odločno preseči mnenje, da je stvar delegacije uporabnikov in študentov le soodločanje ob sprejemanju eh aktov. Vključeni morajo biti že v pripravo aktov, tako da bo družbeni interes prisoten skozi celoten potek njihovega sprejemanja. Zanimivo je, da splošni akti, ki so doslej v veljavi, posvečajo sorazmerno malo pozornosti sprejemanju in vsebini študijskih programov, čeprav gre nedvomno za osrednje vprašanje.

Ob tem tudi ni mogoče prezreti dejstva, da je na visokih šolah nerazumljivo visok ospi ter da bodo morali biti ob sprejemanju novih študijskih programov sprejeti taki instrumenti, ki bodo omogočali sprotno in povezano delo študentov. V zvezi s tem študenti pogosto poudarjajo, da so še marsikje, kljub zdavnaj deklariranim stališčem, v večji meri objekt namesto subjekt v celotnem delovnem procesu visokih šol. Tudi to vprašanje se lahko smotrno razrešuje z ustreznimi študijskimi programi, predpisanimi oblikami dela in preizkusi znanja.“

DR. IZTOK WINKLER, sekretar komiteja univerzitetne konference ZKS univerze v Ljubljani:

„Ta čas se vprašanje formiranja dohodka zastavlja kot osrednja naloga. Ne samo v povezavi s svobodno menjavo dela; ugotavljamo, da nismo uspeli uveljavi ti načela celovitega dohodka. Zato, da se dohodek tudi v visokošolskih TOZD ne bi oblikovali samo iz svobodne menjave dela, namreč iz vzgojno-izobraževalnega dela, temveč tudi iz raziskovalnega, pospeševalnega in še iz nekaterih rutinskih poslov. Največkrat nas rešitve vodijo v to, da so vsi aranžmaji za raziskovalno delo v bistvu privatni in da zato – čeprav gredo formalno prek fakultete – nimajo z oblikovanjem skupnega dohodka fakultete ničesar ali prav malo skupnega. Poznamo tudi formiranje interesnih inštitutov, ki so v bistvu samo fasada za iste ljudi, ki sicer delajo v TOZD, vendar kot raziskovalci nastopajo v imenu takega ali drugačnega inštituta in ne prispevajo veliko k spreminjanju družbenoekonomskih odnosov.

Ta čas je pravi trenutek, da se stvari začno urejevati na osnovi razprav o zakonu o združenem delu. Seveda ne smemo čakati, da bi nas ekonomska stiska prisilila v urejevanje. Opozarjam na primere, ki niso osamljeni, kako se pač bomo pogovarjali, ko bo zakon, prej pa ne. Treba je začeti že zdaj, in to odločno!

Predvsem naj bi veljalo, da je raziskovalno delo del 42-urne delovne obveznosti, torej del normalnega osebnega dohodka in ne morda kot nekaj dopolnilnega. Vemo pa za učitelje, ki imajo minimalne pedagoške obveznosti, vendar potem primanjkljaja ne pokrijejo z nujnim raziskovalnim delom. Če bi uspeli razrešiti to, bi bilo drugače pri nastavljanju novih pedagoških delavcev. Ne bi šlo več samo za pedagoško obremenitev, temveč predvsem za sposobnost TOZD, da si v svojem izobraževalnem in raziskovalnem delu zagotovi primeren dohodek in obenem tudi raziskovalce z inštitutov vključi v svoj izobraževalni program.“

Dr. VLADIMIR BRAČIČ, rektor univerze v Mariboru:

„Vse preveč se je še ohranila miselnost državnega uradnika, češ, nekdo nam pač mora zagotoviti osnovna sredstva za osnovno delo. Vse premalo je še razmišljanj, kako bi ustvarjali dohodek z delom in da bi morali obseg in kvaliteto delo v skrajni posledici povezati tudi z dohodkom, osebnimi dohodki in vsem drugim. Ljudje so pač navajeni na dosedanjo prakso financiranja, ki je bila proračunska. Verjetno bomo lahko najbolj opazne spremembe dosegli z izdelavo natančnih delovnih programov za vsako TOZD in tudi za vsakega člana TOZD.“

Dr. AVGUŠTIN LAH, podpredsednik IS skupščine SRS:

„Pravimo, da bi lahko družbena sredstva upravljali mnogo bolj racionalno kot jih. Bili so primeri, ko so znanstveni delavci na tujem (na Švedskem) iskali drage aparate za opravljanje svojega dela. Švedi so jim povedali, da imamo take aparate tudi pri nas, v neposredni soseščini v Ljubljani. Vse to kaže, da se doma med seboj premalo poznamo. Boljše informiranje je vsekakor začetek racionalnejšega vedenja.

Danes smo veliko slišali o delegatskem sistemu. Povedal bi izkušnjo z včerajšnje seje izobraževalne skupnosti. Na seji je bilo 42 izvajalcev, predstavnikov izobraževalnih inštitucij in 39 uporabnikov, vendar je bilo v resnici prisotnih le 20 uporabnikov. Med njimi so bili predvsem učitelji in ravnatelji, samo trije so bili iz neposrednih organizacij združenega dela. Zgodilo pa se je, da je razpravljal izvajalec kot delegat uporabnikov in še v imenu sindikatov. Potem je predsednik moral pripomniti: Videti je, da ste vi stališča usklajevali kar sami s seboj!

V bistvu gre za deformacijo: predstavljal je uporabnike, razpravljal je kot izvajalec, skliceval se je na sindikat, v bistvu pa je govoril v neposrednem interesu svoje delovne organizacije . . .“

Dr. FRANC CERNE, redni profesor ekonomske fakultete:

„Ne izgubljamo samo sredstev, temveč tudi dejansko udarno moč visokošolskega delovanja profesorjev! Ljudje se ukvarjajo z najrazličnejšimi zadevami, kar morda celo ni vredno univerzitetnega učitelja . . . Če bomo tako nadaljevali, potem se bo svobodna menjava dela sprevrgla v nekaj drugega, kot pa smo si to zamislili z ustavo. Svobodna menjava dela je dejansko nekaj novega. Seveda imamo zaenkrat le delne načelne predstave o tem, za kaj naj bi šlo. Huje je, da nimamo izdelanega mehanizma za delovanje novega odnosa. Potem gre še za sistem delitve, ki je del gospodarskega sistema. Sistem svobodne menjave je podsistem ustvarjanja in delitve dohodka na področju negospodarstva znotraj tega je spet podsistem visokošolskega sektorja. Po mojem mnenju se skriva bistvo uveljavljanja tega sistema v ugotovitvi, koliko bo visoko šolstvo v resnici prispevalo – denimo – gospodarstvu in družbi, po drugi strani pa moramo ta prispevek ocenjevati tudi z družbenimi „merili in pričakovanji.“

FRANCI PIVEC, podpredsednik republiškega odbora:

„Država je pravzaprav vedno zagotavljala svobodno menjavo dela. Če zdaj funkcije sodobne države primerjamo z obrazložitvijo, s katero utemeljujemo samoupravno interesno skupnost, pridemo do zelo velikih podobnosti.

Pri nas je, žal, v praksi še vedno močna miselnost o tržni in netržni sferi v družbi. Zdi se mi, da zakon o združenem delu naposled odločno pometa s to umetno mejo.“

Dr. BOGDAN VOLAVŠEK, izredni profesor na visoki tehniški šoli:

„Govoril bom zelo poenostavljeno: po mojem mnenju stroški upravljanja nikakor ne bi smeli presegati koristi, ki jih to upravljanje prinaša. To je kakor pri pralnem stroju – upravljavski mehanizem mora biti na moč majhen, ker bi se v nasprotnem primeru podrla vsa ekonomska upravičenost mašinerije . . .“

Dr. FRANC ČERNE: „Primerjavo razumem, vendar dvomim, če res lahko vse merimo samo z denarjem. Res pa je, da moramo nenehno misliti na to, kako bi s kar najbolj sprejemljivimi vlaganji dosegli – z vsemi racionalizatorskimi prijemi – kar najbolj velike rezultate.“

FRANC CVETAŠ, član komisije pri RO:

„V skladu z družbenimi potrebami bi si morali prizadevati, da bi bilo naše delo kar moč kvalitetno in seveda tudi rentabilno. Oblike študija, ki jih razvijamo v višješolskem, visokošolskem in podiplomskem študiju, bi morale biti v skladu s potrebami in z razvojem družbenoekonomskih odnosov in družbe kot celote. Zdi se mi, da bi morali še bolj korenito uveljavljati vsebino reforme visokošolskega študija. Vzgojno izobraževanje in raziskovalno delo morata temeljiti na marksističnih temeljih, kajti če ne bo tako, bomo vse osiromašili, saj si bo v visokošolskih organizacijah vsak po svoje predstavljal, kaj je samoupravljanje.“

ALBIN IGLIČAR, član komisije RO:

„Pozorni moramo biti na zvezo med delegati in delovnimi kolektivi, ker že slišimo mnenja, da je samoupravljanja zdaj manj, kot ga je bilo prej. Pedagoško znanstveni svet bi po mojem mnenju lahko gojili naprej kot zelo primerno delegatsko bazo. Vsaj za večino zadev . . .“

MIK REBERNIK, študent – prorektor univerze v Mariboru:

„Odnos med učiteljem in študentom bomo morali spremeniti in ga prilagoditi samoupravnemu vedenju. Samoupravna sestavina je prav gotovo neločljivi del študija in tudi znanstveno-raziskovalnega dela. V zvezi s tem je prav gotovo težko sprejemljivo stališče, da je študent sicer udeleženec v samoupravljanju, namreč toliko časa, dokler traja samoupravljanje, potem pa učitelj študenta ne upošteva več in ga lahko vrže iz svojega kabineta.“

IGO TRATNIK

»...po najkrajši poti do cilja«

iz albuma sindikalnih delavcev

Gozdarskega tehnika Draga Omerzuja, revirnega gozdarja v Gozdnem gospodarstvu Ljubljana TOZD Gozdni obrat Litija, sicer bolj znanega kot predsednika litijskih sindikatov, smo za pogovor v naši rubriki ujeli zadnji trenutek. Med tiste, ki v Litiji ne poznajo počitka, sodi nedvomno tudi Drago, saj se njegov delovnik, če dodamo k službenim še družbenopolitične obveznosti, razteza od jutra do poznega večera. Dopoldne in popoldne je po navadi na „sprehodu“ po svojem revirju, proti večeru, včasih tudi prej, kakor pač nanese, pa na številnih sindikalnih in drugih sestankih. Zato ni nič čudnega, če smo ga s prošnjo za pogovor zmotili med delovnim posvetom na občinskem sindikalnem svetu v Litiji. To pa je bila le ena od številnih njegovih obveznosti v zadnjem tednu.

Drago Omerzu je tak od takrat, ko je pred osmimi leti prvič stopil v vrste sindikalnih delavcev.

„Kaj naj vam pravzaprav povem . . . O mojem delu v litijskih sindikatih naj sodijo drugi, zase pač vem, da sem mesto predsednika občinskega sindikalnega sveta prevzel z vso odgovornostjo. Vztrajal bom do konca . . . To pomeni, da bom vložil v delo vse svoje moči. Tudi v sindikatu se, podobno kot v vsakdanjem življenju, držim načela, da besedičenje ne pripelje daleč. Skoraj po pravilu je za akcijo potreben temeljit dogovor, zdaj še toliko bolj kot pred leti, saj je samoupravna praksa potrdila, da je prav akcijsko delovanje vrlina sindikalne aktivnosti. Če se že dogovorimo za akcijo, zakaj bi v nedogled ugibali, kako naj jo uresničimo. V svojem dolgoletnem sindikalnem delu sem se dokopal do spoznanja, da je odgovornost za izpolnjevanje konkretnih nalog daleč najkrajša pot do cilja, kot so zanesljivo najdaljša pot venomer ponavljajoči se sestanki na isto temo . . .“

Drago Omerzu je kritičen sogovornik. Zadovoljen je, če mu uspe, nekoliko nestrpen, nezadovoljen in malce oster takrat, ko dogovorjenih sklepov ne uresničujejo. Ne pretirava . . . Tudi ne podcenjuje . . . Vesel je, ko se v vodstvu litijskih sindikatov dogovorijo o usklajenih akcijah, še bolj pa tedaj, ko te akcije obrode konkretne rezultate.

Z očitnim zadovoljstvom je spregovoril o nekaterih otipljivih uspehih, ki so jim zadnji čas priče v litijski občini. „Po 8. kongresu slovenskih sindikatov tudi pri nas osnovne organizacije vedno bolj krepijo in uveljavljajo delegatska načela odločanja“, pripoveduje. Tako organizirane osnovne organizacije sindikata so v primerjavi s prejšnjim forumskim načinom delovanja pokazale večjo akcijsko sposobnost, predvsem takrat, ko gre za pomembne odločitve bodisi v organizacijah združenega dela ali na občinski ravni. Ne bi rad idealiziral, da je sedaj vse dobro in najboljše, vendar na osnovi konkretnega dela ugotavljamo, da postajajo osnovne organizacije sindikata pomemben dejavnik v samoupravnem organiziranju in delovanju našega članstva.“

Tako je razmišljal Drago Omerzu. Potem pa je pripomnil:

„Ko sem lani prevzel dolžnost predsednika litijskega sindikalnega sveta, sem opazil, da je v naši aktivnosti še veliko aktualnih tem, zlasti takih, ki zadevajo odgovornost nekaterih delegatov tako v osnovnih organizacijah kot v občinskem svetu. Tovarišem, s katerimi delam, sem brez ovinkarjenja dal vedeti, da neodgovornosti ne bom dovoljeval . . .! Soglašali so z menoj, zato bomo jeseni na seji občinskega sindikalnega sveta kritično ocenili odgovornost nekaterih za prevzete funkcije. Saj se le z delom in rezultati meri politična aktivnost, ta pa ni odvisna samo od mene, marveč od vseh sindikalnih delavcev tja do poverjenikov v osnovnih organizacijah . . .“, je sklenil naš pogovor predsednik litijskih sindikatov.

I. VIRNIK

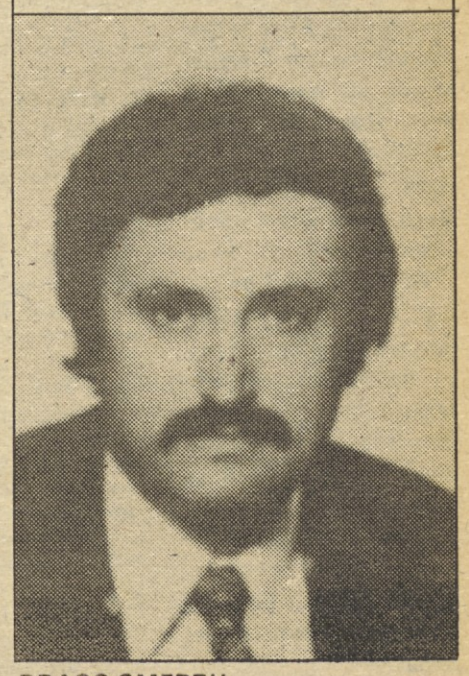

DRAGO OMERZU

Posredujemo odgovor

Nadaljujemo z objavo vprašanj, ki so jih zastavili razlagalcem osnutka zakona o združenem delu nekateri udeleženci dosedanjih posvetov v osnutku zakona o združenem delu. Opozarjamo, da odgovori niso avtorizirani, vendar sodimo, da bodo v pomoč pri razčiščevanju vprašanj. Bralce, osnovne sindikalne organizacije in druge pa vabimo, da nam pošljejo svoja vprašanja o osnutku zakona ali o posameznih določilih, mi pa si bomo prizadevali poiskati tiste, ki bodo nanje čimbolj celovito odgovorili.

VPRAŠANJE:
Osnovnih sredstev temeljne organizacije združenega dela ni mogoče prodati. Ali je možen stečaj temeljne organizacije ali organizacije združenega dela?

Na vprašanje odgovarja VLADO KLEMENČIČ, član izvršnega sveta skupščine SRS:

Stečaj oziroma prenehanje delovanja temeljne organizacije je možno. Točne pogoje stečaja bo opredelil poseben zakon. Osnutek zakona o združenem delu predvsem jasno določa, da so temeljne organizacije odgovorne z vsemi sredstvi, s katerimi razpolagajo v procesu gospodarjenja vendar pa so glede na funkcijo, ki jih imajo posamezna sredstva v procesu reprodukcije, lahko tudi izvzeta iz izvršbe. Izločitev iz izvršbe velja takrat, ko so to sredstva temeljne organizacije, ki še gospodari. Če pa organizacija preneha delati, niso več nobena sredstva v funkciji, zato je tudi razumljivo, da se lahko razprodajo vsa sredstva, s katerimi upravlja družbena pravna oseba.

VPRAŠANJE:
Jasno je, da je minulo delo pogoj za ustvarjanje novega dohodka. V dosedanji praksi smo srečevali različno pojmovanje minulega dela. Tudi vrednostili smo ga različno. Ali je v osnutku zakona o združenem delu to vprašanje rešeno?

VLADO KLEMENČIČ: V sindikalni listi ni nikjer zapisano, kako je treba opredeliti minulo delo niti nima sindikalna lista teh teženj. Govori le o dodatku na delovno dobo, kar pa je seveda nekaj povsem drugega.

Kljub temu, da smo že dokaj natančno oblikovali kriterije za pravice delavcev iz minulega dela, pa nas še čaka mnogo razčiščevanja. Pri minulem delu je potrebno opredeliti predvsem pravice iz tega naslova. V praksi pa to pomeni, da je treba v temeljni organizaciji najprej ugotoviti, kateri delavci imajo pravico za delitev dohodka iz minulega dela. Določiti je potrebno torej obseg sredstev, ki so udeležena v proizvodnem in poslovnem procesu, in ugotoviti, kako ta del sredstev, ki je rezultat minulega dela, vpliva na velikost dohodka. Seveda pa se ob tem ugotavljanju srečamo z drugo, težjo nalogo: ugotoviti je potrebno, na osnovi katerih kriterijev ta delež v dohodku razdelimo na vsakega posameznega delavca; potrebno je ugotoviti njegov prispevek pri gospodarjenju s sredstvi in hkrati upoštevati tudi solidarnostno načelo.

VPRAŠANJE:
Zakaj je potreben v disciplinski komisiji predstavnik skupščine občine?

Odgovarja IGOR URŠIČ, član IK CK ZKS:

V novih zakonskih določilih se čedalje bolj približujemo natančnejšemu opredeljevanju odgovornosti širše družbenopolitične skupnosti oziroma njenih organov za razvoj, krepitev in graditev samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov v samoupravnem združenem delu. To se kaže tudi v opredeljevanju odgovornosti, da so organi družbenopolitičnih skupnosti neposredno odgovorni za vprašanja v procesu gospodarjenja temeljnih organizacij, pa naj gre za vprašanje sanacije, vprašanje postopka, ki ga morajo organi družbenopolitičnih skupnosti urejevati, v katerem sodelujejo kot spodbujevalci pri organiziranju temeljnih organizacij združenega dela, ustanavljanju delovnih organizacij itd. Sodelujejo tudi pri urejanju dohodkovnih odnosov, sprejemanju in utrjevanju meril za delitev dohodka in osebnih dohodkov ipd. Torej se odgovornost družbenopolitične skupnosti „vpleta" v celoto družbenoekonomskih odnosov. In predvsem v tem je potrebno iskati odgovor na vprašanje, zakaj osnutek predvideva, da mora biti v sestavi disciplinske komisije četrtina članov iz družbenopolitične skupnosti oziroma delavcev zunaj temeljne in delovne organizacije. Pričakujemo, da bomo s takšno sestavo dosegli večjo objektivnost pri delovanju disciplinske komisije.

Vse ukrepe, ki jih predlaga disciplinska komisija, mora na osnovi pritožbe delavca dokončno sprejeti delavski svet, ki lahko ukrep sprejme, potrdi, razveljavi ali spremeni. Ne nazadnje je namreč naloga samoupravnih organov skrb za urejanje posameznih medsebojnih odnosov.

VPRAŠANJE:
Ali je po dosedanjih razlagah zakona denarna kazen predvidena le za delavce v proizvodnji? Že doslej so bili delavci v proizvodnji kritični do odgovornosti v drugih – skupnih službah in mnogokrat jemljejo zaposlitev v njih kot privilegij.

IGOR URŠIČ: Zakon predvideva denarno kazen za vse, izreka pa se lahko v primerih, če nekdo ne izpolnjuje delovnih dolžnosti (malomarno ali neredno) in delovnih nalog. Skratka, gre za primere, ko sta ogrožena varnost in življenje ljudi oziroma materialnih dobrin večje vrednosti. Seveda pa je to za vsako temeljno organizacijo združenega dela različno – odvisno pač od specifičnosti posameznega proizvodnega in delovnega procesa in tudi ureditve tega vprašanja v internem samoupravnem splošnem aktu. Denarno kazen je možno uporabiti kot disciplinski ukrep tudi za delavce v skupnih službah oziroma za delavce na poslovodnih in vodilnih delovnih mestih. Zakon predvideva, da se izreka denarna kazen za vse tiste primere, kjer ni zadoščeno ukrepom za varnost pri delu delavcev oziroma ko tisti, ki vodijo proizvodni proces, niso posvetili dovolj pozornosti zagotavljanju varnosti dela in delavcev. Možna pa je denarna kazen tudi pri kršitvi samoupravnih pravic delavcev. Če nekdo krši samoupravne pravice delavca oziroma če zlorablja svoj položaj, če prekorači pooblastila, ki jih ima v procesu vodenja in organiziranja, če je dal napačne podatke delavcu ali skupini delavcev in jih s tem prevaral, ga je prav tako možno denarno kaznovati. Torej gre za hujše kršitve dela, kjer je predvidena denarna kazen.

KOLEDAR NALOG

Ob javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu, ki se je razmahnila v vseh delovnih in samoupravnih okoljih, bo v tem tednu najpomembnejši dogodek plenarno zasedanje republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Na plenarni seji bo RS ZSS obravnaval preoblikovanje srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje ter s tem povezano ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti. Člani republiškega sveta pa bodo spregovorili tudi o nalogah sindikatov pri uresničevanju družbene samozaščite.

PONEDELJEK, 14. JUNIJA

– seja organizacijskega odbora za pripravo proslave 40-letnice stavk tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije;

– skupna komisija IK predsedstva CK ZKS in RS ZSS za usmerjanje in usklajevanje družbne akcije za gradnjo stanovanj za delavce bo razpravljala o uveljavljanju samoupravnih stanovanjskih skupnosti ter o procesih in stanju v stanovanjskem gospodarstvu;

– IO RO sindikata gradbenih delavcev Slovenije bo razpravljall o osnutku družbenega dogovora o ukrepih za racionalizacijo stanovanjske gradnje v Sloveniji.

TOREK, 15. JUNIJA

– IO RO sindikata delavcev tekstilne in usnjarske industrije bo med drugim obravnaval predlog o beneficiranju nekaterih delovnih mest v usjarski industriji ter odločal o več kadrovskih vprašanjih.

SREDA, 16. JUNIJA

– IO RO sindikata delavcev v prometu in zvezah, skupna komisija v dejavnosti cestnega prometa in Center za samoupravno sporazumevanje o dohodku in njegovi delitvi pri RS ZSS sklicujejo posvetovanje o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke v dejavnosti cestnega prometa.

ČETRTEK, 17. JUNIJA

– republiški svet ZSS bo obravnaval reformo usmerjenega izobraževanja in ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti ter spregovoril o nalogah sindikatov pri uresničevanju družbene samozaščite;

– na razširjeni plenarni seji bo RO sindikata delavcev bank, SDK in zavarovalstva Slovenije prisluhnil aktualnim informacijam, med drugim o pripravah na ustanovitev slovenske zavarovalske skupnosti in pripombam k predlogu zakona o temeljih bančnega sistema in osnutku zakona o Narodni banki Jugoslavije.

PETEK, 18. JUNIJA

– RO sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja je pripravil posvet o problematiki uveljavljanja samoupravnih sporazumov na področju vzgoje in izobraževanja.

IZ JAVNE RAZPRAVE O PREOBRAZBI SREDNJEGA ŠOLSTVA V USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

Začetni korak v dolgotrajnejši proces

ZP Iskra: Glavna pomanjkljivost predlaganega modela je, da ne vključuje funkcionalnega izobraževanja

Razprava, ki jo je o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje organiziralo predsedstvo sindikalne konference ZP Iskra, je zelo celovito razčlenjevala dobre in slabe plati predloženega projekta. Vsega povedanega seveda ni mogoče povzeti, ponoviti pa kaže njihovo že v uvodu poudarjeno misel, da je ta model pač kompromis med družbeno sprejetimi stališči in dejanskimi sedanjimi možnostmi, da ga je torej obravnavati kot začetni prvi korak v dolgotrajnejši proces, pri čemer se moramo zavedati, da ga bo nemara najbolj ovirala zastarela miselnost, seveda pa upočasnilo tudi pomanjkanje kadrov, ustreznih prostorov in ne nazadnje tudi omejena finančna sredstva. In pomembna je načelna misel, ki je sklenila to javno razpravo: zamišljeni model usmerjenega izobraževanja izpolnjuje vendarle temeljne zahteve, ki jih narekujeta tehnološki razvoj in razvoj samoupravnih odnosov, to pa sta tisti dve izredno dinamični komponenti, ki sta bili zanemarjeni v sedanjem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Razprava je izoblikovala tudi več konkretnih pripomb. Dejali so, da je glavna pomanjkljivost predlaganega modela, da ne vključuje funkcionalnega izobraževanja, s čimer zanemarja precejšen del populacije, zlasti pa tiste učence, ki se izobražujejo za poklice, pri katerih ni pogoj zaključena popolna osnovna šola. Opozorili so tudi na nujnost uskladitve izobraževalnih sistemov v republikah na osnovi enotne nomenklature in klasifikacije poklicev, saj to terjajo delitev dela in integracijski procesi v jugoslovanskem prostoru.

Ugodno so ocenili prvo fazo izobraževanja, ki naj bi dala široko splošno izobrazbo, ki bo omogočila kasnejšo adaptiranje znanja na zahteve nove tehnologije in organizacije dela, omogočila tudi poklicno odločitev v zrelejših letih. Opredeliti pa je treba tvornejšo vlogo poklicnega usmerjanja prav v tej fazi izobraževanja, so poudarili na posvetu.

Enotno so v Iskri negativno ocenili zelo boren časovni fond proizvodno tehničnega pouka v prvi fazi (delež 9,5 %), dve uri tedensko, kar je vse premalo, da bi s tem lahko bistveno vplivali na pravilno vrednotenje umskega in fizičnega dela.

Druga faza usmerjenega izobraževanja je za združeno delo zelo pomembna, je pa še nejasno izoblikovana, so ugotovili. Pozitivno so zato ocenili le opredelitev treh finalnih vzgojnoizobraževalnih programov. Znova pa so opozorili na težave, ki bodo nastajale pri tistih učencih, ki bodo iz drugih republik prišli k nam na finalno izobraževanje, če bodo izobraževalni sistemi zelo različni. Poudarili so tudi, da je povezovanje umskega in fizičnega dela v tej fazi izobraževanja izrednega pomena in terjali tudi v programih večji delež aplikativnih ved, kar naj bi spodbujalo in usposabljalo strokovne kadre za inventivno dejavnost.

Združeno delo ima najbolj neposreden vpliv na usmerjeno izobraževanje s planiranjem kadrov. S tem v zvezi pa so ugotovili, da imajo temeljne organizacije oziroma strokovne službe preveč površen odnos do te naloge , zato tudi sedanji kadrovski plani niso zanesljivi. Menijo, da je treba vztrajati pri ustanavljanju posebnih izobraževalnih skupnosti, pri čemer bi se Iskra vključila v elektro, strojno in ekonomsko skupnost. Prispevek za usmerjeno izobraževanje naj bi bil za vse temeljne organizacije enak, saj prihaja do precejšnjega prelivanja kadrov. Poudarili so, da bodo v Iskri morali imeti svojo mrežo usmerjenega izobraževanja tudi zaradi potreb funkcionalnega izobraževanja, saj prav v Iskri zaposlujejo največ novih delavcev. Seveda pa se bo morala Iskrina mreža usmerjenega izobraževanja vključiti v regijske in širše sisteme, da bi bila usklajena tudi s potrebami širše družbe.

PRED ZAPOSLITVIJO NAJ SE ZA DELO IZOBRAŽUJE VSA MLADINA

TZ Litostroj: Nekatere razprave o ustanavljanju centrov usmerjenega izobraževanja potekajo v Ljubljani mimo združenega dela.

Sindikalna organizacija v Titovih zavodih Litostroj je organizirala razpravo o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje v 9 temeljnih organizacijah in še skupno razpravo predstavnikov družbenopolitičnih in samoupravnih organov ter vodstvenih delavcev.

Pomembna je načelna ugotovitev, da bo reforma izobraževalnega sistema uspela le, če jo bodo usmerjali tudi dejavniki zunaj vzgojnoizobraževalnega področja, sicer lahko ostane le pri sodobno zasnovanem pedagoško-didaktičnem modelu. Zato je treba čimprej oblikovati konkretne povezave združenega dela z usmerjenim izobraževanjem, prek katerih si bo združeno delo zagotavljalo svoj stalen in organiziran vpliv na izobraževanje. Zavzeli so se za čimprejšnjo ustanovitev posebne izobraževalne skupnosti za kovinsko industrijo in predlagali, da naloge v zvezi s pripravami prevzame gospodarska zbornica.

Opozorili so na nujnost celovite preobrazbe sedanjega vzgojnoizobraževalnega sistema – tudi osnovne šole in višjih ter visokih šol – kajti sicer, tako pravijo, napori za racionalizacijo in usklajenost v vzgojno-izobraževalnem sistemu ne bodo obrodili pričakovanih sadov. Tudi v Iskri so opozorili na tisti del mladine, ki ne bo uspešno končal osemletke. Zavzeli so se odločno za to, da bi pred zaposlitvijo zajeli vso mladino v izobraževanje za delo, saj temu v prid govore tudi razlogi o varnosti pri delu. Seveda pa sedanji model reforme še ne kaže na možnosti, kako to mladino vključiti v usmerjeno izobraževanje.

Tudi v Litostroju so mnogo govorili o potrebi usklajevanja sistemov usmerjenega izobraževanja med republikami, o nujnosti enotne nomenklature in klasifikacije poklicev. Opozorili so, da bodo različni pogoji pri izvajanju sicer enotno postavljenih poklicnih programov že tako povzročali različne stopnje poklicne usposobljenosti učencev. Glede nomenklature in klasifikacije poklicev so menili, da je že veliko zamujenega, da je treba temeljito pregledati zdajšnje poklicne profile in učne načrte. V zadnjih letih so se, denimo, v elektro poklicih pojavile številne novosti zavoljo uvajanja elektronike.

Zavzeli so se za tedensko pet ur proizvodno-tehničnega pouka v prvi fazi izobraževanja. Seveda, so dodali, to ne pomeni, da bi vsi učenci lahko imeli ta pouk v delovnih organizacijah. Potekati bo moral v delavnicah pri centrih usmerjenega izobraževanja, zlasti tistih pri organizacijah združenega dela. Predlagajo tudi, naj bi bila učna obveznost učencev v drugi fazi večja kot 30 ur, saj bi si morali učenci večino znanja pridobiti v centrih usmerjenega izobraževanja in ne doma. Med drugim so se tudi zavzeli za večje vključevanje že zaposlenih delavcev v osnovne šole za odrasle, da bi lahko nadaljevali z usmerjenim izobraževanjem ob delu. V zvezi s konkretnimi pripravami na usmerjeno izobraževanje pa so opozorili, da bi morali v Ljubljani, kjer je šolsko omrežje zelo razvito, novo omrežje centrov usmerjenega izobraževanja načrtovati skupaj z združenim delom gospodarstva in družbenih dejavnosti.

S. G.

Novosti založbe ZKPO

Pri ČZP Delavska enotnost sta v zbirki DRAMSKA KNJIŽICA PRAVKAR IZŠLA ZVEZKA: Marcela Acharda HOČETE IGRATI Z MANO – mladinska igrica, ki je postavljena v cirkuško okolje, in Jovana Sterije Popovića JARA MEŠČANKA, komedija, ki so jo pod naslovom Pogospodena butica pred leti že igrali na slovenskih odrih. Je manj zahtevno, duhovito, vedro gledališko besedilo, naperjeno proti tistim, ki jim boljše življenjske razmere »udarijo v glavo«.

V teh dneh pa izide v isti zbirki Cankarjev HLAPEC JERNEJ v dramatizaciji Jožeta Babiča. V tisku imamo še Cowardovo KOMEDIJO LJUBEZNI, dramatizacijo Kersnikove JARE GOSPODE, posebej pa opozarjamo na Partljičevo komedijo O NE, ŠČUKE PA NE, ki bo izšla v začetku julija.

Letošnjemu jubilejnemu Cankarjevemu letu je ČZP Delavska enotnost prispevalo svoj delež z brošuro V ARENI ŽIVLJENJA SEM STAL – to je montaža nekaterih Cankarjevih tekstov, prirejena za pripravo proslav. Tudi revija NAŠI ZBORI je s svojo 1-2 številko v celoti posvečena omenjeni obletnici: prinaša uglasbitve Cankarjevih besedil. V kratkem pa izide nov zvezek iz zbirke Umetnost in kultura, ki bo prinesel gradivo za slavljenje 8.marca (v dveh variantah: za najmlajše in za odrasle) in dneva republike; naslov bo TRI PROSLAVE.

Vse naštete publikacije lahko kupite pri ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, p. p. 313/VI.

Kako živi in dela SOZD Gozdarstvo in lesna industrija Gorenjske

Bodo otroške bolezni pustile posledice?

Vertikalno sestavljena SOZD ima odlične možnosti, da preraste v reprodukcijsko celoto in postane trden temelj razvoja gorenjskega gozdarstva in lesne industrije — Hitrejši razvoj SOZD zavirajo ozki podjetniški aspekti v posameznih članicah

O sestavljeni organizaciji združenega dela Gozdarstvo in lesna industrija Gorenjske smo slišali dokaj različna mnenja. Da se zapira vase, da delovne organizacije – članice SOZD sedaj slabše sodelujejo, da so po letu dni vendarle razdelili med lesno industrijo hlodovino, ki jo posekajo v gorenjskih gozdovih, da je ta organizacija združenega dela ena najboljših SOZD pri nas, ena redkih, v katerih se že zdaj jasno kažejo obrisi bodoče reprodukcijske celote.

Zato smo se odločili, da pri članicah SOZD poiščemo potrditev ali zanikanje omenjenih ocen. Naj pa to SOZD najprej predstavimo: vanjo so vključene Alples, Jelovica, LIP Bled, Zlit Tržič, GG Kranj, GG Bled, Aero – TOZD Celoloza Medvode in Gradis – TOZD Škofja Loka. Skupaj je v teh kolektivih zaposlenih 6400 delavcev, ki so lani ustvarili skupno 1,73 milijarde dinarjev celotnega prihodka in 419 milijonov dohodka. Članice SOZD izdelujejo vse od surovin do končnih izdelkov, imajo pa tudi trgovinsko dejavnost (LIP Bled in Jelovica).

Kako je torej zaživela in se razvijala omenjena SOZD v poldrugem letum kar deluje?

Če pustimo ob strani pomisleke, češ da so se ta in druge SOZD v gozdarstvu in lesni industriji Slovenije preveč omejile na svoje geografsko področje, lahko na kratko in dokaj površno rečemo naslednje: SOZD pravkar preboleva otroške bolezni. Ali ji bodo pustile kakšne posledice, pa je sedaj kajpak še prezgodaj govoriti.

Nekateri SOZD očitajo: v tem času niso članice storile nič drugega, kot da so uspele razdeliti med predelovalce lesa hlodovino, ki jo posekajo v obeh gozdnih gospodarstvih in ki je, kot kažejo izračuni, za vse ni dovolj. Takšna trditev je seveda preveč enostavno povedana in površna in predvsem ni resnična: v SOZD so razreševali tudi probleme skupnega razvoja, delitve proizvodnih programov in njihovega usklajevanja, skupnega vlaganja v nekatere objekte, lotili pa so se tudi dohodkovnih odnosov. Res pa je, da na nobenega od naštetih vprašanj še niso našli dokončnega odgovora.

KAMEN SPOTIKE

Spotaknili pa so se tam, kjer se praviloma spotikajo tudi v drugih SOZD: pri usklajevanju in delitvi proizvodnih programov. V sporu sta dve članici SOZD – Jelovica iz Škofje Loke in LIP Bled, kamen spotike pa je proizvodnja vrat. Oziroma bolje rečeno – nepripravljenost enih in drugih, da bi popustili pri svojih stališčih, ki so za sedaj še daleč od tega, da bi jih bilo možno uskladiti.

Na kratko povedano: obe tovarni izdelujeta različne tipe vrat. LIP Bled je nedavno tega zgradil moderno tovarno za proizvodnjo vrat in je prav ta izdelek eden najpomembnejših pri ustvarjanju prihodka. V Jelovici je ta dejavnost sicer pomembna, vendar je podjetje usmerjeno predvsem v izdelavo montažnih hiš. Logično bi torej bilo, da bi se kolektiva naglo in mirno dogovorila o tem, kdo bo še delal vrata. Vendar ne!

V Jelovici pravijo: „Smo pripravljeni odstopiti proizvodnjo vrat Blejcem – tako, kot je že zapisano v naši razvojni politiki, vendar nam ta dejavnost prinaša približno 110 milijonov dinarjev celotnega prihodka, v tem programu pa je zaposlenih, če prištejemo še režijo, skoraj 300 delavcev!“

To z drugimi besedami pomeni, da hoče Jelovica nadomestilo za ta program, sama pa glede na visoke investicijske stroške za zaposlitev tolikšnega števila delavcev, ni sposobna uresničiti novega programa. Zavoljo tega je postavljeni rok, da bi do leta 1978 ta proizvodni program opustila, za kolektiv Jelovice prekratek, zlasti še, ker se ne more nadejati večje pomoči niti v SOZD.

Gospodarski položaj nobene od OZD in TOZD namreč ni tako močan, da bi za podobne primere ostajala skupna intervencijska kreditna sredstva.

STIČNE TOČKE

V LIP Bled pa so kajpak nestrpni; radi bi čimprej prevzeli Jelovičin program. Zanimivo pri tem pa je, da imata podjetji mimo te proizvodnje še nekaj drugih stičnih točk. Med njimi je prav gotovo najpomembnejša trgovina, oskrba Jelovice z žaganim lesom, vendar se kolektiva v nobeni izmed njih ne ujameta.

LIB Bled zamisel, da bi obe trgovinski mreži združili v enotno TOZD, ne ustreza, utemeljujejo pa strah pred sedaj močnejšo trgovino Jelovice z naslednjim primerom: „Ko smo prek njihove mreže prodajali naše izdelke, smo ugotovili, da prodajalci naša vrata kupcem predstavljajo kot zastarele in v bistvu že opuščene modele.“

Jelovica, ki je v preteklosti večino potrebnega lesa kupovala v tujini, češ da ga doma ni možno dobiti, se je ob lanskoletnih stabilizacijskih ukrepih znašla na „suhem“. Člani SOZD so jim potem velikodušno pomagali. Za letos dogovorjeno količino 3600 kubičnih metrov žaganega lesa pa LIP Bled že ponuja s pogojem. Jelovica naj bi se zavezala, da bo za vrednost tega lesa prodala v svojih trgovinskih mrežah ustrezno količino vrat, izdelanih v LIP Bled. Tako bi v LIP radi nekolikanj popravili lanskoletni sorazmerno slab iztržek pa tudi nadomestili razliko med prodajno ceno lesa doma in na tujem trgu.

Ob tem pa v LIP pomirjevalno zatrjujejo: „Sicer pa jim bomo les dali, kot smo se dogovorili, čeprav ne bodo pristali na naš predlog.“

NALIJTE ČISTEGA VINA

V SOZD pravijo o delitvi proizvodnih programov, da je prav, da Jelovica prepusti izdelavo vrat LIP Bled in da postavljeni rok nikakor ni prekratek. Na vprašanje, ali lahko SOZD kakorkoli pomaga Jelovici pri iskanju novega dela za omenjenih 300 delavcev, pa pravijo: „Ljubljanska banka nam je zagotovila, da nam bo za dobre proizvodne programe vedno pripravljena pomagati s potrebnimi posojili. V Jelovici morajo le najti ustrezen proizvodni program. Povečati bi morali proizvodnjo montažnih hiš . . .“

Tako ostajata podjetji, povezani v okviru SOZD, zavoljo medsebojnega nerazumevanja dlje vsaksebi, kot sta bili pred ustanovitvijo, Gozdarstva in lesne industrije Gorensjke.

TEMELJ RAZVOJA

Kljub temu, da kaže SOZD simptome otroških bolezni, pa je to vendarle na zdravo podlago cepljen poganjek. V vsakem podjetju, obiskali smo jih pet od osmih, zatrjujejo, da je SOZD velik napredek za gorenjsko lesno gospodarstvo. Razrešujejo dva, za lesno industrijo najpomembnejša problema: kako priti do lesne mase in kako zagotoviti v ne prevelikih gorenjskih gozdovih dovolj poseka za bodoče potrebe. Dogovarjajo se o skupnih vlaganjih v gozdne komunikacije in v pogozdovanje.

Lesna industrija obljublja, da se bo v bodoče bolj prilagajala kakovosti lesa, kakršno dajejo gorenjski gozdovi: ostaja namreč les slabše kakovosti, boljšega pa zmanjkuje.

In najvažnejše: „Začeli smo se dogovarjati, sporazumevati“, pravijo v podjetjih.

Ob jasno začrtani poslovni in razvojni politiki ter urejenih dohodkovnih odnosih – kar zavoljo skoraj idealne strukture različnih stopenj predelave lesa ne bi smelo predstavljati težje ovire – bo SOZD postala trden temelj razvoja gozdarstva in lesne industrije na Gorenjskem. Seveda pa bodo morali predstavniki posameznih podjetij pri dogovarjanju pustiti doma podjetniške koristi in se dogovarjati strpno in z medsebojnim razumevanjem.

B. RUGELJ

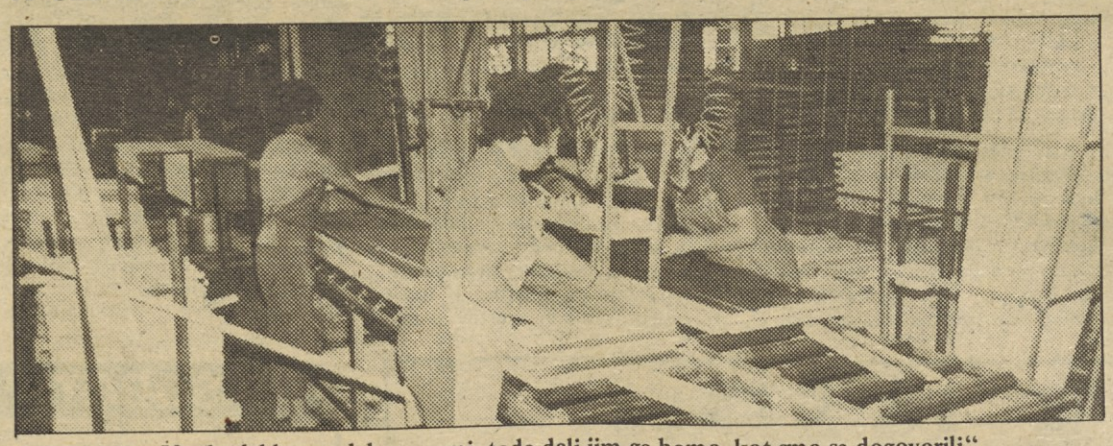

LIP BLED: „Ves les lahko predelamo sami, toda dali jim ga bomo, kot smo se dogovorili“.

V PODLISTKU
(Piše Janez Šinkovec)

Sestava delavskega sveta

Po ustavni določbi mora biti delavski svet sestavljen iz delegatov vseh delov delovnega procesa. To pomeni, da je te dele delovnega procesa potrebno jasno opredeliti v splošnem aktu, sicer ni možno uveljaviti delegatskega sistema (ni znano, kaj je delegatska baza, kje delegat dobiva smernice in stališča, komu je odgovoren, komu poroča).

Vendar je treba pri tem paziti, da ne uveljavljamo brez potrebe večtirnega sistema OZD. Tako bi se kaj lahko pojavili:

– Tehnično-stroškovni deli,
– samoupravne delovne skupine,
– deli delovnega procesa v volilnem sistemu.

Res je, da je lahko del delovnega procesa včasih prevelik (več 500 delavcev) ali pa premajhen (2 ali nekaj delavcev).

Zato je treba ta vprašanja posebej proučiti. Ta problem je posebej aktualen v fleksibilni organizaciji (gradbeništvo in podobno), kjer se organizacijska struktura neprestano spreminja. Zato je treba iskati sorazmerno stabilne elemente, ob tem pa tudi upoštevati število delavcev. Vsak del delovnega procesa namreč po osnutku zakona o združenem delu delegira najmanj enega delavca; kriterij za določitev števila delegatov je torej število delavcev in je zato potrebno ključ opredeliti v splošnem aktu.

V temeljnih organizacijah trgovske stroke kaže urediti pojem delovnega procesa po teritorialnem načelu – določene krajevne skupnosti, pri čemer velja posebno pozornost posvetiti še vprašanju sveta potrošnikov, tako da bi našli stične točke tudi na tem področju.

Ustava tudi določa, da mora sestava delavskega sveta odražati socialno strukturo delovne skupnosti. Socialna struktura ima lahko zelo številne kazalce – jemljemo najbolj bistvene, saj sicer nikoli ne bi mogli vseh zadovoljiti. Osnutek zakona o združenem delu ne navaja elementov strukture taksativno, omenja pa kvalifikacijsko strukturo, strukturo po delovni dobi, po vrstah nalog, ki jih delavci opravljajo, po spolu in drugo. Bistvena je kvalifikacijska struktura, ki naj prepreči prisvajanje odločanja v rokah visokokvalificiranih delavcev ali drugih. Zato bo morala sindikalna organizacija zahtevati od kadrovske službe pregled socialne strukture delovne skupnosti, da bi lahko zagotovila pravilen kandidacijski postopek. V tem primeru naj opozorimo na pravila osnovne organizacije sindikata v TOZD in na pravilnik, ki sta ga sprejela RK SZDL Slovenije in RS ZSS.

KANDIDATNA LISTA

Da bi delavski svet TOZD zadostil ustavnim zahtevam, mora biti kandidatna lista ustrezno sestavljena. Da bi bili zastopani vsi deli delovnega procesa, uporabljamo tako imenovano deljeno kandidatno listo. To pomeni, da je kandidatna lista enotna za TOZD, vendar je deljena po delih delovnega procesa; delavci torej volijo vse delegate, čeprav so ti opredeljeni po vseh delih delovnega procesa.

Da bi zagotovili zahtevno in opredeljeno socialno strukturo, so možne naslednje rešitve:

– kandidatna lista je zaprta (voli se toliko kandidatov, kolikor jih je na kandidatni listi),

– Kandidatna lista je sestavljena po delih delovnega procesa, pri čemer so v vsakem delu delovnega procesa zastopane povsem enake strukture, tako da ni pomembno, kdo je izvoljen (ker je struktura enaka) – socialna struktura se torej zagotovi tako, da v vsak del delovnega procesa dogovorno kandidiramo povsem enako opredeljen element strukture (samo KV delavci – mladi in moškega spola, samo VK delavke – starejše) itd.

Še enkrat naj poudarimo, da kandidatno listo, čeprav je sestavljena po delih delovnega procesa, volijo vsi delavci TOZD.

Zakoni, ki urejajo volitve v skupščine družbenopolitičnih skupnosti, delajo razliko o večini potrebnih glasov, ki jih morajo dobiti kandidati glede na to, ali je lista zaprta ali odprta. Analogija je koristna, očitno pa ni nujna. Vse določbe o izidu glasovanja in podobna vprašanja lahko razrešujemo z analogijo volilnih zakonov.

ORGANI, POSTOPKI

Rečeno je že bilo, naj bi pri volitvah uveljavili analogijo s splošnimi volilnimi zakoni. Tako se imenujejo: volilna komisija v TOZD, volilni odbori, komisija za volilne imenike. Volilno komisijo imenuje delavski svet, njeni člani pa tudi člani volilnega odbora ne morejo kandidirati na volitvah.

Posebej naj opozorimo na potrebno ureditev pristojnosti volilne komisije glede njene vsebinske naloge, to je, da ugotavlja, ali je kandidatna lista, določena na kandidacijski konferenci, v skladu z zakonom, ustavo (deli delovnega procesa, socialna struktura); ali je bil pravilno izveden kandidacijski postopek, ali je priložen zapisnik o poteku kandidacijske konference in pismeni pristanki vseh kandidatov. Kandidati morajo biti vpisani na kandidatno listo po abecednem zaporedju, seveda za vsak del delovnega procesa posebej, v primeru delegacije za delovno ali sestavljeno OZD pa kot celota, če ni določeno, da se vpisujejo po vrstnem redu, kakor so bili predlagani.

V roku 3 dni bi morala volilna komisija odločiti, ali naj kandidatno listo zavrne ali pa jo pošlje predlagatelju, da popravi formalne napake, oziroma jo razglasi s pristavkom, da je ugotovila, da je lista skladna z zakonom in samoupravnimi splošnimi akti. Skratka, v OZD je potrebno uveljaviti že omenjeno analogijo in že znotraj TOZD odpraviti pomanjkljivosti, tako da ne bi bila potrebna intervencija zunaj TOZD (glej poglavje ustave o družbenem varstvu samoupravnih pravic in družbene lastnine ter ustrezno poglavje osnutka zakona o združenem delu, ki predvideva ukrepe, če delavski svet ni sestavljen po elementih, ki smo jih obravnavali.)

Analogija je potrebna tudi v primeru, če pride do napak pri volitvah, ko bi morala volilna komisija razpisati ponovne volitve: enako število glasov dveh kandidatov pri odprti listi, če pri zaprti listi en ali več kandidatov ni dobilo predpisane večine glasov, težje nepravilnosti pri glasovanju, kot denimo agitacija na volišču za kandidate, kršitev tajnosti in podobno, napačen sestav delavskega sveta oziroma delegacije itd.

Vse, kar zadeva volilne imenike, delo volilnega odbora itd. se ni spremenilo in zato v praksi ne more priti do težav.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Do kod sega oblast delavca?

Ob izjemnih uspehih, ki smo jih dosegli po 21. seji predsedstva ZKJ in 29. seji CK ZK Slovenije, še vedno ugotavljamo, da gre za določeno neprizadevnost na nekaterih področjih družbenega življenja. Preveč govorimo in ponavljamo, kaj bi vse bilo treba storiti, premalo pa je resničnih sprememb. V zvezi s tem mora biti „Komunist" brezkompromisen in pogumen ter v prvih bojnih vrstah našega boja, je dejal sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZK

Komunist za DE

Slovenije Franc Šetinc na zadnji seji uredniškega odbora slovenske izdaje časnika „Komunist", ki je bila v Tržiču skupaj z občinskim partijskim vodstvom.

V razpravi o združenem delu ne bo šlo brez boja in spopada, je dejal Franc Šetinc in menil, da se je potrebno odločno pogovoriti posebej z ljudmi, ki so na odgovornejših delovnih mestih, ali so pripravljeni ali niso za uresničitev tega, ali pa tega ne zmorejo, nimajo volje, znanja itd. To je pomembno, kajti mi smo se odločili za pot, na kateri bomo vztrajali: ustvarjamo nov socialistični samoupravni organizacijski odnos, in sicer na vseh ravneh, v vseh okoljih. Gre za to, da s temeljno organizacijo združenega dela ni že tudi sklenjeno samoupravno konstituiranje naše družbe, temveč je to šele njen začetek, prvi korak. Zdaj se bomo morali spopadati z ozkostjo, zaprtostjo posameznih temeljnih organizacij. Pri tem ne gre za to, da bi bili delavci proti integracijskim procesom, temveč da so ponekod vodilne strukture presegle samoupravljanje ter si laste pravico, da same, mimo delavcev, govore v imenu temeljne organizacije združenega dela. Po drugi strani pa niso dovolj učinkovite – ker so še preveč obremenjene s starim – tudi druge strukture v občini pa v republiki.

Treba se bo spopasti še s pojavi neodgovornega odnosa do človeka, samoupravljavca, ki na svoji koži občuti, kako ga ponekod v uradih, občinskih in včasih prav tako v republiških obravnavajo kot podložnika. Komunisti morajo biti bolj pogumni v kritikah takšnih pojavov, njihovem razgaljanju, je poudaril Šetinc. To navsezadnje predstavlja nekakšen indikator ne le kulture in vedenja posameznika, temveč tudi razvitosti samoupravnih odnosov. Tako najbolje vidimo, do kod je segla oblast delavca – ali jo ima resnično on, ali pa jo hoče imeti vsak uradnik.

V zvezi z letošnjim tednom Komunista v Sloveniji, ki je posvečen človeku, delu in kulturi, je Franc Šetinc poudaril, da želimo s to akcijo doseči aktiven odnos ZK, vsake njene organizacije do knjige, glasbe, umetnosti, vprašanj razvoja kulture itd., hkrati pa naj se osnovne organizacije ZK tako usposabljajo tudi za nosilke široke akcije v delovnem kolektivu, socialistični zvezi, sindikatih in drugje. V tej akciji, je dejal Šetinc, pa je hkrati potrebno temeljito analizirati nekatere idejno nesprejemljive pojave ter se konfrontirati z njimi. Gre torej za to, da je treba kulturo vpeti v naše vsakodnevno življenje, v naše prizadevanje za krepitev položaja človeka, za poglabljanje samouprave.

MARJAN KUNEJ

REKLI SO

MILOŠ MINIĆ, podpredsednik ZIS in zvezni sekretar za zunanje zadeve, na 4. ministrskem sestanku koordinacijskega biroja neuvrščenih držav v Afriki:

Po našem mnenju določa celotni razvoj politike neuvrščanja in mednarodnega položaja že sam po sebi prioritete pete konference. Peta konferenca mora ne le izoblikovati glavne smeri delovanja in s tem akcijske usmerjenosti politike neuvrščanja, temveč mora še bolj okrepiti enotnost in solidarnost neuvrščenih držav v njihovih združenih akcijah za reševanje najpomembnejših mednarodnih problemov in za razvijanje medsebojnega sodelovanja na vseh področjih. Glavni cilj pete konference na vrhu vidimo v tem, da se neuvrščene države bolje organizirajo in še bolj prerastejo tako v politično kot materialno silo. To je treba postaviti v središče pozornosti in temu podrediti vse, vštevši posebne interese med nami. Na dosedanjih konferencah neuvrščenih držav smo sprejeli veliko dobrih sklepov, vendar je treba zagotoviti njihovo popolno uresničevanje v praksi – tako da bi bila nadaljnja dejavnost neuvrščenih držav in njihov boj čimbolj učinkovita in uspešna. Predvsem zaradi takšne strategije gibanja neuvrščenosti, ki je v skladu z objektivnimi razmerami in potrebami sodobnega sveta, se gibanje neuvrščenosti nenehno širi in krepi, število neuvrščenih držav se veča, vpliv politike neuvrščenosti pa že presega njihov krog in se širi tudi na druge države, celo na nekatere take, ki so v blokih.

Prepričani smo, da bo peta konferenca še bolj okrepila svetovno vlogo politike neuvrščanja in moč gibanja neuvrščenih držav.

ČE SE DOBER ZGLED SPREVRŽE V SVOJE NASPROTJE . . .

»STOJEČE« ČAKALNICE

Kje in kako odmotavati klobčič težav v zdravstvu na Reki?

Potem ko je bilo pred petnajstimi leti reško zdravstvo celo v državi zgled organiziranosti in urejenosti je postopoma z leti vse bolj nastajal zwstoj. Le tu in tam je bil ta zastoj prekinjen s kakšnim svetlim dogodkom, kot je na primer presaditev ledvic, ki jo je opravil dr. Vinko Frančišković. Ti svetli trenutki so bili sad individualne pobude, nikakor pa ne organiziranega in skupinskega delovanja. Zdaj je reško zdravstvo znova na dnevnem redu – kritičnih razprav.

Sanitarna inšpekcija je namreč ugotovila, da je treba od 48 objektov, ambulant, dispanzerjev in poliklinik, ki so na voljo splošnemu zdravstvu, kar na 35 objektih izvesti nujne obnovitve. Inšpektorji so namreč naleteli na pretesne čakalnice in ambulante, ki so neprezračene, z razpokanimi in nepobarvanimi zidovi, nezadostnim gretjem, pokvarjenimi vodovodnimi in drugimi napravami. Nekatere ambulante bi morali po oceni inšpekcije takoj zapreti. Predračuni zavoda za zdravstveno varstvo predvidevajo, da bi za odpravo teh pomanjkljivosti potrebovali tri milijone 122.000 dinarjev, zavod pa ima na voljo le dva milijona 220.000 dinarjev.

Položaj v bolnišnicah je še slabši. Reška bolnišnica Bratje dr. Sobol je bila zgrajena pred sto leti – kot poslopje vojaške akademije. V njej so sobe, kjer je tudi po 20 postelj, pa tudi več; tega ni več niti v vojašnicah. Zidovi teh sob že dolga leta niso bili prepleskani, medtem ko so sanitarni vozli slabši kot na najbolj neurejeni železniški postaji. Poleg tega bolniki ležijo v 18 različnih zgradbah. Ginekologija je, denimo, na drugem koncu mesta, v poslopju s tremi nadstropji, kjer pa nimajo dvigala za prevoz bolnic.

Bolnišnico doktor Zdravko Kočić na Sušaku so zgradili pred pol stoletja za 150 bolnikov. Zdaj jih ima redno 430. Zunanji pacienti, ki v to bolnišnico prihajajo na specialistične preglede, morajo stoje čakati na pregled. Tudi razsvetljava ni dobra, prav tako ne prezračevanje v operacijskih dvoranah. Enota te bolnišnice v Kraljevici pa je v nekdanjem hotelu. Tudi tam so sobe nabito polne. Podobno je tudi v otroški bolnišnici na Kantridi pa tudi v nekaterih lekarnah.

Na eni od sej izvršnega sveta Reke so zastavili vprašanje, ali naj bi potrkali na vrata združenega dela. To misel so opustili – ne toliko zaradi tega, ker je mesto zdravstvu z izrednim samoprispevkom že dalo za investicije približno 330 milijonov dinarjev, k čemur je treba prišteti še 33 odstotkov proračunskih in drugih dotacij, ampak zato, ker na Reki zunaj zdravstva pa tudi v zdravstvu samam prevladuje prepričanje, da so tudi druge bolj racionalne poti za dosego istih ciljev.

Izvršni svet pa, kot so to že prej počeli drugi organi, praviloma objavi samo splošne obrazce: integracija, združevanje posameznih služb, ponovna razdelitev postelj po oddelkih ali drugačna organizacija. Zapostavljajo pa dejstvo, da imajo že veliko različnih načrtov in projektov, o katerih se dolga leta pričkajo predvsem zdravstveni delavci sami.

O nekaterih zadevah pa očitno ne more biti kompromisa. Denimo ali je optimum bolnišnica s tisoč ali velikan s 3.000 posteljami. Verjetno imajo po svetu dovolj izkušenj, ki bi jih nekdo moral zbrati, tako da bi lahko v tem pogledu postavili piko na i. Problem reškega zdravstva, še zlasti bolnišničnega, je prav v tem, kako naprej. Združeno delo s težavami daje svoj z muko priborjeni denar, če ne ve, da bo objekt, v katerega je vloženo njegovo prizadevanje, ostal vsaj 20 let in bo koristil svojemu namenu.

Kako doseči, da bi zdravstvo krenilo po enotni in čimbolj racionalni poti. Zdi se, da bi zdravstvu morali pomagati predvsem s kadri, močnimi kadri družbenoekonomskega in političnega profila, ki bi bili katalizator ekonomskih gibanj, ne pa da se s tem ukvarjajo ljudje, katerih specialnost je zdravljenje bolezni človeškega organizma.

M. B.

MITJA RIBIČIČ, predsednik republiške konference SZDL Slovenije, na otvoritvi sedme republiške razstave cvetja „Brežiška pomlad":

V temeljna načela jugoslovanske in slovenske ustave smo zaenkrat edini v svetu zapisali: „Za varstvo in izboljšanje človekovega okolja zagotavljajo delovni ljudje in občani, organizacije združenega dela, druge samoupravne organizacije in skupnosti in socialistična družba možnosti za ohranitev in razvoj naravnih in drugih vrednot človekovega okolja, ki so pomembne za zdravo, varno in ustvarjalno življenje in delo sedanjega in prihodnjih rodov."

To je nekaj razlogov, zaradi katerih socialistična zveza podpira hortikulturno gibanje in vsa prizadevanja za varstvo človekovega okolja, kot podpira vse tisto, kar vodi k napredku, gospodarskemu in kulturnemu hkrati. „Cvet z bridkostjo izgublja peresca ali namesto njih z veseljem pričakuje plod," je zapisal Tagore. Tudi cvetje na Brežiški pomladi 76 bo v nekaj dneh ovenelo, seme pa bo marsikje našlo tla za novo rast. O tem pa se bomo lahko prepričali drugo leto v tem mesecu sonca in cvetja morda na Goriškem, Gorenjskem ali v Pomurju.

Minulo soboto je bil v Novi Gorici osmi kongres Gasilske zveze Slovenije. Kongresa se je udeležilo poleg 270 delegatov tudi precej gostov, med njimi Tina Tomlje, Rudolf Hribernik-Svarun, Marjan Orožen, Miha Ravnik, Franc Poglajen, predsednik Gasilske zveze Jugoslavije Pero Detelić ter predsedniki gasilcev iz drugih jugoslovanskih republik in avtonomnih pokrajin. Pokrovitelj kongresa je bila novogoriška občinska skupščina, v njenem imenu pa je goste pozdravil njen predsednik Jože Šušmelj.

Na množičnem zborovanju, ki se ga je udeležilo več kot 8000 ljudi, med njimi 4000 gasilcev in 500 pripadnikov enot civilne zaščite, je spregovoril predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič. Poudaril je velik pomen te ljudske in humane organizacije, ki predstavlja veliko oporo vsem našim ljudem pri elementarnih in drugih nesrečah.

V počastitev VIII. kongresa Gasilske zveze Slovenije je bilo pred tem v Mariboru republiško tekmovanje moških in ženskih gasilskih tekmovalnih enot, ki se ga je udeležilo blizu 3000 gasilcev iz vse Slovenije. Od tod tudi naš posnetek . . . (Foto: A. Ul.)

OD SOBOTE DO SOBOTE

Čez meje republik

Nekateri dogodki minulih dni so po svojem pomenu in vsebini segali čez republiške meje, prizadevali pa so predvsem posamezna slovenska regionalna središča. Med take štejemo slavje ob občinskem prazniku in obletnici prvega slovenskega tabora v Ljutomeru, na katerem je o aktualnih notranjepolitičnih in zunanjepolitičnih vprašanjih spregovoril sekretar IK CK ZKS Franc Šetinc. V Brežicah so priredili razstavo Hortikultura 76, kjer je v okviru prireditev ob svetovnem dnevu človekovega okolja spregovoril o naših lastnih tovrstnih prizadevanjih predsednik RK SZDL Mitja Ribičič. Brežiška prireditev, namenjena varstvu in olepševanju človekovega okolja, je imela po eni strani vseslovenski značaj, po drugi pa tudi mednarodnega. Po vsebini se je navezovala tudi na širše zasnovano vsejugoslovansko posvetovanje o združenem delu in varstvu okolja v Prištini, kjer je o vlogi industrije v človekovem prostoru govoril Mika Špiljak, predsednik ZSJ. V teh dneh je dal izjavo za Tanjug o pomenu varstva človekovega okolja tudi predsednik ZIS Djemal Bijedić. Žal pa lahko ugotovimo, da smo imeli prav ob teh prireditvah in izjavah tudi primere neodgovornega in malomarnega vedenja do narave, ki so močno skazili celotno akcijo. Naj med temi omenimo samo katastrofalno uničenje ribjega zaroda v Savinji, ki je nastalo zaradi nepazljivega ravnanja z amoniakom v Nazarjah. Nič manj pa niso v teh spomladanskih dneh narasli kupi odpadkov na odlagališčih v gozdovih in ob rekah, kar postaja čedalje bolj neodgovorno in nevarno početje.

Dve izrazito medrepubliški prireditvi, ki sta potekali v znamenju bratstva, prijateljstva in seznanjanja med narodi, sta se prav tako sklenili v minulih dneh. To je bila letošnja akcija ob vlaku Bratstva in enotnosti, ki je razgibala prebivalstvo na širšem območju med Krškim, Celjem in Mariborom, pa gostovanje kulturnih delavcev, likovnikov in gledališčnikov s Kosova v Ljubljani. V času, ko sta se iztekali obe medrepubliški prireditvi, so se na šestih gradbiščih mladinskih brigad od Kozjanskega do Brkinov začele letošnje delovne akcije mladine iz Slovenije in drugih republik.

Slovenski gasilci so letos priredili svoj kongres v Novi Gorici in ga programsko usmerili predvsem v protipožarno dejavnost znotraj sistema ljudske obrambe in družbene samozaščite. Tej usmeritvi je veljal tudi nagovor predsednika RK SZDL Mitja Ribičiča. Mednarodni dan invalidov, ki so ga proslavili v vseh invalidskih organizacijah v Sloveniji, je bil pod pokroviteljstvom zveze skupnosti za zaposlovanje in zveze sindikatov Slovenije ter ob govoru generalne sekretarke RS ZSS Ivanke Vrhovčakove slovesno počaščen s slavnostno akademijo v ljubljanski hali Tivoli.

Pomembne delovne odločitve, s katerimi se začenja vseslovenska akcija vpisovanja posojila za ceste in sanacija v elektrogospodarstvu in v železniškem prometu, so bile te dni na dnevnem redu tudi v slovenskem izvršnem svetu. Kot je znano, se je IS dokončno odločil za zakonski predlog, da bi tako nadomestili slab odziv podpisnikov samoupravnih sporazumov iz gospodarstva in rešili pereča vprašanja izpadov dohodka v elektrogospodarstvu in v železniškem ter luškem prometu. Akcija za vpisovanje posojila za ceste pa je že široko zajela slovensko gospodarstvo in občine ter kaže že na začetku zelo spodbudne uspehe.

Zanimivo je nemara tudi stališče, da bi se po dolgoletnih pripravah in razpravah v Sloveniji dokončno odločili za svojo narodno himno. Predlog, ki ga bo kmalu pretresala slovenska skupščina, pravi, naj bi tako zaradi melodije kot teksta, predvsem pa še zaradi tradicije razglasili kot himno besedilo Simona Jenka „Naprej zastave slave".

GOK

RAZVOJNI NAČRTI SLOVENSKIH ŽELEZARN

MILIJON TON JEKLA

Okoli 6 milijard din investicij v proizvodnjo in dodelavo 1 milijona ton jekla leta 1980 — Delež slovenskih železarn v jugoslovanskem železarstvu kljub novim vlaganjem nezadržno pada

V sestavljeni organizaciji združenega dela Slovenske železarne so zastavili obsežen srednjeročni razvojni načrt. V njem so predvideli postopno širjenje in posodabljanje proizvodnih naprav in tehnologije, povečevanje proizvodnje, prodaje na tuje trge, zniževanje proizvodnih stroškov, izboljšanje življenjskih ter delovnih razmer za več kot 16.000 v tej SOZD zaposlenih delavcev. Prav tako pa je cilj srednjeročnega načrta razvoja oblikovati takšne dohodkovne odnose v SOZD, da bo le ta prerasla v organsko celoto. To pa je pravzaprav tudi eden od pogojev, pod katerimi bo razvojni načrt lahko uresničen, zato bodo slovenski železarji oblikovanju dohodkovnih odnosov morali posvetiti vso pozornost že na začetku uresničevanja razvojnega načrta.

Po zastavljeni razvojni politiki bodo leta 1980 železarne izdelale milijon ton surovega jekla, kar pomeni, da bodo potrošniki dobili kakih 850 tisoč ton različnih vrst in do različne stopnje obdelanih jeklenih izdelkov. Računano po cenah iz lanskega leta naj bi SOZD Slovenske železarne, članice so poleg vseh treh železarn še Veriga Lesce, Plamen iz Krope, Tovil iz Ljubljane, žična iz Celja ter metalurški inštitut, v letu 1980 izvozile za 100 milijonov dolarjev izdelkov, s čimer bi tudi v celoti pokrile uvoz surovin (90 milijonov dolarjev).

Da bodo lahko izdelale takšno količino jeklenih izdelkov, bodo članice SOZD morale po dosedanjih načrtih in računano po lanskih cenah vložiti v modernizacijo tehnologije in povečevanje obsega proizvodnje od skupno 5,5 do 6 milijard dinarjev. Od te vsote bodo v vseh treh železarnah investirali kar 5 milijard din. Dobro polovico potrebnih investicijskih sredstev bodo zagotovile članice SOZD iz lastnega dohodka, preostala sredstva pa bodo prispevali tuji dobavitelji opreme ter tuje in domače banke.

Seveda bo treba ta srednjeročni razvojni načrt še uskladiti tako z republiškim načrtom razvoja kot tudi jugoslovanskim. V Jugoslaviji danes proizvodnja jekla znatno zaostaja za potrebami industrije in zavoljo tega uvažamo letno blizu 1,3 milijona ton jeklenih izdelkov. Do leta 1980 naj bi po zbiru srednjeročnih republiških načrtov domača proizvodnja jekla dosegla 6 milijonov ton in s tem prerasla potrebe domače industrije. Žal pa za zdaj še ni doseženo medrebliško soglasje o tem, koliko in kakšne vrste jekel naj bi izdelovale posamezne železarne.

Slovenske železarne bodo morale v bodoče odpraviti še eno težavo: Razpete so namreč med lastnimi možnostmi in potrebami slovenske predelovalne industrije. Ne izdelujejo namreč dovolj takšnih vrst jekel, kot jih potrebuje slovenska predelovalna industrija. Pri tem pa jim kajpak ni moč zameriti, da so se zavoljo oddaljenosti od virov surovin, zavoljo delovne tradicije in drugih vzrokov odločile za proizvodnjo visoko kakovostnih jekel.

Kljub predvidenim vlaganjem pa se bo delež slovenskih železarn v jugoslovanskem železarstvu manjšal tudi v tem srednjeročnem obdobju. Še lani so v Sloveniji izdelali 28 odstotkov vsega v Jugoslaviji izdelanega jekla. Leta 1980 pa naj bi ob sedaj zastavljenih proizvodnih srednjeročnih načrtih delež slovenskih železarn padel na približno 17 odstotkov

R. B.

LJUBLJANA

UGODNA MENJAVA

V prvem četrtletju letos je bil izvoz za 8 % večji kot v enakem času lani. Na tržišča razvitih zahodnih držav, kjer imamo največji deficit, pa smo izvozili za 16,5 % več. V prvih treh mesecih smo izvozili za 8,8 % manj blaga kot lani. Ob tem je treba povedati, da je industrija založena z zadostno količino uvoznih surovin in reprodukcijskega materiala. Izvoz v aprilu se je v primerjavi z lanskim aprilom v razvite države Zahoda povečal celo za dobrih 40 %. Zaradi takšnih rezultatov se je zunanjetrgovinski deficit zmanjšal za 550 milijonov dolarjev.

Na tako ugodno gibanje zunanjetrgovinske menjave so predvsem vplivali ukrepi za usklajevanje uvoza in izvoza. Druga okoliščina so ugodnejši tokovi na svetovnih trgih, še posebno v razvitih državah. Treba pa je poudariti, da je kunjunktura v svetu zajela le nekatere gospodarske panoge in področja, da pa so druge še „globoko zamrznjene“ tudi v teh državah in da je vse več napovedi, ki konjunkturi ne obetajo dolgega življenja.

B. V.

AMERIŠKO-JUGOSLOVANSKI GOSPODARSKI DOGOVORI

Dolarji za gospodarske naložbe

Ameriški kapital se je začel močneje zanimati za sodelovanje z jugoslovanskim gospodarstvom — Največje sovlaganje z INA v petrokemijo na Krku v vrednosti 12,75 milijarde dinarjev

Ameriško gospodarstvo se je začelo zelo močno zanimati za trgovanje z Jugoslavijo in za možnosti sovlaganja kapitala v gospodarske naložbe v Jugoslaviji. To so potrdili tudi uspešno zaključeni tridnevni razgovori ameriških in naših gospodarstvenikov na Bledu, kjer so se v okviru vsakoletnega skupnega sestanka ameriško-jugoslovanskega ekonomskega sveta dogovarjali o sklenitvi blizu 500 različnih poslovnih stikov. Zanimivo je, da so tokrat večinoma sodelovali partnerji, ki se še ne poznajo in so na Bledu navezovali prve medsebojne stike. Nekaj poslovnih dogovorov pa je teklo med partnerji, ki so te dogovore sklenili že prej, pa so priložnost izkoristili za razčiščevanje posameznih težav, do katerih je prišlo med uresničevanjem dogovorov.

Zavoljo takšne vsebine pogovorov o rezultatih pravzaprav nismo mogli veliko zvedeti, saj so bili pripravljeni postreči s podatki le predstavniki tistih podjetij, o katerih sodelovanju so novice že prej prišle v javnost. Tako, denimo o sodelovanju ameriške jeklarske družbe Armco Steel Co. z jugoslovanskimi železarnami v Sisku, Zenici in Jesenicah. Najraje pa so posredovali podatke o sklenjenem sovlaganju med INA in ameriško naftno tvrdko DOW Chemical, ki bosta v naslednjih sedmih letih s skupnimi vlaganji več kot 750 milijonov dolarjev (12,75 milijarde dinarjev) zgradili na otoku Krku celoten petrokemijski kompleks z 11 tovarnami za predelavo nafte in naftnih derivatov.

Ker bo ta petrokemijski velikan eden največjih v Evropi, si nekoliko bolj oglejmo načrte. Načrtujejo, da bodo na Krku izdelali 400 tisoč ton etilena, po 180 tisoč ton propilena in benzena, 120 tisoč ton oglikovih frakcij, 150 tisoč ton etilenklorida, po 200 tisoč ton vinilklorida in stirena, 240 tisoč ton etilen benzena, 50 tisoč ton gostega ter 70 tisoč ton redkega polietilena. Ta proizvodnja bo temelj močnejšega razvoja kemične industrije pri nas, zalagala pa bo tudi dobršen del Evrope. Ameriško podjetje je izračunalo, da bo lahko INA s Krka izvozila letno za blizu 100 do 150 milijonov dolarjev (po sedanjih cenah).

Vsekakor pa bodo tudi razgovori o trgovinski izmenjavi, ki tako po vrednosti kot po gospodarskem pomenu zaostajajo za dogovori o skupnih vlaganjih, že v letošnjem letu pripomogli k izboljšanju jugoslovanske zunanjetrgovinske menjave z ZDA. Lani je jugoslovanski izvoz v to deželo pokrival le dve tretjini uvoza. V letošnjih prvih mesecih pa se je položaj povsem spremenil: Jugoslavija je izvozila za blizu 12 milijonov dolarjev več, kot je uvozila, izvoz pa je bil za 18 odstotkov večji kot v lanskih prvih štirih mesecih. Čeprav ni moč računati, da bi jugoslovansko gospodarstvo letos zaključilo trgovanje z ZDA s pozitivnim saldom, omenjeni premiki hkrati z uspešno končanimi razgovori naših in ameriških gospodarstvenikov — na Bledu je sodelovalo 46 ameriških in 93 jugoslovanskih podjetij ter bank — vendarle zbujajo upanje, da se jugoslovanskim izdelkom na ameriškem trgu obetajo lepši časi.

S. J.

ŠKOFJA LOKA

NOVA PREDILNICA

Pred nedavnim je kolektiv Gorenjske predilnice iz Škofje Loke pognal stroje v obnovljeni predilnici, v obratu, kjer so bili stroji in druga oprema najbolj izrabljeni. Dobro polovico potrebnih 87 milijonov dinarjev sredstev je kolektiv prihranil sam. Kolikšnega pomena je nova strojna oprema v predilnici za podjetje, naj povedo naslednji podatki: storilnost se je povečala za trikrat, zavoljo tega pa bodo v predilnici — ko bo polno izkoriščena — izdelali 3000 ton preje. Celotni dohodek bo v letošnjem letu, ko predilnica še ne bo delala s polno paro, dosegel 360 milijonov dinarjev, v prihodnjem letu, računano s sedanjimi cenami, pa že blizu 450 milijonov din ob nespremenjenem številu zaposlenih delavcev — 850. Podjetje bo lahko tudi močno povečalo izvoz, po sklenjenih pogodbah bo trikrat večji kot lani, izvozili pa bodo za 30 milijonov dinarjev preje.

R. B.

LJUBLJANA

Arabsko posojilo za infrastrukturo

Ljubljanska banka pripravlja v Združenih arabskih emiratih izdajo in prodajo svojih obveznic v skupni vrednosti 80 milijonov dirhamov (valuta Združenih arabskih emiratov) ali približno 21 milijonov dolarjev. Po dogovoru z republiškim sekretariatom za finance naj bi del sredstev tega posojila namenili za dograditev termoelektrarne Šoštanj IV, za 380 KV električno prenosno omrežje ter za modernizacijo magistralnih železniških prog v Sloveniji. Za železnico bi tako porabili skoraj 8,5 milijona dolarjev tega posojila, za prenosno omrežje 4,5 milijona, za TE Šoštanj IV pa 8 milijonov dolarjev.

R. B.

Edina rešitev cene?

GOSPODARSKI KOMENTAR

V ocenah letošnjih gospodarskih gibanj se je kot rdeča nit vlekla „hvala“, da se je rast cen vendarle zaustavila oziroma napreduje po znatno nižjih stopnjah, kot denimo v prvi polovici minulega leta. Že v drugi polovici minulega leta se je tempo naraščanja vseh cen krepko zmanjšal, prav tako počasi pa so cene naraščale v prvih letošnjih mesecih. Dejali bi torej, da smo vendarle uspeli stabilizirati to gospodarsko področje, ki je odločilnega pomena za nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj.

Žal ni tako. Cene so se ustalile izključno zavoljo lani sprejetih administrativnih ukrepov in recesije na zunanjem trgu. V letošnjem letu se je zlasti zvezna administracija posluževala tudi taktike zavlačevanja pri dajanju soglasij za nove cene, češ da zahtevki niso dovolj dokumentirani. Že v maju pa so se povečale cene električne energije, stanovanjske najemnine, nekateri izdelki široke porabe. Zvezna in republiška administracija pa še rešujeta številne zahtevke za zvišanje cen, med njimi surove nafte, železniških tarif, tarif v cestnem prometu, žitaric itd. Med zahtevki so tudi takšni, ki so v nasprotju z gibanjem cen na svetovnem trgu, po katerih naj bi se ravnalo tudi jugoslovansko gospodarstvo.

Razumljivo je, da mnogim zahtevkom ni moč oporekati upravičenosti, denimo, zahtevku premogovnikov in elektrogospodarstva! Prav tako drži, da bo povečanje cene električne energije, nafte in njenih derivatov, tarif v prometu in še cen nekaterih temeljnih izdelkov sprožilo verižno reakcijo v proizvodnih in poslovnih stroških drugih delovnih organizacij. Zavoljo tega bi nemara kazalo — tako kot je dogovorjeno v elektrogospodarstvu — probleme posameznih dejavnosti reševati ne le s ceno izdelka, pač pa tudi s sovlaganjem sredstev in na druge načine. Za takšno pot se zavzemajo, denimo, tudi na železnici.

Kaže torej, da ocena zveznega sekretariata za finance, da gibanje cen tudi v drugi polovici leta ne bo živahnejše, kot je bilo doslej, ne drži. Gospodarski položaj mnogih podjetij, katerih akumulacija je vkleščena med naraščajoče proizvodne stroške in sorazmerno prenizke cene izdelkov, zahteva prav nasprotno — namreč izboljšanje pogojev gospodarjenja tudi z višjimi cenami.

Vendar bi bilo tudi v tem primeru možno doseči isto, namreč boljši gospodarski položaj delovnih organizacij z drugimi ukrepi in ne le z navijanjem cen. Resnici na ljubo je treba povedati, da so se sicer v podjetjih otresli dovčerajšnjega mnenja, češ da je bolje zahtevati previsoko ceno kot realno, vendar pa v celoti novi zahtevki presegajo predvideno inflacijsko stopnjo v letošnjem letu. Kaže torej, da se v delovnih organizacijah še vedno niso otresli miselnosti, da je možno z višjo ceno reševati vse probleme. Tržno se vedejo samo tiste delovne organizacije, ki jih je trg „trdo zagrabil“.

V usnjarski in čevljarski dejavnosti, kjer imajo velike težave z uvozom surovin, s cenami in s prodajo, ne govore več o nujnem povečanju cen oziroma o uskladitvi cen s proizvodnimi stroški, pač pa o drugih ukrepih, ki naj poživijo proizvodnjo in prodajo. Ti pa so višja cena domačih surovin, večje izvozne premije, nižje carinske stopnje na uvoz surovih kož, nižje stopnje prometnega davka. Podobno sodijo tudi v tekstilni industriji; razmišljajo o tem, kako bi preprečili nadaljnjo rast cen in tako poživili prodajo tekstila. Zaposleni v naštetih dejavnostih, sem bi lahko prišteli še pohištveno industrijo in nemara še katero dejavnost, so spoznali, da reševanje gospodarskih težav samo po stroškovnem načelu ni več primerno.

Seveda pa rešitve, ki jih predlagajo — različne oblike družbene pomoči — niso tisti ukrep, ki jih bo rešil gospodarskih težav zavoljo neusklajenih cen. Od prave rešitve, urejenih dohodkovnih odnosov v reprodukcijskih celotah pa so za zdaj še vsepovsod precej daleč.

B. RUGELJ

LJUBLJANA

POSOJILO ZA CESTE — HITRO!

Družbenopolitične organizacije v Veletekstilu so predlagale samoupravnim organom podjetja, naj bi kar najhitreje prispevali posojilo, ki ga bodo v tej delovni organizaciji zaposleni prispevali za gradnjo cest. To naj bi storili tako, da bi vsaka temeljna organizacija — v OZD jih je 5 — založila za vsakega delavca vsoto, ki jo bo pripravljen prispevati od svojega osebnega dohodka kot javno posojilo za ceste.

Delavski svet je predlog sprejel in tako bo Veletekstil v enkratnem znesku odštel blizu 850 tisoč dinarjev, namesto da bi se ta vsota stekala — polagoma v dveh letih, od osebnih dohodkov zaposlenih. Tako bo podjetje kar najbolj učinkovito pomagalo zbirati dodatna sredstva, ki jih potrebujemo za gradnjo novih magistralnih cest.

R. B.

KRAMLJANJE O SINDIKATIH, SLO IN SAMOZAŠČITI

Obrambne priprave — odsev samoupravljanja

Pogovarjal sem se s predsednico koordinacijskega odbora sindikatov MTT Lučko Florjančič. Vedel sem že, da obrambne priprave niso „deveta skrb" kolektiva, saj imajo svoje enote za zaščito, redno pa organizirajo tudi tečaje za množično usposabljanje članov kolektiva. Znanje vseh preverjajo in ocenjujejo na praktičnih vajah, ki jih ne manjka. Udeležba je zelo dobra, saj v pripravah za obrambo sodeluje domala ves kolektiv.

V pogovoru je sodeloval še Karlo Dimnik, predsednik izvršnega odbora sindikalne organizacije v Meljen.

Začeli smo s samoupravljanjem, ki je pravzaprav osebna izkaznica sleherne delovne organizacije, obenem pa svojevrsten barometer prizadevanj za izvajanje obrambnih ukrepov.

„Med našimi delavci – je dejala predsednica Florjančičeva – se je samoupravljanje uveljavilo kot sestavni del njihovega vsakdanjega življenja. Zato si upam trditi, da so naši ljudje pripravljeni braniti to pomembno pridobitev. Najboljši dokaz za to je vsekakor nenehna krepitev samoupravljanja, vzporedno s tem pa tudi krepitev obrambnih priprav."

Že po nekaj besedah sobesednikov sem se prepričal, da je sindikalna organizacija v MTT tudi moralnopolitični pobudnik in nosilec dejavnosti, ki tako ali drugače vplivajo na obrambne priprave. O tem je spregovoril tudi Karlo Dimnik:

„Lahko rečem, da smo o obrambi in zaščiti začeli resneje razmišljati šele pred dobrimi šestimi leti. Takrat smo v osnovnih sindikalnih organizacijah začeli ustanavljati odbore, ki naj bi v primeru neposredne vojne nevarnosti – pa tudi med morebitno vojno skrbeli za vojnim razmeram ustrezajočo proizvodnjo. Torej ni nočemer smo kot kolektiv prispevali k obrambnim pripravam."

Lani so, denimo, osnovne organizacije sindikata v MTT nekajkrat razpravljale o splošnih načelih ljudske obrambe, kot tudi o konkretnih nalogah posameznikov in skupin. Mimo tega so se sindikalni poverjeniki nekajkrat udeležili tečajev in seminarjev, kjer so na ravni občine govorili o varnosti in družbeni samozaščiti, s tem pa so pozneje seznanjali članstvo v osnovnih organizacijah.

Sindikat se tudi sicer ukvarja s pripravami na SLO. Danes, v miru, skrbi za prehrano delavcev, za njihovo rekreacijo in za vzgojo, saj je tudi to del obrambnih

KARLO DIMNIK

priprav. V MTT delujejo različne športne sekcije, kot so smučarska, strelska in planinska, ki šteje več kot petsto članov. Pri tem bi veljalo omeniti še nogometni, rokometni, odbojkarski in teniški klub, zatem še dva rekreacijska centra tega kolektiva, na Dravi ter Dom na Pohorju.

Gonilna sila vseh akcij so organi samoupravljanja in ves delovni kolektiv, ki je že usposobljen in pripravljen živeti in delati tudi v primeru vojne ali začasne zasedbe ozemlja. Nič jih torej ne sme presenetiti, še manj pa si želijo, da bi jih čas potisnil na rob dogajanj. Morda bi veljalo omeniti še to, da se delavci MTT redno in množično vključujejo v krvodajalske akcije, ki jih vodijo njihove sindikalne organizacije, da ne govorimo o množičnem prostovoljnem gasilstvu, o stalni dežurni službi ne samo poklicnih, ampak tudi prostovoljnih gasilcev prostovoljcev. Morali bi poudariti, da imajo delavci tudi svoje glasilo „Razgledi", ki izhaja dvakrat na mesec, v vsaki številki pa je dovolj prostora tudi za obrambne priprave. Sindikat v MTT ima zelo dobro in razvejano službo obveščanja svojega članstva. Lani je to tudo dokazal na številnih taktičnih vajah ali na vajah enot civilne zaščite.

Zato so tudi njihove priprave za obrambo le odsev samoupravljanja.

Besedilo in sliki
BRANE JAKOVLJEVIČ

LUČKA FLORJANČIČ

bena skrivnost, da so o dobavi sredstev in opreme za naše obrambne in zaščitne enote odločali organi samoupravljanja. Pri tem seveda ne bi smeli pozabiti na vlogo sindikatov, na njihovo politično akcijo. Naj omenim samo to, da so prav sindikalne organizacije dale pobudo za delo ob prostih sobotah, s

ZDOMCI IN TOVARNE IZ SANJ

ZDOMCI IN DOMAČINI IZ ČRENŠEVCEV TER OKOLIŠKIH VASI ZBIRAJO DENAR ZA TOVARNO – POMURJU PRIMANJKUJE DOBRIH PROJEKTOV, KI BI ZDOMCEM IN NEZAPOSLENIM DOMAČINOM NUDILI KRUH DOMA – DENAR NI NAJVEČJI PROBLEM – KDO BI NAJ ISKAL IZVAJALCA IN NOSILCA PROGRAMA – POLITIČNI NAPORI IZZVENE V PRAZNO, ČE DOMA NI DOVOLJ DOBRE VOLJE

Kako dolga in trnova je lahko pot od ideje do uresničitve, ugotavlja kakih 500 zdomcev in nezaposlenih občanov iz Črenševcev ter okoliških vasi, ki so verjeli občasnim agitacijam nekaterih funkcionarjev, da jim bodo doma preskrbeli kruh. Ker so obljube in napovedi vse bolj vodenele, so se oprijeli ideje pisatelja in rojaka Ferda Godine, da bi sami zbrali denar in začeli s proizvodnjo v obstoječih neizkoriščenih objektih ali v novi tovarni. Toda tudi zdaj, ko je že dobrega pol leta od prvih pogovorov in načrtovanj, ugotavljajo, da so le malo napredovali. V resnici pa so sprožili veliko gibanje, od katerega še res nimajo otipljive koristi, vendar so premaknili miselnost, ki je vse doslej zavirala razvoj tega dela Prekmurja in še prenekaterega nerazvitega območja v Sloveniji. Dokazali so namreč, da samo prepričljivi govori občinskih funkcionarjev zbranim zdomcem ob Novem letu ali kakšnem drugem prazniku niso osnova za odpiranje novih delovnih mest, če ti funkcionarji svojih govorov nimajo podkrepljenih s projekti, z znanimi nosilci ali izvajalci teh projektov.

NAVDUŠEN SPREJEM PISATELJEVEGA PREDLOGA

Pomurje je še vedno območje z velikim presežkom delavcev, ki si služijo kruh v tujini. Prav zato vsaka recesija v sosednjih državah sproži doma obilo težav. Poznavanje razmer in ljubezen do svojih rojakov je pisatelju domačinu Ferdu Godini pomagala do zamisli, da bi si naj ljudje poskusili sami pomagati, če jim drugi ne morejo. Zato so se oprijeli pisateljeve ideje, da bi združili prihranjeni denar zdomcev in domačinov ter ga ponudili kot osnovo za odpiranje novih delovnih mest. Prve dogovore in pogovore so razčlenili in šli korak naprej. Na osnovi pripravljenosti in vsote ponujenega denarja so ugotovili, da imajo možnost zgraditi majhno tovarno ali nakupiti strojno opremo, ki bi jo vgradili v že obstoječe in premalo izkoriščene zadružne ali kulturne domove.

„Zamisel pisatelja Ferda Godine je imela izreden odziv," pripoveduje Ferdo Doma, upokojenec iz Črenševec, ki je bil do nedavna tajnik iniciativnega odbora za gradnjo tovarne. „Ob novem letu, ko se večina zdomcev vrača domov, smo se z njimi o tem pogovarjali," pripoveduje. „Pogovarjali smo se tudi z mladimi in z nezaposlenimi, ki žive doma. Gre za krog petih kilometrov, na katerem živi kakih deset tisoč občanov. Približno desetina jih je zaposlena v naši državi, skoraj toliko pa v tujini. Tako zdomci kot mnogo naših ljudi, ki so zaposleni v večjih industrijskih krajih, je pripravljena prispevati sredstva, ker bi se rada zaposlila doma ali bliže domu. Z anketo smo ugotovili, da gre v bistvu za kakih 600 delavcev, ki bi bili voljni prispevati – skupaj s prostovoljnim delom – blizu tri milijone dinarjev, ki bi vročeni banki predstavljali osnovo za najem kreditov."

Ustanovili so iniciativni odbor, ki so ga pozneje zamenjali z zborom delavcev. Toda od ideje do uresničitve je dolga pot. Danes, pol leta po prvih trdnejših dogovorih z družbenopolitičnimi organizacijami in gospodarstveniki lendavske občine, žalostno ugotavljajo, da so še vedno na začetku poti, saj mnogo dlje od tega, da so ugotovili pripravljenost ljudi, število dela voljnih občanov in praktično vrednost obstoječih objektov, niso prišli.

SAMO IDEJE SO MNOGO PREMALO

Ko je „mali ritar", kot pravijo v Pomurju nekdanjemu razglaševalcu obvestil oblasti in dacarjev, s svojim bobnom oznanjal vabila za sestanke o gradnji nove tovarne, se je v bistvu začelo gibanje, ki je vneslo novost v miselnost tudi prenekaterega, doslej že nekoliko uspavanega gospodarstvenika v Pomurju. Ideja o tovrstni naložbi in pripravljenosti občanov je namreč opozorila gospodarstvenike v lendavski in še kateri slabo razviti občini, da v resnici niso pripravljeni na uresničitev predlogov. Iniciativni odbor ali zbor delavcev iz Črenševec je imel in ima sicer vso podporo izvršnega sveta lendavske občine in njegovega predsednika, vendar je tudi to premalo, ker niti lendavska niti soboška občina nimata ustreznih projektov za uresničitev takšne ideje. Ne projektov, še manj nosilcev teh projektov in ne investitorjev, saj je še tolikšnemu nevednežu jasno, da se danes s tremi milijoni ne da zgraditi tovarne.

„V bistvu gre pri tej zamisli za dve stvari," trdi Adolf Misja, tajnik medobčinskega odbora Gospodarske zbornice Slovenije za Pomurje v Murski Soboti. „Gre za nadaljnje oplajanje sredstev, ki so jih občani zbrali in za uresničitev njihove zamisli. Ob tem naj takoj povem, da to ni edini primer, saj so s podobno akcijo začeli tudi občani v Rogaševcih.

Nosilci naše zamisli imajo smolo, da je prišla pobuda v najbolj neugodnem času, to je v času spremembe policentričnega sistema, v času pomanjkanja obratnih sredstev, v dobi poostrenih plačilnih pogojev in zmanjšanju investicijske dejavnosti.

Po drugi strani pa je dejstvo, da v Pomurju nimamo ustreznih projektov za še večji gospodarski razmah. Kolikor vem, so podobne razmere tudi na drugih manj razvitih območjih, zato moramo projekte iskati drugod. Samo ideje o gradnji tovarne so mnogo premalo. Da se prav razumemo, sam sem z vsem srcem za uresničitev ideje, vendar moram, žal, povedati, da je denar še najmanjši problem za novo investicijo. Denar tudi v današnjih gospodarskih razmerah lahko zberemo, če bi imeli projekt, ki ima stvarno zagotovljeno surovinsko osnovo, ustrezen tehnološki proces, zagotovljene delavce in prodajo proizvodov.

Žal Pomurje danes, kakorkoli se to že čudno sliši, nima dovolj strokovnih kadrov – projektantov, ki bi tu živeli in tu delali. Poleg tega pomursko gospodarstvo nima niti dovolj sredstev za dinamičnejši razvoj že usposobljene industrije. Zato menimo, da bi morali vlagati predvsem v predelovalno industrijo, ki ima najrealnejše možnosti za razvoj. Idealno bi bilo, če bi lahko še bolj razvila svojo dejavnost INA-NAFTA, ki ima tu surovinsko osnovo, žal pa je INA sama v kapitalni izgradnji in v naslednjih petih letih ne bo imela možnosti za investiranje v nove dejavnosti."

KLJUB VSEMU REALNA UPANJA

Zbor delavcev iz Črenševcev, katerega predsednik je Anton Žabot iz Zgornje Bistrice, je skupaj s pisateljem Godino k uresničevanju zamisli o gradnji tovarne z denarjem zdomcev pritegnil poleg predstavnikov družbenopolitičnih organizacij lendavske občine in Ladislava Ivaneca, predsednika Izvršnega sveta lendavske občine, še gospodarstvenike Gospodarske zbornice Slovenije in posamezne osebnosti iz slovenskega gospodarskega življenja. Malo pred tem so v Pomurju organizirali in ustanovili že omenjeni medobčinski odbor gospodarske zbornice za Pomurje, ki je prvi koordinator naporov za hitrejši gospodarski razvoj Pomurja.

„Gospodarska zbornica v Pomurju doslej ni bila tako prisotna, kot je to zdaj," pravi Adolf Misja. „Ni naloga zbornice, da pripravlja konkretne elaborate, je pa tu zato, da posreduje med delovnimi organizacijami in terenom. Pri tem imamo uspehe. Zbrali smo nekaj projektov, razumljivo je, da vsi ne ustrezajo našim razmeram. Vsekakor pa lahko povem, da bodo na Ravenskem že na jesen začeli graditi nov obrat. Ta res ne bo zaposlil več sto ljudi, vendar začetek je. Zame kot Pomurca je najpomembnejše to, da smo končno ugotovili vsa dejstva, ki so pomembna za nadaljnji razvoj Pomurja. O konkretnih projektih še ne morem govoriti, ker je tu še marsikaj nerazčiščenega, lahko pa ugotovim, da smo precej naprej od časov, ko smo na papir načrtovali tovarne ali obljubljali med in mleko . . ."

Pri gospodarski zbornici ustanavljajo odbor, ki bo koordinator in povezovalec med območji in zbornico. Tak medobčinski odbor ustanavljajo zdaj tudi v Murski Soboti. Gre za skupino strokovnjakov, ki bo lahko realno načrtovala, povezovala in iskala možnosti za hitrejši gospodarski razvoj regije. Pri tem naj ne bo odveč, če povemo, da so prav z idejo pisatelja Godine in z naporom zdomcev ta proces pospešili ne samo za potrebe Pomurja, temveč tudi za potrebe drugih nerazvitih območij. Tako so zdaj parole ali obljube na zborih volivcev v resnici dobile trden okvir, v katerem bo možno vgrajevati tudi denar zdomcev in domačinov, ki bi radi delali blizu svojega doma, ne pa da se vračajo iz sveta s skromnimi prihranki le ob večjih praznikih.

JANEZ SEVER

Cvetke iz domačih logov

Letos bomo v Jugoslaviji izdelali 3200 avtobusov, od tega jih bomo izvozili, 800 avtobusov pa bo prešlo na Kljub temu so zvezni organi odobrili uvoz osnutnih avtobusov.

Po mnenju domačih proizvajalcev avtobusov je ta uvoz odveč ne glede na pojasnilo, da gre za uvoz vozil v turistične namene. „Enake avtobuse lahko izdelamo pri nas. Če morajo biti opremljeni s prezračevalnimi napravami, jih lahko uvozimo, centralne dotične sklade pa bi tako uporabili za uvoz reprodukcijskega materiala, ki ga potrebujemo vsak dan za proizvodnjo vozil," je dejal o tem Mirko Žlender, generalni direktor TAM, za časopis „Večerne novosti".

Zaradi razlogov, ki govorijo za gradnjo „mini železarne" v Batujah, se marsikdo sprašuje, kdo je tisti, ki je akcijo zaustavil. Po domače povedano: volja je tudi denar tudi, proizvodnja bo rentabilna – nekomu pač ni všeč. Vemo, da so imeli največ pripomb k investiciji železarji, ker so bili prepričani – ali pa so jako le govorili – da lahko z razširitvijo zmogljivosti zadovoljijo vse domače potrebe in da je racionalnejše usposobiti že obstoječe obrate za velikoserijsko proizvodnjo, kot pa graditi majhne železarne.

Kljub resnici, s katero so nas razveseljevali, pa so v času, ko smo se v Sloveniji bojevali za lastno proizvodnjo prepotrebnega betonskega železa, zrasle v Jugoslaviji štiri takšne mini železarne. Ob tem pa gradbena operativa še vedno ni bila ustrezno preskrbljena in upravičeno se lahko vprašamo, za kakšno igro gre. Čudno je namreč, da železarna z razmeroma majhno zmogljivostjo in kljub štirim na novo zgrajenim železarnam, tako zelo moti „celotno" jugoslovansko železarstvo. Sedanja sorazmerno dobra preskrba tega z železom namreč ni toliko posledica izpolnjenih obljub RMK Zenica in drugih dobaviteljev, kot zmanjšanega obsega investicijske dejavnosti. Tako je komentiral negotovo usodo slovenske „mini železarne" Gospodarski vestnik.

Pred tremi leti je „Jekle" iz Ruš kot prvo v Jugoslaviji povsem osvojilo proizvodnjo bazenske tehnike. Naše tržišče je sprejelo tehniko „made in Ruše", zvezna gospodarska zbornica pa je potem, ko je ugotovila, da so ruški izdelki vsaj enakovredni uvoženim – prepovedala uvoz iz drugih držav. Toda kaže, da prepoved „velikih" ni preveč ganila. Našli so luknje v zakonih, tudi v carinskem. Metalka je uvozila filtre za bazen konkretno za dom v Strunjanu) kar z napačno carinsko deklaracijo. Tudi Emonina TOZD za uvoz je lani, kot so povedali v „Jeklu", opremo za Bernardin raje uvozila, kot da bi enako kupila doma – v Rušah in še: Metalka je skušala pregovoriti investitorja Park hotela na Bledu, naj kupi uvoženo bazensko tehniko, ne pa domačo, a je v tem boju „Jeklo" zmagalo.

Delavce v ruškem „Jaklu" boli takšna politika velikih. Odločeni so, da ne bodo popustili. „Jeklo" želi razkriti resnico s prijavo Emone devizni inšpekciji. Za uvod . . .

„Njihova odločitev je pravilna. Tudi tako se je treba boriti za stabilizacijo našega gospodarstva, če ne gre drugače. Žal!" je zapisal mariborski „Večer".

V ŠOPEK ZBRAL – BODEŽ

Dolge noči Grobeljškove Neže in njenih petih majhnih otrok

Danes devetintridesetletna Grobeljškova Neža, po domače Prescivekova Nežka, rojena Poljšak v Pristavi nad, pod, ob ali pri Lesičnem, kakorkoli obrneš, ostanejo iste kozjanske rovte, se nerada spominja dosedanjega življenja. Od takrat, ko ji je šestletni bajtarski hčeri oče izdahnil zaradi v nemških rudnikih razžrtih pljuč pa do lanskega novembra, ko ji je avtomobil do smrti zbil moža, ko je izstopil iz delavskega avtobusa pred štorsko železarno.

To je bilo malo za em, ko so jih z miličniki iztrgali iz hiše v Virštanju, kjer bi naj že drugič končno zagospodarili in mimo zaživeli na moževega očeta hribovskem gruntu.

Čudna je ta Nežkina zgodba in žalostno njeno življenje. Še mračnejše od življenja njene, na pol oslepele matere. Nežka pestuje enajstmesečnega sina in včasih posedi pred razpokano bajto, ki ji je bila sodno odločena in odmerjena kot dom. Bajta, poleg nje pogorel in znova zgrajen svinjak ter podzidan kozolec, vse to se naslanja na Bistrico, ki mirno odteka mimo, ji zdaj, poleti, nudi topel dom. Kaj za to, če je razpokan, če so morali tisto borno opremo zaradi vlage in preperelosti zavreči v kozolec, če otroci spijo na eni in ona z najmanjšim na drugi postelji.

Nežka je tega navajena. Petkrat sta z možem poskusila dokončno splesti družinsko gnezdo. Gradila sta v Tehárjih, dograjevala na Pristavi in v Virštanju, dokler dokončno nista prisilno pristala tu, ob Bistrici, med Šonovim in Mestinjem, v tej mali kajži, ki jo je dokončno dotolkel potres. Kot tisto bajtico njenega očeta v Pristavi. Možje, ki se na to spoznajo, so rekli, da je hiša v „četrti stopnji". Za porušit. Zdaj, skoraj dve leti po potresu je prišla ekipa gradbincev in postavila temelje za novo, montažno hišo.

Skozi kuhinjsko okno zro čez cesto, kjer stoje temelji in klet za njihovo hišo. Samo njihovo. Končno njihovo. Zadnjič, ko so že bili prepričani, da imajo „svojo" hišo, je „družba" razsodila, da po sporu z očetom in materjo tista hiša v Virštanju le ni njihova. Grobeljšek, ključavničar in varilec, priden kot črv, priljubljen med železarji v Štorah, je ob prisilni izselitvi splezal na svisli in vpil, da se bo ubil, če ga bodo vrgli ven. Ni se ubil, izpištole izstreljena krogla mu je raztrgala meče, vendar še štirinajst dni, ki jih je presedel v zaporu, ni popustil in podpisal, da se bo Virštanja odpovedal. Potem so ga otroci in žena preprosili . . .

Istega usodnega dne so jih ponoči s tovornjakom, skupaj s kokošmi, psom, svinjo in kravo odložili tu, ob Bistrici. Z gnojnimi vilami so jim delavci s tovornjaka zmetali kramo in plenice najmlajšega ob cesto, da so se nato stiskajoč telo ob telo vsi, pet otrok, Nežika in njena ostarela mati, čepeč ogreli v jutranji zarji, od katere niso vedeli, kaj jim prinaša. Ne, nihče, tudi otroci niso obupali. Toda tistega dne, ko jim je očeta in moža podrl avtomobil na cesti pred vhodom v železarno, tisto jutro, ko se je razprla zemlja za očeta petih otrok (najmlajši ni bil star niti pol leta) tisto novembrsko jutro je zapečatilo njihovo usodo.

Nežika se spominja, da so moževi sodelavci zbrali denar, da so ji v železarni izplačali tri plače, da sta prišla dva iz šmarske občine, da so ob odprtem grobu za Grobeljška dokončno izzvenele fanfare v koračnico, ki je ni več potreboval, otrokom pa so pomenile vstop v življenje, za katero niso bili rojeni. Nežika je z zbranim denarjem izplačala sedmino in prepis zemlje, potem pa se je ozrla na svojih petero kuštravih glavic in rekla:

„Otroci, ti Daniel, zdaj ti je trinajst let, ki si največji, boš prevzel največji kos bremena, tudi del, ki si ga ne more oprtati Bojan, ki je najmanjši. Delali bomo, kot je rekel oče, pošteno in marljivo, da bomo lahko krenili v svet z dvignjeno glavo . . ."

Otroci so jo razumeli. Daniel, ki bi rad postal miličnik, je nedavno s svoje hranilnice dvignil sedemdeset starih, mesece in mesece prihranjenih tisočakov in jih dal materi, da je kupila pijačo in meso za delavce, ko so gradili temelje za njihovo hišo.

Pridni so ti otroci. Lepo vzgojeni in razraščeni, čeprav so raščali ob kruhu, v katerega moko je bil primešan kuhan krompir. Daniel je celo najboljši športnik šole v Lesičnem. Dobil je lep pokal, ki se blešči v razpokani izbi. Branko ga je za pol glave prerasel, Silva leze za njim, Drago je šele dodoma shodil, toda vsi vedo, kaj morje postoriti, da bi olajšali delo materi. Na tihem si žele videti morje, se popeljati v svet na ono stran Bohorja, žele si igrač kot njihovo vrstniki, predvsem pa si žele v novo hišo na ono stran ceste. Danes še ne vedo, kaj bi naj dali v tisto novo hišo, ker jim je pohištvo, kar ga niso ob prisilni preselitvi razbili, sprhnelo, vendar imajo postelji in majavo mizo. Za začetek je to dovolj. Potem bodo pa zaslužili, kot pravijo. Ko bodo odrasli, ko bodo miličniki, šoferji, frizerke in še kaj. Takrat, ko bodo materi prinesli prvo plačo. Tako, kot jo je prinesel mož. Nežika se tega dobro spominja. Takrat so ravnokar natisnili prve desetake, osem jih je dobila in hranila na polici kredence. Bili so tako svetli, da jih je hodila na skrivaj otipavat in preštevat.

Ne, niso lačni. Žive od pokojnine, ki jo dobivajo po očetu, živé od podpore. Denarja je ravno toliko, da lahko vsak mesec kateri od otrok dobi kakšen kos obleke ali par čevljev, nobeden ni bos in gol. To Nežiko razveseljuje. Osrečuje. Da ni klonila, da ni obupala, da je ona otrokom in otroci njej v oporo, da so srečni, ker so zdravi.

Za poletje so jim obljubili novo hišo. Njihovo hišo. Ostalo bodo postorili sami. Zdaj bo laže, ker so prvi trije že večji. Odrasli. Pregodaj sicer, vendar odrasli. Tu, v bajti ob Bistrici, med Šonovim in Lesičnim, pod Pilštanjem na Kozjanskem.

JANEZ SEVER

OB ROB HUMANI DEJAVNOSTI

KRI JE ŽIVLJENJE

4. junija 1945. leta je pri nas v Sloveniji začela organizirano delovati transfuzijska služba; in ta dan vsako leto praznujejo krvodajalci kot svoj praznik.

Leta 1953 je mejnik v našem krvodajalstvu, saj smo tedaj od plačanega krvodajalstva prešli na brezplačno, prostovoljno in anonimno krvodajalstvo. Ta prehod ni bil lahek in marsikdo se je takrat spraševal, ali se bodo količine krvi zmanjšale ali povečale. Na pobudo zavoda za transfuzijo krvi so se meseca januarja 1953. leta med prvimi kolektivi ponudili za organiziranje brezplačne krvodajalske akcije medicinska fakulteta, kolektiv zdravstvenih zavodov v Ljubljani, kolektiv zagorskih rudarjev in z njimi rudarji iz Trbovelj.

Takrat je tudi Rdeči križ Slovenije v sodelovanju s sindikati začel zbirati krvodajalce, tako je ena najbolj humanih akcij stekla in uspela. Še več, akcija je presegla vsa pričakovanja, saj je od leta 1945, ko so v Sloveniji dali prvo transfuzijo krvi, pa do leta 1952 bilo 11.694 registriranih krvodajalcev; za leto 1953, v prvem letu brezplačnega krvodajalstva pa je bilo 20.210 darovalcev krvi, v letu 1975 jih je bilo 100.574 ali petkrat več kakor v letu 1953.

Vsi ti uspehi na področju krvodajalstva imajo izreden družbenopolitični pomen, saj je prostovoljno krvodajalstvo na Slovenskem doseglo vrh svetovne lestvice. Solidarnost naših občanov-krvodajalcev pa ni samo v rednih akcijah, to so pokazali že pri neštetih solidarnostnih akcijah, denimo v pomoči v času katastrofalnega potresa v Skopju in drugod.

Osnovna načela – brezplačnost in anonimnost – ki jih je Rdeči križ Slovenije propagiral že od vsega začetka, so bila najbolj ustrezen animator ljudi za darovanje krvi. Prav tako je bila dolgoročna akcija RKS, naj bi sleherni zdrav in sposoben občan postal krvodajalec. Temu cilju smo se že močno približali, saj imamo zadnji čas vsako leto blizu 30 % novih krvodajalcev in med njimi vedno več mladine. Največ zaslug za takšne uspehe ima dobra organizacija krvodajalskih akcij, v kateri sodeluje na tisoče aktivistov Rdečega križa in tudi sami krvodajalci. Vsako leto neutrudno delajo v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih, šolah ter ob vsej prepagandi krvodajalstva po RTV in časopisih opravljajo najpomembnejše težavno delo, ki ga je treba opravljati od hiše do hiše in od človeka do človeka. Pri tem je treba poudariti, da ne gre vedno vse tako preprosto, da se še vedno marsikje pojavljajo težave. Razveseljivo je dejstvo, da RK pri organiziranju krvodajalskih akcij ni več osamljen, ampak postaja krvodajalstvo vedno bolj družbena skrb v zavesti samoupravljavcev, da je človek in njegovo zdravje najpomembnejše. Naša celotna usmeritev v zbiranju prostovoljnih krvodajalcev mora biti tudi v tem, da vključujemo v vrste krvodajalcev vedno več občanov in da skušamo vsakega zdravega človeka pridobiti, da bo dal kri vsaj nekajkrat v življenju. Samo tako bomo zagotovili dovolj krvi in krvne plazme za ohranitev življenj in zdravljenja bolnikov ter v primeru naravnih in drugih nesreč.

ZALOŽBA ČZP DELAVSKA ENOTNOST SPOROČA, DA IMA NA ZALOGI:

1. V knjižnici SINDIKATI:
– Slavko Grčar: ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE SINDIKATOV, št 2 – cena 20.– din
– Olga Bručan in Slavko Grčar: FINANČNO POSLOVANJE V SINDIKATIH, št. 3 – cena 20.– din
– SAMOUPRAVNO UREJANJE DOHODKOVNIH ODNOSOV V ZDRUŽENEM DELU, št. 6 – cena 40.– din
– AKTUALNE DRUŽBENOPOLITIČNE NALOGE SINDIKATOV DANES, št. 7 – cena 30.– din
– LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA – temeljna naloga sindikatov, št. 8 – cena 30.– din
– Bogdan Kavčič: SAMOUPRAVLJANJE V ZDRUŽENEM DELU, št. 9 – cena 30.– din
– Roman Albreht: NOV KORAK PRI GRADITVI TEMELJEV SOCIALISTIČNE SAMOUPRAVNE DRUŽBENE UREDITVE (Pogledi na nekatera idejnopolitična vprašanja zasnove osnutka zakona o združenem delu in nadaljnje družbene preobrazbe na ustavni podlagi), št. 10 – cena 20.– din

2. INVENTIVNA DEJAVNOST V ZDRUŽENEM DELU – cena 150.– din
3. HIERARHIJA (Mednarodna raziskava) – cena 179.– din
4. Najdan Pašič: NACIONALNO VPRAŠANJE V DANAŠNJEM OBDOBJU – cena 130.– din
5. Vinko Trinkaus: VELIKA STAVKA – cena 150.– din
6. Rado Štoka in Tomaž Kožuh: NAVTIKA – cena 170.– din
7. V založbi ZKPO:
– gledališke publikacije
– filmske publikacije
– klubske publikacije
– glasbene publikacije
– Koledar spomina – cena 30.– din
– Priročnik za organizatorje kulturnega življenja – cena 15.– din
– Ivan Cankar: V ARENI ŽIVLJENJA SEM STAL – cena 12.50 din
– Rdeči atom (Izbor svetovne revolucionarne poezije) – cena 20.– din

Vse omenjene publikacije, knjige in brošure lahko naročite na naslov ČZP DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4/II. Na naročilnici navedite plačilne pogoje.

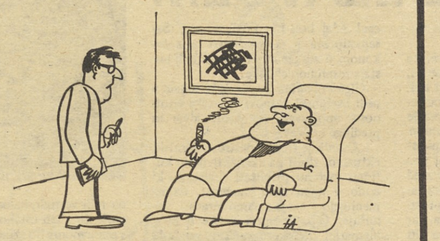

– Ali ste kaj prispevali k Cankarjevi stoletnici?
– Nameraval sem kupiti zbrana dela, toda žal se barva ne ujema z ostalo opremo v moji sobi . . .

Karikatura: A. Antič

novice iz organizacij

KAJ DELAJO RAVENSKI SINDIKATI

Tri pomembne akcije

Svet sindikalnih organizacij ravenske železarne je nedavno tega sklical konferenco, na kateri so se dogovorili o treh obširnih akcijah, s katerimi se zdaj ukvarjajo v železarni.

V kratkem se bo končala javna razprava o sprejemu samoupravnega sporazuma o sistemizaciji delovnih mest in o novem sistemu delitve osebnih dohodkov. Ta akcija naj bi bila končana do koncu junija, ko bo začel veljati novi sistem.

Nedavno tega so tudi organizirali prve javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, za katerega je med zaposlenimi čutiti veliko zanimanje. Ker je snov zelo obširna, so se dogovorili, da bodo o tem zakonu razpravljali po delovnem času, da bi bil izpad proizvodnje čim manjši.

Nič manj pomembna akcija je reorganizacija samouprave v Železarni Ravne, ki so jo načrtovali že dve leti. Predlagajo ustanovitev novih temeljnih organizacij in delovnih skupnosti. Po tem predlogu bi v bodoče železarna združevala 21 TOZD in 4 DSSS. Sprejeli so tudi program izvedbe, po katerem naj bi bil celoten postopek končan v decembru letos, s 1. januarjem prihodnjega leta pa naj bi uveljavili novo samoupravno organiziranost.

Na konferenci je bilo poudarjeno, da je ta program zelo zahteven in le s pomočjo vseh družbenopolitičnih dejavnikov bo možno akcije uspešno uresničiti v predvidenih rokih.

J. GLAVICA

Nova prijateljstva

Koordinacijski svet osnovnih organizacij zveze socialistične mladine Železarne Ravne na Koroškem je pripravil za soboto, 29. maja, v središču Mežiške doline šesto majsko srečanje mladih delavcev slovenskih železarn.

Dopoldne se je zbralo pred upravno zgradbo ravenske železarne več sto mladih. Prišli so z Jesenic, Štor in Raven ter mladi delavci iz tovarn Plamen Kropa, Tovil Ljubljana, Veriga Lesce, Žična Celje, Metalurškega inštituta in skupnih služb slovenskih železarn.

Na srečanju, ki je bilo že drugič na Ravnah na Koroškem, so mladinci in mladinke obnovili in utrdili prijateljske in tovariške stike iz prejšnjih let. Ker pa se dan za dnem srečujejo s truščem strojev v zakajenih tovarniških proizvodnih prostorih, jih mladi koroški jeklarji niso peljali na ogled njihove železarne, ki je sicer dosegla v zadnjih letih velik napredek, pač pa so jim razkazali znamenitosti svojega kraja, popeljali so jih na ogled tehniškega muzeja, študijske knjižnice in likovnega salona, ogledali so si Prežihovino ter obiskali Naravske ledine.

Letošnje majsko srečanje mladih železarjev slovenskih železarn je omogočilo še tesnejšo povezavo med mladimi delavci, ki pa so hkrati izmenjali izkušnje, nabrane v bogati družbenopolitični in samoupravni praksi organizacij zveze socialistične mladine.

M. A.

CELICA POD DROBNOGLEDOM

Povsod, kjer je treba

V gozdnem obratu Litija je urejanje delovnih razmer in celovita skrb za družbeni standard zaposlenih najbolj pomembna naloga osnovne organizacije sindikata — Sindikalne skupine utrdile svoje mesto in položaj

V Gozdnem gospodarstvu Ljubljana – TOZD Gozdni obrat Litija se po letu dni izkušenj, odkar so se na novo organizirali, zavedajo, da postaja vloga osnovne sindikalne organizacije čedalje večja. Sindikat danes dejansko pomeni organizacijo delavcev, saj sodeluje pri reševanju domala vseh problemov, s katerimi se srečuje 85-članski kolektiv litijskih gozdarjev. Predvsem po 8. kongresu slovenskih sindikatov v Celju se je okrepila vloga te osnovne organizacije, vendar pa velja poudariti, kot nam je dejal predsednik izvršnega odbora osnovne sindikalne organizacije v TOZD Gozdni obrat Litija Boris Čopar, da so k temu v precejšnji meri prispevale tudi naloge, ki jih je z ustavo, partijskimi in sindikalnimi kongresnimi dokumenti dobila sindikalna organizacija.

Čeprav je bil sindikat v litijskem gozdnem obratu dokaj dejaven že pred slovenskim sindikalnim kongresom, je izvršni odbor osnovne organizacije v zadnjem letu z vso zavzetostjo posegel v delo in življenje svoje delovne skupnosti. Seveda pa je treba pri tem povedati, da so skoraj vsa prizadevanja sindikata med litijskimi gozdarji v zadnjih letih veljala sprotnemu, učinkovitemu urejanju delovnih in življenjskih razmer zaposlenih. Za hitro in učinkovito reševanje problemov s tega področja so zdaj zadolženi vsi člani izvršnega odbora osnovne sindikalne organizacije, ki so s pomočjo drugih članov opravili pionirsko delo v sindikatu.

Boris Čopar: „Dobro smo se organizirali za opravljanje vseh nalog, ki so pred našo osnovno organizacijo sindikata.“

„V našem kolektivu,“ pravi Boris Čopar, „se zavedamo, kakšno vlogo ima sindikalna organizacija v procesu samoupravljanja. Letni delovni načrt, ki smo ga sprejeli na konferenci osnovne organizacije, bomo uresničevali v vsakodnevni samoupravni praksi, kar pomeni, da si bomo še bolj prizadevali pritegniti k uresničevanju naših nalog vse člane delovne skupnosti. Prepričan sem, da to ne bo težko, kajti delegatski odnosi so v vseh štirih revirjih, kjer imamo sindikalne skupine, že doslej polno zaživeli. Pri nas doma je velika pripravljenost za delo in trdno je spoznanje, da je predvsem od delavcev odvisen razvoj delovne organizacije.“

Boris Čopar nadaljuje:

„Čeprav ne sodimo med tiste delovne organizacije v občini, ki so dobile zadnja leta za svojo sindikalno aktivnost posebna priznanja, smo z dosedanjim delom dokazali, da se jim bomo kmalu pridružili. Vse tisto, kar smo doslej storili za naše gozdne delavce, nas obvezuje, da še bolj okrepimo dejavnost. Geslo celjskega kongresa – Nič, kar je pomembnega, mimo sindikata! – velja za nas že lep čas. To smo dokazali z dejanji in ne s praznim besedičenjem in z obljubami.“

Litijski gozdarji, katerih delovni okoliš se razteza od občine Moste-Polje do Zagorja na skupni površini 20.000 ha – od česar je v družbenem sektorju 5000 ha – z zadovoljstvom ugotavljajo, da danes aktivno dela v sindikalni organizaciji veliko več članov kakor pred leti. To se najbolj odraža v delu sindikalnih skupin. Delavci se v ožjem krogu laže pogovorijo o svojih problemih, veliko hitreje kot sicer sprejemajo odločitve, s katerimi prihajajo pred samoupravne organe.

„Tak način dogovarjanja in odločanja se nam je zdel najbolj primeren. Samoupravna pot je v našem obratu zelo enostavna, vendar pa dovolj učinkovita: sindikat je vselej pobudnik akcij, o katerih se najprej dogovorimo na političnem aktivu, ki ga sestavljajo predstavniki sindikata, ZK in delavskega sveta, potem pa pred sleherno samoupravno odločitvijo obravnavajo gradivo še delavci v sindikalnih skupinah. Ko dobimo mnenja, stališče, predloge in zahteve skupin, je znano tudi mnenje kolektiva, in je treba samo še uskladiti pripombe in mnenja. Postopek odločanja je torej hiter in učinkovit.“

Z učinkovitim delom sindikalnih skupin so v litijskem gozdnem obratu razrešili tudi vprašanje, kaj storiti za obveščanje kolektiva. Vsakokrat, ko se sestanejo skupine, dobijo delavci tudi glasilo delovne organizacije, ki jih z majhno zamudo, saj izhaja vsaka dva meseca, seznani z vsemi pomembnejšimi dogajanji v organizaciji združenega dela.

Ko pripoveduje o uspešnih akcijah sindikalne organizacije, Boris Čopar ne skriva zadovoljstva, da je bil lani sindikat v gozdnem obratu Litija pobudnik akcije za priznanje zavarovalne dobe s povečanjem za gozdne delavce – sekače.

„Naši delavci po revirjih pa so se tvorno vključili tudi v razpravo o predlogu samoupravnega sporazuma o življenjskih in delovnih razmerah gozdnih delavcev, ki smo ga pred časom tudi sklenili. Ljudje so imeli precej pripomb, kar je razumljivo, saj so bili življenjsko zainteresirani za čimprejšnjo uveljavitev tega sporazuma.“

Sindikat v litijskem gozdnem obratu pa je zadnja leta usmeril svoje delo tudi na področje življenjskega standarda zaposlenih. Tako imajo v Premanturi pri Puli svoj počitniški dom s 100 ležišči, na brezplačna letovanja ob morju pa vsako leto pošiljajo vse zdravstveno ali socialno ogrožene delavce. Za druge, ki ne želijo preživeti svojega letnega dopusta v Premanturi, organizirajo po sezoni tridnevne izlete. Predvsem zato, da bi ljudje po težkem delu v gozdovih vsaj malo spremenili okolje . . .“

Ob vsem tem seveda ne gre prezreti dejstva, da so prejšnja leta rešili domala vse žgoče stanovanjske probleme. Tistih nekaj, ki jih je še ostalo, pa bodo rešili v prihodnjih treh letih. Po zatrdilu našega sogovornika jim je potemtakem ostala ena sama skrb – kako po revirjih organizirati družbeno prehrano, kar je zavoljo posebnosti v gozdnem delu težko izvedljivo. Kot kaže, pa bodo v kratkem dali z dnevnega reda tudi ta problem, saj bodo vsi gozdni delavci kmalu prišli do vsakodnevnih toplih obrokov.

IVO VIRNIK

ČZP Delavska enotnost obvešča vse, ki še niso naročili zadostnega števila

OSNUTKA ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU Z OBRAZLOŽITVIJO,

da to store čimprej

Naročila sprejema ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, II. nadstopje — soba 17. Naročnike iz Ljubljane prosimo, da brošure dvignejo sami

Cena za komplet — osnutek in obrazložitev — je 30.— dinarjev, posamična brošura pa velja 15.— dinarjev.

Nepreklicno naročamo pri ČZP Delavska enotnost iz Ljubljane

. . . . . .

izvodov **Osnutka zakona o združenem delu** in **Obrazložitve osnutka Zakona o združenem delu** 3. in 4. zvezek serije XIII. Knjižnice Skupščine SFRJ po ceni 30.— dinarjev za komplet.

Zvezka pošljite na naslov:

. . . . . .

. . . . . .

Kraj in poštna štev.: . . . . . .

Izjavljamo, da bomo naročena zvezka plačali v roku 15 dni z virmanom, s čekom (ustrezno podčrtajte!)

Kraj in datum: . . . . . .

Žig in podpis naročnika:

. . . . . .

NAŠI PRIJATELJI

OLGA POLJANŠEK, vrtec Stari Vodmat, Ljubljana

ŠE BLIŽE DELAVCEM

Olga Poljanšek, vzgojiteljica, ki že sedem let dela v vzgojnovarstvenem zavodu Stari Vodmat v Ljubljani, sodi sicer v vrsto najmlajših sindikalnih aktivistov, vendar se je kljub temu že dodobra seznanila s sindikalnim delom.

„Izkušnje, ki jih imam, ne pomenijo veliko. Šele po osmem kongresu slovenskih sindikatov v Celju sem začela delati v naši sindikalni organizaciji. Mlada sem še in seveda tudi mlada v sindikalnem delu. Vem pa, da se sindikat povsod in tudi v naši organizaciji lahko uveljavi le tedaj, če v njegovi dejavnosti sodeluje čimveč članov, če je pobudnik najboljših samoupravnih rešitev. In pri tem še kako potrebujemo Delavsko enotnost.“

Olga Poljanšek šele zori kot sindikalna delavka, vendar je že kljub temu – z izjemno prizadevnostjo in mladostnim poletom – dokazala, da tudi med delavci v družbenih dejavnostih delujejo dobri aktivisti in že zdaj v praksi kažejo in uveljavljajo svoje sindikalne izkušnje.

„Razveselila me je nova vsebinska zasnova Delavske enotnosti. Zdi se mi, da je neprimerno boljša kot pred leti. Zato je tudi najbrž več novih naročnikov, predvsem pa je večje zanimanje sindikalnih delavcev za časopis. Sodim pa, da bo morala delovna skupnost Delavske enotnosti še kar precej storiti, da se bo časnik uveljavil tudi med delavci. Čeprav sem vzgojiteljica in torej ne delam v neposredni proizvodnji in ne občutim vsega tistega, kar čuti delavec, se mi zdi, da mora biti Delavska enotnost predvsem namenjena proizvajalcem v tovarnah. Torej mora odkrito, objektivno in nepristransko spregovoriti o njihovih problemih. Ko bo to dosegla, sem prepričana, da bomo lahko govorili o delavskem časniku – edinem v Sloveniji. Časopis pa po mojem mnenju ne more biti le stvar zaposlenih pri Delavski enotnosti, pač pa v dobršni meri tudi stvar sindikalnih organizacij. In bralcev! Zdaj bolj kot kdajkoli prej. Saj samouprava z novo ustavo in z zakonom o združenem delu vse bolj postaja resnično delavska.“

Olga Poljanšek meni, da bi veljalo v novi vsebinski zasnovi Delavske enotnosti upoštevati vse dobre ideje in predloge bralcev.

„Časnik je treba s pestro, zanimivo, aktualno, zlasti pa z objektivno in kritično vsebino približati delavcem, ki bodo v njem našli možnost, da izmenjujejo svoje samoupravne izkušnje. Čeprav precej pišete o problematiki otroškega varstva, vendarle včasih novinarji ne pridete stvari do dna. Ko prebiram prispevke o tej problematiki, se mi zdi, da ne mislite tako kot prizadeti, predvsem pa ne kot vzgojitelji. Nčkoliko je že bilo prelitega črnila o prostorski stiski v vzgojnovarstvenih zavodih, o kadrovskih vprašanjih – najmanj pa o naših osebnih dohodkih. Vse lepo zveni, kar je napisano, toda kdor živi vsak dan z otroki, ve, kako velika je odgovornost

do njih ve tudi, da osebni dohodki zaposlenih v teh ustanovah niso v skladu s pomembnostjo njihovega dela.“

Problemi, s katerimi se srečuje naša prijateljica, zadevajo vso družbeno problematiko, na katero pa vzgojitelj ne more kdo ve kako vplivati. Ne gre zgolj za to, da so v njeni delovni organizaciji, kjer je dnevnega varstva deležnih 150 otrok, med njimi 38 dojenčkov, odklonili kakih 200 otrok. To so dejstva, ki jih zapišemo v poročila, z njimi prihajajo delegati na sestanke in s temi podatki potrjujejo svojo zavzetost in zrelost, marsikateri otrok pa je še vedno prepuščen samemu sebi. Njegovi starši delajo od jutra do večera. Nudijo mu vse, kar je moč kupiti v trgovinah, in mnogim se zdi, da so s tem storili vse, kar je treba storiti za otroka.

„Živim na Kodeljevem. Ko vsak dan vidim otroke brez varstva, me stisne pri srcu . . . Gradimo velika stanovanjska naselja, vendar le malokdaj pomislimo na otroke, ki so ob vseh naših akcijah za gradnjo novih vzgojnovarstvenih ustanov še vedno prepuščeni ulici in tavajo po cestah. Tudi o teh zadevah bi morala Delavska enotnost pisati bolj podrobno in učinkovito.“

IVAN VIRNIK

poverjeniki DE

13. OLGA GALVANSKI
14. BOGO TURIČNIK
15. MARJAN BEDENK
16. JERNEJ LENIČ
17. ŽELJKO VIDJAK
18. FERDO DEMŠAR
19. AVGUST DOBRIHA
20. LADO ERBEŽNIK
21. OLGA POLJANŠEK

Izkušnje iz tovarne »Primat« v Mariboru

Zlati ključ konkurenčnosti

Rast produktivnosti je dolgoročen proces, uspešen pa je ta proces le, če temelji na smotrno in umno začrtanem razvojnem programu

Na enem izmed sestankov v republiškem odboru sindikata delavcev kovinsko-predelovalne industrije, ki je bil posvečen obravnavanju prizadevanj za dvig produktivnosti, je predstavnik tovarne kovinske opreme „Primat" v Mariboru omenil proizvodno specializacijo in uvajanje velikoserijske proizvodnje kot osnovo in izhodišče za trajno rast delovne storilnosti v njegovi delovni organizaciji.

NAKLJUČJE NE PRINESE VELIKO

Ta informacija je naravnost izzivala k dopolnitvi, k širši obdelavi Primatovega zgleda, tem bolj, ker v tem primeru ne gre za dvig produktivnosti, kot ga ponavadi preveč poenostavljeno pojmujemo s fizičnimi dosežki, s fizičnim prizadevanjem ali morda še z varčevanjem materiala oziroma zmanjševanjem izmeta, marveč za zviševanje delovne storilnosti ob uporabi pameti, se pravi z dolgoročno zasnovanim programom, katerega cilj je do skrajnosti specializirati proizvodnjo v sicer dislociranih, a med seboj – prek proizvodnega in razvojnega programa – najtesneje povezanih temeljnih organizacij združenega dela.

Vsaka od petih TOZD tovarne „Primat", je, kot rečeno, specializiran proizvajalec, zaključena ekonomsko-tehnična celota, ki lahko samostojno deluje in nastopa na trgu s svojimi izdelki. Vendar pa se proizvodni programi vseh temeljnih organizacij med seboj dopolnjujejo, kar je mogoče pokazati na primeru proizvodne skupine za integralni transport, kjer 3 TOZD ne le proizvajajo opremo, marveč nudijo tudi celovite rešitve pri reševanju problematike integralnega transporta industrijskim, trgovskim in drugim organizacijam. „Primat" potemtakem nudi kupcem inženiring za področje integralnega transporta, kar je višja stopnja v tej dejavnosti glede na to, da si v tovarni prizadevajo tudi uveljaviti take konstrukcijske rešitve in sisteme opreme, ki „Primat" uvrščajo med visoko konkurenčne in vodilne proizvajalce posameznih skupin kovinske opreme v jugoslovanskem in delno tudi v evropskem merilu.

Tako je tovarna „Primat" vodilni jugoslovanski proizvajalec kovinskega pohištva pralne tehnike (strojev za večje pralnice) in tudi skladiščne opreme, med vodilnimi v državi pa je v proizvodnji dvižnih vozil, neke vrste viličarjev za integralni transport pa tudi v proizvodnji opreme, kot na primer visečih, krožnih in talno-krožnih transporterjev, skratka vse transportne opreme, ki je danes nepogrešljiva v malodane slehernem tehnološkem procesu proizvodnje.

PO POTI POVEZOVANJA

Erih Štefanec, ki je v tovarni „Primat" pomočnik glavnega direktorja in direktor za marketing, je zato da bi utemeljil in obrazložil svojska pota svoje delovne organizacije pri zagotavljanju trajne rasti produktivnosti, posegel v zgodovino Primatovih integracij.

„Kot vsi vemo, rast produktivnosti ne more biti plod naključne kratkoročne akcije. Pri nas so se možnosti za trajnejši uspešen razvoj podjetja ob nenehni rasti delovne storilnosti odprle nekako pred 13 leti. Ko še nihče v Sloveniji in verjetno tudi v državi ni osvojil teze o dislociranih obratih, je „Primat" osnoval tak obrat v Lendavi. Smotrno združevanje drugih delovnih organizacij z matičnim podjetjem je kasneje pripomoglo k združevanju istovrstnih ali vsaj sorodnih tehničnih in proizvodnih potencialov, tako da Primat zdaj združuje 5 TOZD, od katerih so 3 v Mariboru, po ena pa v Lendavi in v Ormožu."

svojo misel strojni inženir, vodja marketinga Erih Štefanec, „smo si prizadevali poiskati najprimernejše rešitve tako glede stroškov in potrebnih naložb kot tudi glede kadrov. Tako so bile znatnejše naložbe potrebne ob pripojitvi dela „Hitromontaže", se pravi ob vzpostavljanju proizvodnje strojev za pralno tehniko, preudarek glede najmanjših možnih naložb in razpoložljivega števila delavcev pa je terjala združitev ormoškega podjetja „Kran" s Primatom. Nikoli se nismo ogrevali za rešitve, katerih plod bi bile politične tovarne, vselej je pri naših združevanjih prevladoval stvaren gospodarski interes," je poudaril Erih Štefanec.

Vsaka od petih Primatovih temeljnih organizacij, tedanjih obratov, je imela zelo pester proizvodni program, ki ga je bilo treba seveda specializirati v skladu z dobro premišljenim programom matične hiše „Primat", ki je podrejen dolgoročnim razvojnim ciljem.

REŠITEV SE IMENUJE SPECIALIZACIJA

Skladno s temi cilji je potekala specializacija v petih temeljnih organizacijah, pri čemer je bila proizvodnja kovinskega pohištva prenešena iz Maribora v Ormož, tamkajšnja temeljna organizacija „Kran" pa je pri tem povsem spremenila predmet poslovanja oziroma proizvodni program. Druge temeljne organizacije so si tako rekoč razdelile delo oziroma program, da bi dosegle čimvečje proizvodne serije. Dejansko je specializacija spodbudila uvajanje večjih serij, tako da za izdelavo maloserijske opreme „Primat" angažira zvečine svoje kooperante, ki nimajo specializirane strojne opreme.

Poudariti je namreč treba, da je specializacija programov in proizvodnje v „Primatovih" temeljnih organizacijah seveda terjala opremljanje s specialnimi stroji. Tako je, denimo, prenos proizvodnje kovinskega pohštva v Ormož tamkajšnji temeljni organizaciji ob uporabi le debele pločevine in poenostavljenih postopkih razreza omogočil ogromne prihranke časa in materiala ter seveda tudi občutnejše povečanje serij. Medtem ko so v ormoški temeljni organizaciji „Kran" pri predelavi pločevine različnih debelin na klasičnih stiskalnicah prej opravljali kar 6 operacij, je zdaj v ta namen potreben pravzaprav le en udarec. Ugodne posledice opisane specializacije programa in opreme v ormoški TOZD „Kran" so poleg drugih predvsem v tem, da so ob večjih količinah izdelkov dosegli manj poškodb materiala, ker ni več toliko prekladanja materiala in polizdelkov, pohvalijo pa se tudi lahko z manjšim izmetom.

TRDNA KONKURENČNA SPOSOBNOST

Glavni direktor tovarne „Primat" Janez Pograjc je omenil, da strokovne službe nenehno sledijo razvoju konkurentov doma in po svetu ter dajejo ocene konkurenčne sposobnosti sorodnih tujih in domačih podjetij, kar je poleg drugega pripomoglo, da „Primat" na nekaterih področjih nastopa enakovredno in enakopravno s tujimi partnerji.

Katera so ta področja? To so, denimo, posode za naftne derivate (bencinske ročke), ki jih „Primat" izdeluje kot edini proizvajalec v državi, pri čemer tudi za tujimi konkurenti ne zaostaja niti po tehnologiji niti po serijah.

Tovarna „Primat" je nadalje visoko konkurenčen proizvajalec evropskih box palet in tudi skladiščne opreme, od najpreprostejših enot, gospodinjskih polic pa tja do visoko regalnih, povsem avtomatiziranih skladišč. Poudariti velja, da so v mariborski tovarni ob spoznanju, da s kosovno prodajo ni mogoče več priti daleč, začeli že pred leti razvijati nove sisteme. „Primatovi" sistemi skladiščne opreme so izvirni.

Še in še bi lahko naštevali in razčlenjevali rezultate, ki jih je delovni kolektiv tovarne „Primat" dosegel na svojski, a dolgotrajni in dolgoročni zastavljeni poti do višje produktivnosti. Naj ob koncu zapišemo le vodilo mariborske tovarne, kot ga je navedel Erih Štefanec. Tako je dejal:

„Če smo na nekaterih področjih vodilni, na drugih spet med vodilnimi, vodilni pa želimo postati, potem se moramo v konkurenčnem boju dokopati do najboljših izvirnih rešitev. Naš cilj je prodajati več pameti kot mišic, s čimer se bodo povečevale možnosti, da postanemo ne le vodilni proizvajalec, temveč tudi nosilec posamezne dejavnosti doma in morebiti tudi na tujem."

„Konkurence se ne bojimo," je še poudaril Janez Pograjc, „vendar pa najresneje računamo z njo. Kdor se boji konkurence na trgu, pomeni, da ji ni kos, da ne bo nikoli šel v korak z njo."

NANDE ŽUŽEK

— Ali vas kot neposrednega kmetijskega proizvajalca kaj skrbi, kakšne bodo jeseni odkupne cene krompirja?
— Hja, če bomo imeli krompir s krompirjem, bo kar v redu . . .

Karikatura: I. Antič

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in izvršni odbor republiškega odbora Sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije sta sprejela, skladno z dogovorom na seji predsedstva republiške konference SZDL, tale

NAČRT

nalog sindikatov v zvezi z javnim posojilom za ceste v SR Sloveniji

Posojilo vpisujemo za boljše ceste, za večjo varnost na njih, za hitrejši razvoj vsakega kraja, za skladnejši razvoj SR Slovenije in za njeno boljšo povezanost v širše prometne tokove.

Z razpisanim posojilom v znesku 900 milijonov dinarjev bo republiška Skupnost za ceste lahko uresničila celoten srednjeročni program vzdrževanja in izgradnje magistralnih ter regionalnih cest v SR Sloveniji, za katerega uresničitev bo predvidoma potrebovala 10.848 milijonov dinarjev. Sredstva, ki jih bo skupnost za ceste zbrala s posojilom, bodo omogočila znatno hitrejše uresničevanje celotnega programa. Ta program med drugim predvideva, da bo v obdobju 1976–1980 moderniziranih 728 km makadamskih cest, ojačanih 601 km moderniziranih cest, rekonstruiranih 216 km cest, na novo zgrajenih 117 km cest, od tega 36 km avtocest, zgrajenih 22 cestnih mostov itd.

Posojilo lahko vpišejo delovni ljudje in občani na vpisnih mestih, ki bodo organizirana v njihovih organizacijah združenega dela oziroma v krajevnih skupnostih. Delavci, člani sindikata, vpišejo posojilo praviloma v svoji organizaciji združenega dela oziroma v samoupravni delovni skupnosti. Posojilo vpisujejo tudi organizacije združenega dela (pravne osebe).

Vpisano posojilo vplača delavec naenkrat ali v največ 24 mesečnih obrokih, organizacije združenega dela pa naenkrat ali v dveh obrokih po predložitvi zaključnih računov. Posojilo se vpisuje od maja do oktobra letos. Posojilo se obrestuje po 10-odstotni obrestni meri. Posojilo bo skupaj z obrestmi vrnjeno v petih letnih obrokih (1979–1983).

Delavci v organizacijah združenega dela in v drugih samoupravnih delovnih skupnostih vpišejo praviloma polovico svojega neto mesečnega osebnega dohodka in ta znesek vplačajo v največ 24 mesečnih obrokih.

Vpis posojila za ceste je politična in moralna dolžnost slehernega člana sindikata. Osnovne organizacije sindikata si prizadevajo, da se to načelo dosledno uveljavi v njihovem okolju.

Da bi akcija za posojilo potekala kar najbolj organizirano in da bi bila zanesljivo uspešna:

1. Predsedstvo republiškega sveta ZSS skupaj z izvršnim odborom republiškega odbora Sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije imenuje štab za cestno posojilo, ki ga sestavljajo: Ivan Slamnik kot predsednik, Janko Kušar, Stjepan Šaubert, Franc Možina in Frančeк Kavčič. Štab za cestno posojilo spremlja potek in rezultata vpisovanja posojila za ceste, po potrebi pa tudi usmerja politične akcije s tem v zvezi. Najmanj enkrat mesečno obvešča predsedstvo RS ZSS o rezultatih vpisovanja posojila za ceste med delavci. Štab opravlja svoje delo tako, da neposredno sodeluje z republiškim odborom za izvedbo posojila za ceste, ki je pri Skupnosti za ceste SR Slovenije.

2. Izvršni odbori republiških odborov sindikatov spremljajo potek vpisovanja posojila v osnovnih organizacijah svojega sindikata in jim po potrebi pri tem pomagajo.

3. Občinski sveti Zveze sindikatov Slovenije prek svojih predstavnikov aktivno sodelujejo v skupnih občinskih štabih za vpis posojila. Predsedstva občinskih svetov spremljajo potek in rezultate akcije za vpis posojila med delavci – člani sindikata v svoji občini in po potrebi sprejemajo akcijska napotila za uspešen vpis posojila v slehernem okolju. Pri svojem delu predsedstva neposredno sodelujejo z občinskimi odbori sindikatov in osnovnimi organizacijami sindikata.

4. Izvršni odbori osnovnih organizacij sindikata na eni izmed rednih sej v mesecu juniju obravnavajo akcijo za vpis posojila za ceste in se dogovorijo o vpisovanju posojila v svojem okolju. Na tej seji sprejmejo potrebne sklepe o usmerjanju akcije med vsemi delavci in o nalogah izvršnega odbora ob tem. Izvršni odbori bodo kot nosilci politične akcije v svojem okolju zlasti zagotovili, da bodo delavcem temeljito pojasnjeni razlogi za razpis posojila in opisani cilji, ki jih želimo z njim doseči.

Izvršni odbori se bodo zavzeli za to, da se v njihovi organizaciji združenega dela čimprej ustrezno organizirajo za politično mobilizacijo in da določajo ustrezno strokovno službo, ki bo opravila vpis in vodila evidenco v zvezi z vpisom posojila.

5. Izvršni odbori osnovnih organizacij sindikata, predsedstva občinskih svetov ZSS in štab za cestno posojilo pri predsedstvu RS ZSS bodo o svojem delu in ugotovitvah obveščali ustrezne skupne organe na svoji ravni, ki delujejo v skupni družbeni akciji za cestno posojilo.

PRISPEVAJMO ZA BOLJŠE CESTE, ZA VEČJO VARNOST NA NAŠIH CESTAH, ZA HITREJŠI RAZVOJ VSAKEGA

Po večmesečni izredno živahni javni razpravi o tem, kako bo treba zasnuti prihodnji petletni razvoj cestnega omrežja v Sloveniji, je že povsem jasno, da smo cestam priznali tudi gospodarski pomen. Zato je toliko laže razumeti, da so se tudi razpravljavci izrekli za širšo inačico programa cestnih del, ki sicer ne bo v celoti uredila perečega stanja na naših cestah, vseeno pa bo zagotovila vsaj dela na glavnih in pomembnejših prometnicah ter postorila še marsikaj na prvi pogled bolj obrobnega.

Vsekakor gre tudi za to, da je bila v osnovnih potezah slovenska prometna politika opredeljena z resolucijo o regionalnem policentričnem razvoju SR Slovenije. Pri tem pa je prometna politika prilagojena tako stanju kot težnjam razvoja Slovenije in sosednjih regij tudi glede na urbanizacijo, industrializacijo, demografijo in podobno. Upoštevati pa kaže tudi prometno vlogo Slovenije v širšem evropskem prostoru. Osnovni pogoj, ki ga postavlja regionalni prostorski razvoj v planiranju prometa, je medsebojna povezava urbaniziranih območij Slovenije z razvojnimi središči in hkrati povezava osnovnega prometnega omrežja SRS z mednarodnim. Zato je na eni strani potrebna koncentracija prometa v prometnih koridorjih, vendar pa zahteva policentrična zasnova urbanizacije podoben policentrizem tudi v zasnovi prometnega omrežja, ki mora tako omogočiti enakovreden razvoj tudi tistih območij, ki ležijo zunaj naravno in mednarodno pogojenih prometnih koridorjev. Pravočasno in učinkovito ukrepanje na mreži magistralnih cest pa je nujno tudi zato, ker sosednje države pospešeno modernizirajo in dograjujejo osnovne evropske prometne smeri.

Ob tem je zanimivo navesti podatek, da je v zadnjih 20 letih motorni promet tudi v Sloveniji dosegel sorazmerno velik obseg. Tako v naši republiki odpade eno motorno vozilo na 5,9 prebivalca, medtem ko v Avstriji na 4,2, v ZR Nemčiji na 3,5, v SFRJ pa pride eno vozilo na 15,4 prebivalca.

Mednarodne prometne smeri, ki se z izgradnjo novih mednarodnih cest približujejo našim mejam, zahtevajo, da tudi sami poskušamo kar najhitreje izpopolniti domače magistralno cestno omrežje. Seveda pa moramo ob tem upoštevati dokaj šibke finančne vire, ki marsikdaj krepko premečejo domače zamisli ali pa jih vsaj oklestijo. Tako smo tudi prvotne dovolj zajetno zamišljene posege na cestnem področju morali zožiti. Med te ukrepe lahko prištejemo predvsem to, da smo gradnjo sodobnega slovenskega cestnega križa časovno precej razpotegnili ter hkrati uvedli postopno ureditev nekaterih cestnih odsekov.

V dveletnih pripravah na izdelavo srednjeročnega programa vzdrževanja, rekonstrukcij, modernizacij in graditev magistralnih in regionalnih cest v SRS za obdobje 1976 do 1980 je bil izoblikovan minimalni program potreb po cestnih delih. Po sedanjih ocenah bi zanj potrebovali okoli 10,8 milijarde dinarjev.

Še vedno pa lahko zapišemo, da tudi na teh 10,8 milijarde dinarjev ne moremo upati, da bi uredili več kot 70 odstotkov tega, kar bi morali pravzaprav nujno napraviti na naših cestah.

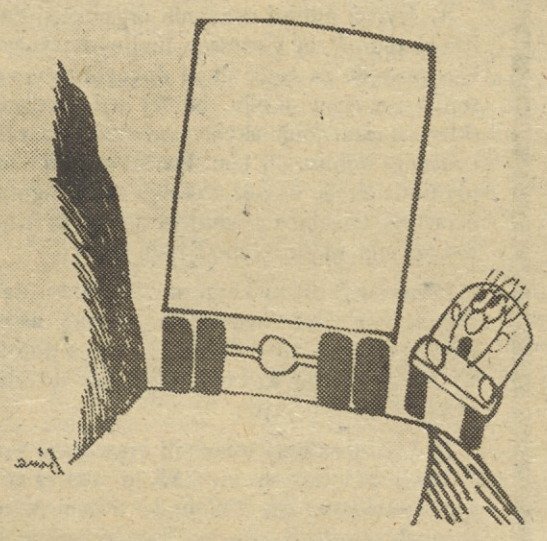

Že spočetka so morali snovalci bodočih cestnih del upoštevati tudi takšne bistvene postavke družbeno-gospodarskih koristi naložb v nove ali posodobljene ceste:

— prihranki pri obratovalnih stroških vozil (neposredne koristi)
— prihranki pri vzdrževanju rekonstruiranih cest in če gradimo novo cesto — tudi prihranki pri vzdrževanju obstoječih vzporednih cest
— zmanjšanje števila nesreč
— časovni prihranki za potnike in blago
— večja varnost in udobnost pri vožnji
— pospešeni gospodarski razvoj
— ostale pomembne koristi, ki jih težko določimo z denarnimi merili, vendar so pogosto odločilnega pomena za gradnjo določenega cestnega objekta; lahko govorimo o koristih kulturnega, političnega, strateškega značaja in podobno.

Že ob načrtovanju dolgoročnega programa razvoja cest so natančnejša preučevanja pokazala, da skupne koristi presežejo višino naložb pred iztekom planskega obdobja.

Kakšne ceste pa imamo sedaj? Za osnovo ocene obstoječega stanja je bila v marcu 1974 opravljena inventarizacija cestnega omrežja v Sloveniji, iz katere lahko povzamemo podatek, da imamo v Sloveniji 1051,55 kilometrov magistralnih cest ter 3721,80 kilometrov regionalnih cest, tem pa že lahko prištejemo še 92 kilometrov avtoceste med Vrhniko in Razdrtim (41 km) in polovične avtoceste Hoče—Arja vas (ob dokončani gradnji bo dolga 51 km).

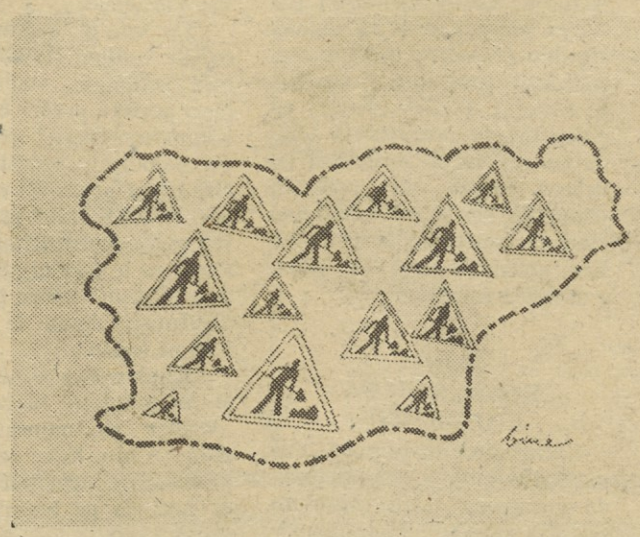

Bolj nas mora skrbeti, da republiško cestno mrežo, predvsem pa njen regionalni del, sestavljajo ceste, ki po prometnem standardu, gradbeni vrednosti in namembnosti ne ustrezajo zahtevam sodobnega prometa. Preozka, slaba, neustrezno utrjena in neravna vozišča, neusklajeni in neustrezni horizontalni in vertikalni poteki cest niso kos zahtevam sodobnega prometa, pri čemer propustnost večjega števila cest ne zadošča za sedanjim, kaj šele predvidenim prometnim obremenitvam.

Kaj nam obljublja plan cestnih del v naslednjih petih letih? Če bo šlo vse po sreči (predvsem denarno), naj bi v petih letih modernizirali 728 kilometrov makadamskih cest, ojačili 601 km moderniziranih cest, rekonstruirali 216 km cest. Na novo bi morali zgraditi 117 km cest, od tega bo zgrajenih 36 km novih avtomobilskih cest. Postaviti bo treba tudi 32 cestnih mostov. Vse to pa napoveduje, da bo potrebno najprej dokončati modernizacije in rekonstrukcije cest, začete že v preteklem srednjeročnem obdobju.

Srednjeročni program cestnih del ustreza še zlasti zato, ker je tudi dejansko zagotovljen enakomernejši razvoj cestne mreže v SR Sloveniji. Podatki iz programa po regijah kažejo, da bo leta 1980 dolžina moderniziranih cest v SR Sloveniji 83,6 %, medtem ko je v letu 1975 68,4 %, od tega bodo razvita področja imela v letu 1980 83,6 % cest asfaltiranih, v letu 1975 pa so imela 72,3 %. Manj razvita področja bodo imela v letu 1980 asfaltiranih 83,4 %, medtem ko je ta podatek za leto 1975 58 %.

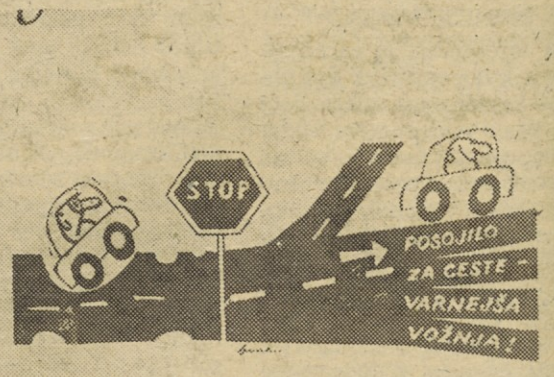

Regija	% 1980	% 1975	manj razviti	% 1980	% 1975
Maribor	84,5	69,8	—	85,8	65
Novo mesto	83,4	60	—	79,1	47,4
Nova Gorica	84,8	74,2	—	100	17
Ljubljana	81,1	65,1	—	—	—
Kranjska	81,9	70,3	—	—	—
Koprska	90,8	84,4	—	100	69,8
Celjska	80,4	62	—	76,3	49,6

Tako ponazorjene številke pa med drugim zagotavljajo, da bo po letu 1980, kar je še posebej pomembno, v vsaki slovenski občini moderniziranih vsaj polovica njenih regionalnih cest. Manj razvitim občinam in manj razvitim obmejnim območjem pa bodo za hitrejšo modernizacijo njihovih cest namenili kar 29 odstotkov vseh finančnih sredstev, predvidenih za modernizacijo in rekonstrukcijo regionalnih cest celotnega območja Slovenije. Seveda pa bo zgrajenih tudi več podpornih zidov, obcestnih počivališč, zavarovanih bo več železniških prehodov, odpravljenih pa bo tudi več črnih točk na naših cestah. S temi ukrepi in boljšim vzdrževanjem magistralnih in regionalnih cest bo povečana prometna varnost uporabnikov cest.

POSOJILO ZA SLOVENSKE CESTE

Zakaj javno posojilo za slovenske ceste? Zahtevni cestni programi terjajo tudi precej denarja. Načrtovalcem cestnega razvoja, kar smo navsezadnje vsi, ki se nas kakorkoli tičejo ceste, je priskočila na pomoč temeljita javna razprava ob srednjeročnem programu cestnih del v Sloveniji med 1976. in 1980. letom. Pokazala je, da lahko pričakujemo solidarnost delovnih ljudi in občanov še ob novi vseslovenski akciji, razpisu javnega posojila za ceste v naši republiki. Vsem je omogočeno, da med 1. majem in 31. letošnjim oktobrom vpišejo posojilo, s katerim naj bi zbrali 900 milijonov dinarjev, ali devet odstotkov potrebne vsote, ki jo narekuje zahteven položaj našega cestnega gospodarstva.

Snovalci javnega posojila za ceste se že vseskozi zavedajo, da bo potrebno mnogo dobre volje in dela, da se bo lahko tako zastavljena akcija uspešno iztekla. Pri tem se nedvoumno opirajo tudi na načelo, da akcije v sklepni fazi pričenjajo voditi z geslom »najmanj polovico osebnega dohodka v največ 24 obrokih za boljše ceste, za večjo varnost na naših cestah, za hitrejši razvoj vsakega kraja, za skladnejši razvoj SR Slovenije in njeno boljšo povezanost v širše prometne tokove!«

Kmetje, obrtniki, osebe svobodnih poklicev in upokojenci pa naj bi akcijo podprli glede na svoje možnosti.

Ravno zato je tudi poziv za vpis posojila naslovljen na vse delovne ljudi in občane, vse organizacije združenega dela, delovne skupnosti in druge samoupravne organizacije, skratka, na vse, ki ceste uporabljamo in nad njimi večkrat tudi zmajujemo z glavami.

Ne gre le za to, ali bomo s skupnimi močmi posodili 900 milijonov dinarjev, kar naj ne bi bilo le zbiranje manjkajočega de-

KRAJA, ZA SKLADNEJŠI RAZVOJ SR SLOVENIJE IN NJENO BOLJŠO POVEZANOST V ŠIRŠE PROMETNE TOKOVE!

narja, temveč tudi spodbuda pri želji po pospešitvi dograditve in izboljšanja republiške cestne mreže. Ponovno kaže omeniti, da smo se po nekoliko zamujenih letih tudi v Sloveniji pričeli zavedati pomena cestnega gospodarstva in prednostnega pomena, ki ga lahko dobre ali vsaj boljše ceste zagotovijo celotnemu gospodarstvu in ne nazadnje vsem skupaj za varnejšo vožnjo. Opazili smo tudi, da preslabo razvito cestno omrežje že zavira marsikatero dejavnost. Na glavnih slovenskih cestah naj bi zagotovili hitrejšo in varnejšo prevoznost, pozabili pa ne bomo tudi na manj razvita območja, kjer naj bi modernizacija in rekonstrukcija njihovih cest pospešila tudi njihov gospodarski in splošni družbeni razvoj.

Marsikdo se ta hip sprašuje, kaj bo pravzaprav natančneje pomenil njegov delež, ki ga bo prispeval v celotni znesek prvega slovenskega javnega posojila za ceste. Tako, denimo, ali bo teh devet odstotkov, kolikor pomeni 900 milijonov dinarjev v celotnem finančnem programu z 10,8 milijarde dinarjev v petih letih sploh kaj koristilo. Nihče seveda ne bi rad, da se namensko posojilo kakorkoli porazgubi. Na vsa takšna vprašanja lahko Republiška skupnost za ceste kot nosilec posojila odgovori takole:

Ni mogoče natančno odrediti, za kateri odsek katere ceste naj bi porabili posojilo. Vsi pa lahko najdemo »svoje« ceste v srednjeročnem planu, razdeljene po etapnosti del kot tudi pomenu. Toda nekaj je znano: posojilo kot dodatni finančni vir bo pomagalo premostiti denarni primanjkljaj na takšnih cestnih delih, ko je nujno najprej dokončati tisto, kar je še ostalo planskega dolga, obenem pa končati tudi avto cesto Hoče—Arja vas in začeti gradnjo odseka avtomobilske ceste med Ljubljano in Vrhniko. Posojilo se bo oplemenitilo tudi z začeto gradnjo cest po družbenih dogovorih v Ljubljani, Mariboru, Celju in še kje, pa s tem, da se ga bomo spomnili tudi pri gradnji mejnega prehoda v Vrtojbi ali pri nadaljevalnih delih na obalni cesti, da ponovno ne omenjamo pospešenega razvoja cestnega omrežja na področju manj razvitih občin in mejnih območjih.

Razpisovalec posojila, Republiška skupnost za ceste, upravičeno pričakuje, da bo zavest vsakega občana, delovnega človeka izpolnjena v taki meri, da pričakuje večji odziv, kar je bilo v javni razpravi že razglašeno. Zato predlaga, da bi presežek nad predvideno vsoto za vsako področje občine uporabili prav tako za ceste in to sporazumno z občino na njenem področju kot dodatna sredstva.

PREDVIDENI IZVEDBENI UKREPI NA NAŠIH CESTAH

Programi del predvidevajo na posameznih regijah naslednja večja dela:

Na Gorenjskem bodo modernizirali cesto na Vršič, povezavo med Jesenicami in Gorjami, nadalje cesto na Pokljuko, prav tako delno povezavo med Tržičem in Begunjami, cesto od Rudnega prek Dražgoš proti Kropi, od Železnikov v Selški dolini do Petrovega brda, nadalje Vodice—Brnik ter iz Trebije prek Sovodenj na Kladje, iz Žirov proti Logatcu. Na Tolminskem cesto na Vršič, odsek Žaga—Učeja, tudi Breginj bo povezan z asfaltom, kakor tudi cesta v Baški grapi, nato odsek ceste Kladje—Cerkno ter Predmeja—Col. Na Primorskem pa od Vrem do Ribnice, iz Knežaka do Ilirske Bistrice, nadalje cesta prek Brkinov od Prema do Obrovega ter od Zabič proti Novokračinam.

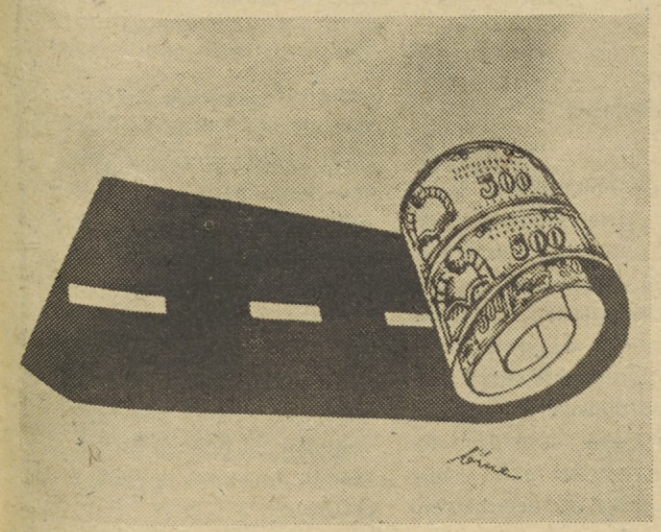

Na ljubljanskem območju so predvidene naslednje večje modernizacije:

Polhov Gradec—Ljubljana, Podpeč—Ig—Pijava gorica, Rašica—Videm—Račna—Mlačevo, nadaljevanje in končanje ceste Kamnik—Vransko, pričetek del od Stahovice proti Gornjemu gradu, nadalje od Ivančne gorice proti Višnji gori, kakor tudi iz Litije do Velike reke. Tudi Cerknica bo povezana s Sodražico z asfaltnim voziščem. Na novomeški regiji pa bo modernizirana povezava med Kočevjem in Žužemberkom, predvideva se pričetek del na cesti od Kočevja proti Črnomlju, nadaljevana in končana bo tako imenovana Partizanska magistrala Črnomelj—Soteska, nato odsek Trebnje—Čatež, nadalje cesta ob Kolpi iz Vinice prek Adlešičev do Podzemlja. Predvidena je modernizacija iz Mokronoga do Sevnice, kakor tudi v smeri proti Zburam in Šmarjeti, nato iz Podbočja do Krške vasi, iz Senovega do Podsrede ter od Bizeljskega do Klanjca. Na Kozjanskem se lahko ozremo na nadaljevanje modernizacije med Sevnico in Planino ter iz Šentjurja proti Planini. Precejšen poudarek velja Obsotelski magistrali, ki nosi ime po XIV. diviziji, nadalje odsek Kumrovec—Podsreda. Modernizirana bo povezava čez Kozjansko v smeri Šmarjeta—Jurklošter, nato iz Šentjurja proti Lesičnemu ter odsek Virštajn—Golobinjek.

Na celjskem območju je predvidena modernizacija odsekov Dobrna—Črnova, Polzela—Velenje, naslednje leto bodo končana dela v Logarski dolini, moderniziran bo odsek iz Rogatca proti Majšperku, iz Gornjega grada proti Črnivcu, nadalje odsek Stranice—Vitanje in iz Konjic do Žič ter dalje proti Poljčanam. Tudi mariborsko območje bo imelo več moderniziranih cest. Iz Raven bo potrebno prek Kotelj doseči povezavo s Slovenj Gradcem, dalje Radlje—Ribnica na Pohorju ter iz Doliča proti Vitanju. Tudi cesta iz Trat proti Lenartu bo modernizirana oziroma bodo dela nadaljevana na cesti Lenart—Senarska—Ptuj. Tudi odsek od Ptuja proti Žihlavi je v programu, nadalje Vinska cesta med Ormožem in Stročjo vasjo, iz Križevc do Žihlave ter Senarske proti Vidmu. Asfaltirana cesta bo stekla med Beltinci in Dobrovnikom, Lendavo in Dobrovnikom ter dalje proti Murski Soboti, iz Lendave do Pinc ter iz Razkrižja prek Črenšovec do Turnišča.

Rekonstruiranih bo 216 km cest. Med drugim naj omenimo, da prištevamo sem tudi tista dela, ki jih bomo v naslednjih letih opravili v Mariboru, Celju in Ljubljani po družbenih dogovorih med Republiško skupnostjo za ceste in posameznimi občinami. Ostale večje rekonstrukcije bodo izvršene na odsekih Poljana—Črna, iz Velenja proti Arji vasi, med Zagorjem in Trbovljami z novima mostovoma v Zagorju in Trbovljah, rekonstrukcija mostu v Radečah. Na Gorenjskem je posebnega pomena

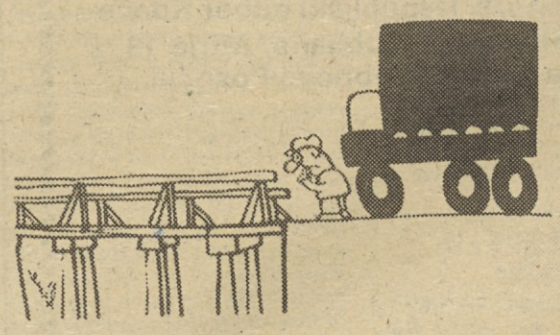

rekonstrukcija ceste od Jeprce proti Škofji Loki ter dalje proti Gorenji vasi, nadalje odsek Bled—Bohinj, dokončanje obvoznice v Podkorenu in dalje proti Ratečam ter iz Jesenic do Hrušice. Na Primorskem bodo večja dela od Sežane proti Dutovljam za boljšo povezavo z novogoriškim območjem, dalje Ankaransko križišče—Valdoltra—Lazaret, Koper—Šmarje, ki naj bi razbremenila dosedanjo obalno cesto, kot tudi nadaljevanje del na obalni cesti. Na Dolenjskem pa Straža—Novo mesto z dokončanjem del na mostu v Novem mestu z obvozom, Krško—Drnovo ter novim mostom v Krškem. Tudi cesta iz Postojne proti Reki bo doživela več pomembnih sprememb od prevlek do rekonstrukcij, dalje sta predvidena nova mostova v Tacnu in Šentjakobu. Tudi v Radmirju ter v Borlu in Krški vasi so predvideni novi mostovi. Ojačili bodo cesto med Ptujem in Ormožem, uredili več mejnih prehodov z dostopi kot so: Radlje, Šentilj, Kuzma, Vrtojba.

Tu smo navedli samo večja dela iz srednjeročnega programa do leta 1980. Za vsa ta dela pa je nujen prispevek vsakega izmed nas, tako da bomo lahko uredili še več manjših odsekov skozi naseljene kraje širom po Sloveniji. Vse to bo imelo za posledico udobnejšo in predvsem varnejšo vožnjo po naših cestah.

Večkrat presojamo cestne zmožnosti nekega območja ali celo države po tem, koliko ima avtomobilskih cest. Kot že rečeno, naj bi v naslednjih petih letih zgradili 36 km novih avtomobilskih cest našega bodočega slovenskega cestnega križa. Vendar je potrebno omeniti, da bo odsek Hoče—Celje odprt za promet konec julija letos, odsek Celje—Arja vas z obvozom okoli Žalca pa drugo leto. To bo sicer le polovična avtomobilska cesta, dvopasovnica, vendar bo njenih 51 km izredno mnogo pomenilo za izboljšanje prometnih razmer na tem območju Slovenije. Ta del avto ceste se bo tako kljub zamudi dobro vklopil v delno dograjeno Sloveniko, ki bo sčasoma tekla od Šentilja prek Maribora, Celja, Ljubljane, Postojne, Razdrtega, Senožeč in nato v dveh krakih proti morju oziroma Novi Gorici. Vsekakor je težko reči, kdaj bo Slovenika končana, saj je bilo doslej zgrajenih 32 km med Vrhniko in Postojno in 9 km med Postojno in Razdrtim. Na kasnejši čas pa je prestavljeno nadaljevanje med Razdrtim in Senožečami, medtem ko bomo letos pričeli graditi 11,15 km avto ceste od Dolgega mostu pri Ljubljani do Vrhnike. Ilirika, naša druga, 183 km dolga avtomobilska cesta od bodočega Karavanškega predora prek Kranja, Ljubljane, Bregane do meje s SR Hrvatsko, ki naj bi kasneje spadala v okvir 1185 km dolge avtomobilske ceste Bratstva in enotnosti od Karavank do Gevgelije tudi postaja realna. Srednjeročni program do leta 1980 predvideva pričetek gradnje predora Karavanke, tudi odsek od Ljubljane do Kranja je naveden v materialih, kakor tudi tretji pasovi za počasni promet med Ljubljano in Novim mestom. Zapadni in južni obvoz Ljubljane se bo vsekakor uspešno vključil v to avtocestno povezavo.

Programi so sprejeti na osnovi široke javne razprave in v skladu s samoupravnim dogovarjanjem, zato naj ponovimo apel:

Prispevajmo za boljše ceste, za večjo varnost na naših cestah, za hitrejši razvoj vsakega kraja, za skladnejši razvoj SR Slovenije in njeno boljšo povezanost v širše prometne tokove!

Da bi omogočili našim državljanom, ki delajo in živijo v tujini, in njihovim organizacijam, kot tudi državljanom in organizacijam, da izrazijo svojo solidarnost in pripravljenost pomagati po potresu prizadetemu prebivalstvu v Posočju pri obnovi, je republiški odbor Rdečega križa Slovenije odprl tudi DEVIZNI RAČUN, na katerega je možno nakazovati prispevke v devizah, in sicer:

50100-620-107-3096-285, Republiški odbor Rdečega križa Slovenije, Ljubljana, Mirje 19, z oznako: za pomoč in obnovo Posočja.

Istočasno sporočamo, da je dinarska sredstva možno nakazovati na žiro račun:

50103-678-51579, Republiški odbor Rdečega križa Slovenije, Ljubljana, Mirje 19, z oznako: za pomoč in obnovo Posočja.

REPUBLIŠKI ODBOR
RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

HRVAŠKA

Uskladitev pokojnin

Na seji komisije sveta Zveze sindikatov Hrvaške za zdravstveno in invalidsko zavarovanje delavcev so ugotovili, da so se v zadnjih petih letih pokojnine dvakrat povečale in da so poprečne pokojnine naraščale hitreje kot poprečni osebni dohodek. Minimalna pokojnina lani je bila 1510, maksimalna pa 6196 dinarjev. Eden pozitivnih rezultatov je tudi zmanjšanje udeležbe invalidnih pokojnin in povečanje števila delovnih invalidov s pravico do zaposlitve. Zmanjšalo se je število nezaposlenih invalidov. Samo lani so odobrili beneficirani staž 8710 novim delavcem.

V naslednjem obdobju namerava jo na Hrvaškem posvetiti posebno pozornost usklajevanju sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja delavcev z dohodkovnim sistemom. Z usklajevanjem starih in novih pokojnin nameravajo popraviti napake do tistih delavcev, ki so se prej upokojili in prejemali nizke osebne dohodke. Posameznim TOZD pa je potrebno onemogočiti, da bi svoje trenutne probleme reševale s pošiljanjem delavcev na bolezenske dopuste ali terjale zanje invalidsko upokojitev.

V. O.

VARSTVO PRED OGNJEM NI LE STVAR GASILCEV

Skupna odgovornost in državljanska dolžnost

Ko v ogenj usmerimo vodni curek ali peno, je bitka že na pol zgubljena

Kadarkoli so v Križevcih na Hrvaškem hoteli zagotoviti, da bi se na zboru občanov zbralo čimveč prebivalcev, so na prvo mesto dnevnega reda uvrstili probleme gasilskega društva, nato pa so sledila vprašanja, zaradi katerih so zbor pravzaprav sklicali. Dvorana je bila po navadi polna.

Gasilci v Križevcih niso brez razloga deležni velikega ugleda in predsednik skupščine občine ni kar tjavendan negodoval (skoraj vsi občinski funkcionarji so aktivni gasilci), ko so ga hoteli iz operativnih vrst premestiti med častne člane. Gre za družbeno organizirano akcijo za varovanje premoženja pred požarom, saj so v Križevcih dojeli, da ne smejo dovoliti, da bi malomarnost nekoga pogoltnila milijone dinarjev.

Kljub temu pa imamo v Jugoslaviji še nekatere občine, ki sploh nimajo gasilske enote. Res pa je, da gre za nerazvite, majhne občine, vendar prav te imajo veliko škodo, ko jim pogorijo hiše, šole, ambulante in podobno. Vendar pa niso samo te občine malomarne, malomarni so tudi številni delovni kolektivi, ki nimajo pravega odnosa do varovanja družbenega premoženja. Čeprav je bilo treba, denimo, že leta 1970 sprejeti programe protipožarnega varstva, v približno 50 odstotkih občin in organizacijah združenega dela te obveznosti niso izpolnili, kar pomeni, da ni zagotovljen niti minimum varstva. Prav zato niti ne preseneča podatek, da je bilo lani evidentiranih več kot 10.000 požarov, gmotna škoda pa presega milijardo dinarjev. Življenje je izgubilo 108 ljudi, 539 pa jih je bilo poškodovanih. V Gasilski zvezi Jugoslavije zatrjujejo, da vseh požarov niti ne prijavljajo, kar seveda pomeni, da je škoda mnogo večja. Da bi ocenili pravo vrednost uničenega premoženja, moramo k škodi prišteti tudi druge posledice, kot so zastoji v proizvodnji, nezaposlenost delavcev, škodo, ki jo imajo poslovni partnerji . . .

Ali smo res tako bogata dežela, da lahko brez skrbi prenašamo posledice požarov? Toliko prej, ker le-ti niso edina nevarnost za družbeno premoženje. Gre tudi za gospodarski kriminal, za ljudi, ki s svojimi „poslovnimi" operacijami in z malverzacijami grabijo zase denar in spodkopavajo gospodarsko moč države. Lani so organi za notranje zadeve obravnavali več kot 18.000 kaznivih dejanj gospodarskega kriminala, v prvem trimesečju letos pa 5.250 ali 21 % več kot lani v enakem obdobju. Na veliko srečo pa to ne pomeni, da gospodarski kriminal narašča, ampak da je odkrivanje teh dejanj mnogo bolj učinkovito.

Pri tem pa moramo dodati tudi to, da nevarnosti ne cenimo samo po številu kaznivih dejanj, ampak tudi po njihovih družbenopolitičnih in materialnih posledicah. Te pa niso zanemarljive. Milijoni težko zaslуženega dohodka delovnih ljudi gredo v žep posameznikov, katerih kriminalno delo se najpogosteje odkrije z veliko zamudo. Delovne organizacije in njihove samoupravne delavske kontrole niso dovolj budne in ne dajejo pobud za postopek proti tistim, ki jim škodujejo. Gasilci in organi za notranje zadeve najpogosteje intervenirajo, ko jim požar kdo prijavi ali pa ga sami vidijo. Vendar niso tako številni niti tako organizirani, da bi lahko vse videli in vse odkrili.

Človek je vedno glavni krivec. Približno 80 odstotkov požarov je posledica človekove malomarnosti ali neznanja posameznikov. V gospodarskem kriminalu je iskra nedovoljena transakcija posameznika. OO odgovornosti pa govorimo šele potem, ko ogenj ali „zvijačnost" nekega posameznika povzročita škodo družbenemu premoženju.

Odločno je treba podpreti zahtevo članov Gasilske zveze Jugoslavije, da je treba vedeti, kdo je odgovoren za neizvajanje ukrepov zaščite in kdo za to, da je požar izbruhnil. Podporo zasluži tudi zahteva sindikata, da morajo delovni ljudje vedeti, kaj se dogaja v njihovem delovnem kolektivu, kdo bogati na nepošten način. Ko tak primer pride na sodišča, ko je za ogenj že potreben vodni curek, je bitka na pol zgubljena.

SVETLANA JELAČIĆ

IZ SINDIKALNEGA TISKA

DOLGOZOK

V Vojvodini je letos za letovanje delovnih ljudi toliko denarja, da bi vsak zaposleni v pokrajini lahko teden dni brezplačno preživel na morju ali v planinah. Vendar, kaj nam to pomaga, če imamo denar, ko pa ni dovolj počitniških domov. Prav o tem govori uvodnik časopisa Dolgozok: „Vprašaj nad letovanji".

Dogaja se, da se tudi sami zasebni kmetijski proizvajalci presenečeno sprašujejo, kako da so cene posameznih izdelkov tako visoke. Na trgu zdaj stanejo trije korenčki tudi 10 dinarjev. Ali to kmetovalci znajo izkoristiti in načrtujejo setev tistih povrtnin, ki gredo dobro v prodajo? Kako gledajo na to gibanje cen na tržišču in na vzroke njihovega nihanja? Na ta vprašanja je iskal odgovore sodelavec časopisa Dolgozok, da bi zbral gradivo za reportažo.

Zdravstvena služba v Vojvodini na leto opravi približno 45.000 prekinitev nosečnosti, tako da na vsak porod odpadeta dva abortusa. Mnoge ženske poznajo samo to obliko preprečevanja nosečnosti. Le 10 odstotkov žensk v pokrajini uporablja bolj sprejemljive in bolj zdrave oblike kontracepcije. Neznanje ima pogosto zelo visoko ceno, ki pa je ne plačujejo samo ženske, ampak tudi družba. Časopis Dolgozok se s tem problemom ukvarja v članku z naslovom „Cena neznanja".

Članek „Dovoljenje za delo na nemški način" nas seznanja s predpisi zahodnonemške vlade, ki skušajo omiliti nezaposlenost in se postopoma znebiti delavcev iz tujine. Zanimivi članki, ki jih objavlja časopis Dolgozok, so tudi „Sovražniki zakonov", „Vojne ladje v Kikindi", „Svetli trenutki življenja", „Beli mercedes" in „Somrak cenjene obrti".

GRADBENIKI IN BENEFICIRANA DELOVNA DOBA

Preveriti seznam delovnih mest

Šestletna dejavnost sindikata gradbenih delavcev za uresničitev beneficirane delovne dobe za posamezna delovna mesta v gradbeništvu in v industriji gradbenega materiala je v sklepni fazi.

Elaborati o beneficiranju delovne dobe so v republiških in pokrajinskih skupnostih invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Vendar je potrebno še enkrat oceniti realnost predlaganega seznama delovnih mest za beneficiranje. Elaborat, ki ga je izdal Zavod za sociologijo v Nišu, je bil namreč dopolnjen z novimi delovnimi mesti, na katerih naj bi tudi šteili delovno dobo s povečanjem. Tega pa skupnosti invalidskega in pokojninskega zavarovanja niso odobrile.

Prav zato se je ta problematika znašla prejšnji teden na seji izvršnega odbora Sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije. Sklenjeno je bilo, da komisija za beneficiranje dobe znova določi seznam delovnih mest s skrajšano delovno dobo, s tem da bi na seznam uvrstili samo tista delovna mesta, kjer se v tem času, odkar poteka akcija, razmere niso izboljšale. Poleg tega je treba vsem temeljnim organizacijam združenega dela v gradbeništvu ter v industriji gradbenega materiala čimprej poslati vprašalnik o natančnem številu delovnih mest, ki bi jih morali beneficirati, in o številu delavcev, ki delajo na teh delovnih mestih. Organi upravljanja so dolžni, da poleg izpolnjenega vprašalnika predložijo zveznemu odboru tudi soglasje, da bodo nosili vse stroške za beneficiranje predlaganih delovnih mest, za pooblastilo zveznemu odboru, da to akcijo nadaljuje.

V republikah in pokrajinah bodo ustanovili koordinacijska telesa za neposredno spremljanje te akcije in stike s svojimi skupnostmi invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Rok, do katerega je treba to akcijo končati, je 1. oktober letos.

Z. B.

ABC odnosov v kolektivu

Tekmovati! Toda kako?

Piše Azra Kristančič, diplomirana psihologinja

Za dobre odnose je zelo pomembno, da delavec živi s svojo delovno organizacijo, da v kolektivu vsi delajo in da nekateri ne poskušajo živeti od dela drugih. Skratka potrebna je močna zavest in pripadnost skupnosti pri vsakem posamezniku – in ta zavest je nedvomno najlepši in najpomembnejši motiv! To smo v tej rubriki že večkrat poudarili, kot tudi to, da pot do tega cilja ni lahka, da samo referati na sestankih mnogo ne zaležejo, temveč je treba poskrbeti za prave samoupravne in človeške odnose ter za organizacijsko urejenost.

Menim, da sem morala to spet zapisati, preden spregovorimo nekaj stavkov ob razveseljivih poročilih, da so marsikje spet obnovili različne oblike tekmovanj pri delu.

Tekmovanje je občečlovеško in v bistvu tekmujemo pri vsakem delu, naj se tega zavedamo ali ne. Na svetu je že dolgo dolgo znano, da bi človek delal samo za zadovoljitev svojih osnovnih potreb, če bi živel sam in ne bi imel s kom tekmovati, iz tekmovanja rastejo tudi mnoge druge „potrebe". (Denimo: „Sosed ima avtomobil, zakaj ga ne bi imel tudi jaz? ") In ker tudi mi živimo na tem svetu, smo se „nalezli" mnogih dobrih pa tudi slabih strasti in navad.

Medtem ko je cilj tekmovanj v naših delovnih organizacijah jasen, marsikje ne vedo, po katerih poteh bi ga dosegle. Izkušnje iz minulih let so še žive, očitno je, da so bili marsikje rezultati boljši, da je imela od skupnega uspeha večina koristi in da se je večina povzpela na višjo materialno pa tudi duhovno raven. Pri mnogih je oživel delovni polet. Toda ne povsod, kajti ponekod je naraslo tudi malodušje, ki je gnojna rana dobrih odnosov v kolektivu.

Na kaj velja zato zlasti paziti pri organiziranju delovnih tekmovanj?

V kolektivu, kjer so dobri, zdravi človeški odnosi, kjer vsi izpolnjujejo svoje dolžnosti, tako delovne kot samoupravne – kjer vsi poznajo skupni cilj in vsak ve za svoje naloge, bo tekmovanje gotovo uspelo. Drugo, čemur velja posvetiti vso skrb pa je, da med tekmovalci ni velikih razlik. Če tekmujemo s takšnimi, o katerih vemo, da jih še dolgo časa ne bomo mogli dohiteti in prehiteti, postanemo malodušni. In tretjič – bistvo kolektivnega tekmovanja je, da je cilj – deljiv.

Premalo je prostora, da bi vsaj omenili še mnoga pomembna dejstva, o katerih so drugi napisali knjige. Namen je bil opozoriti, da dobrih tekmovanj ni lahko organizirati, da se zaradi dobrih odnosov velja izogniti nezdravemu stihijskemu tekmovanju med posamezniki, ki rodi le razdirajočo zavist, glavne koristi pa žanjejo le nekateri, ker vse, ki so tako ali drugače slabotnejši, surovo odrivajo.

Nadomestilo za čas porodniškega dopusta

kupon § PRAVNIK SVETUJE

VPRAŠANJE:

Prosim vas, da mi odgovorite, kako se obračunava nadomestilo osebnega dopusta za čas porodniškega dopusta. Ni mi jasno, ali se vzame kot osnova za nadomestilo poprečje dohodka enega leta in katerega leta, ali pa je že v veljavi predpis, po katerem se jemlje kot osnova za obračun nadomestila poprečje osebnega dohodka zadnjih treh mesecev.

A. D. – VELENJE

ODGOVOR:

Po samoupravnem sporazumu o najmanjšem obveznem obsegu zdravstvenega varstva v SRS, ki so ga sklenile občinske in regionalne zdravstvene skupnosti v Sloveniji, gre zavarovanki, ki je na porodniškem dopustu, nadomestilo osebnega dohodka, pri tem pa se jemlje kot osnova za nadomestilo mesečno poprečje osebnih dohodkov, ki jih je dobila za svoje tekoče in minulo delo po zaključnem računu za poln delovni čas v poslovnem letu pred letom, v katerem je prišlo do začasne zadržanosti zaradi poroda. Za zdaj velja omenjeno določilo samoupravnega sporazuma, zato nadomestilo osebnega dohodka na podlagi osnove zadnjih 3 mesecev ne pride v poštev.

Ogenj, žar in dim ljubiteljstva

Prizor iz „Talca“ v uprizoritvi Trnoveljčanov

Vsako jesen se začne znova, najprej pogovori – kaj bi igrali, potem se začno vaje. Amaterji tarejo bolj ali manj trde uprizoritvene orehe, se vzpenjajo in padajo ob svojem gledališkem zanosu. Medtem se zgodi, da zopet kdo na Slovenskem sproži v javnosti „tehtno dilemo“ o smislu amaterizma, o tem, ali amaterizem sploh prinaša kakšne kulturne vrednote. Toda premiere, ponovitve, občinske in področne revije gredo svojo pot. Amaterji doživljajo pri svoji publiki aplavz in kdaj pa kdaj tudi hladen tuš. In tako vse do kasnih pomladanskih dni, ko se vsakoletno gibanje slovenskih gledaliških amaterjev prevesi v svoj veliki finale: zaključno prireditev.

Letošnja, že devetnajsta zaključna prireditev gledaliških skupin Slovenije, je bila na Vrhniki od 31. maja do 5. junija. Bila je v počastitev Cankarjevega jubileja na njegovi Vrhniki, ki je letos deležna vsestranske pozornosti. Pokrovitelja zaključne prireditve sta bila kolektiva Lesno industrijskega kombinata in Industrije usnja na Vrhniki.

Vrhničani so si lahko v šestih dneh ogledali deset uprizoritev, šest predstav za odrasle, dve lutkovni igrici in dve predstavi za pionirje oziroma mladino kot najboljši z „Naše besede 76“. Predstavam v dvorani Cankarjevega doma so sledili razgovori, poimenovani „uprizoritveni kažipoti“. Usmerjala sta jih dr. Mirko Zupančič in Vlado Kocjančič. Letos so bili pogovori izredno dobro obiskani, vsak večer jim je prisostvovala tudi skupina mladih gledaliških amaterjev z Vrhnike. Kako ta skupina ocenjuje ta gledališki dogodek na Vrhniki, je opisal eden med njimi: stoletnica rojstva Cankarja je letos prinesla na Vrhniko marsikaj, toda sodeč po tem, kako so Vrhničani spremljali te amaterske gledališke dneve, se je očitno prav ta kulturni dogodek najbolj intimno približal ljudem; njim, amaterjem, pa bo ta teden nova spodbuda za delo, s katerim so že začeli; Vrhnika je bila enajst let brez stalnega gledališke publike.

JOHN PATRICK NI NIKOGAR DO KRAJA OSVOJIL

Ameriško bulvarko „Opalo ima vsakdo rad“ Johna Patricka so pred leti igrali na odrih Šentjakobskega in Mariborskega dramskega gledališča. Tokrat smo jo videli v uprizoritvi gledališke skupine KPD Prežihov Voranc z Raven na Koroškem v režiji B. Čebulj-S. Breznik.

Predstava nam je predstavila izjemno dobro igralsko skupino, ki ima vsekakor večje ustvarjalne možnosti, kot jih je lahko pokazala tokrat. Kje je nastal osnovni nesporazum? „Opalo ima vsakdo rad“ je sicer res uprizoritveno vabljivo odrsko delo, manj pretresljiva pa je njegova sporočilnost. Mogoče ga je igrati kot komedijo, sentimentalko, psihološko igro, grozljivko. Režiser bi se moral odločiti za enovit uprizoritveni koncept, tega pa očitno ni storil, saj smo gledali zmes pretirano komedijsko igro in dramske resnobne igre. Režiserju so na „uprizoritvenih kažipotih“ očitali rutinski pristop k delu, to pa so tiste „ošpice“, ki jih je slovenski gledališki amaterizem v glavnem že prebolel. Krivde ni mogoče pripisovati igralcem, kajti režiser mora biti amaterjem tudi pedagog in mentor njihovega igralskega izražanja. Po dialogu, s katerim je pač treba izčiščevati to, kar v amatersko početje ne sodi – za to so se odločili amaterji že zdavnaj! – sem si v beležnico zapisala: Patrick ni navdušil Čebulja (tako je sam dejal!), režiser ni znal pravilno navdušiti igralcev, zato vsi skupaj, žal, tokrat tudi niso osvojili gledalcev.

Prizor iz „Kurenta“

ODRSKEGA NASILJA NAD CANKARJEVO BESEDO – NIKAR!

Je že tako, da včasih najbolj plemenit nagib potegne za seboj sporno dejanje. Tokrat so ceho plačali igralci amaterskega gledališča DPD Svoboda Medvode, ki so v počastitev Cankarjevega jubileja pripravili krstno uprizoritev (režiser Peter Militarov) „Milana in Milene“, nekakšne dramatizacije po Cankarjevih motivih (Milan in Milena, Gospa Judit, Cankarjevi politični spisi), ki sta jo napisala Rode in Vozny. Skupina, ki je lani prvič odločneje krenila na pot sodobnejšega gledališča, je s to dramatizacijo hotela „avditoriju pokazati naš, še vedno malomeščanski obraz“, ob njihovem dobrem hotenju pa je bil spodrsljaj več kot očiten.

Kritične in polemične misli so veljale predvsem dramatizaciji: besedilo, ki je hotelo biti fabulativno (prizori se nizajo kot zgodbe), je ostalo deklarativno; liki so označeni le z zunanjimi simboli, oznakami, osebe na odru nimajo psihofizičnih lastnosti. Dramatizaciji je sledila režija pretiranih odrskih simbolov, ki so nas gledalce, žal, le odtegovali od Cankarjeve besede. Predstava je iskala efekte, hotela je osmisliti nesmisle na odru. Tega pa zlasti amaterji ne bi smeli nikoli početi.

Glede besedila še tole: Cankar je končno napisal šest dram in res ne kaže dramatizirati za vsako ceno tistih njegovih besedil, katerih pomene, simbole in besede očitno ni mogoče spremeniti v odrsko govorico. Ob tej uprizoritvi smo lahko le „gledali“ očiščevanje, ne pa ga tudi doživljali. Sicer pa – Cankar je marsikaj preživel, bo pač še to. Toda upajmo, da brez ponovitev!

POŠTENO GLEDALIŠKO HOTENJE MLADIH IZ TRNOVELJ

Predstava irske igre Brendana Behana „Talec“ v uprizoritvi mladih igralcev KUD Zarja iz Trnovelj in v režiji Štefana Žvižeja je bila lep gledališki večer. Ne brez pomanjkljivosti, vendar je izražala pošteno gledališko hotenje, ki je plod študioznega pristopa k delu. Predstava z mnogimi kvalitetnimi je upostavila stik med odrskim dogajanjem in z gledalci v avditoriju.

„Talec“, ki ga je prvič uprizorilo londonsko Delavsko gledališče (pri nas Drama v Ljubljani in gledališče „Slava Klavora“ v Mariboru), je še vedno uprizoritveno zanimivo in sporočilno delo, saj nam ponuja v premislek skrajne absurdnosti današnjega sveta. Uprizoritev tega dela je za skupino iz Trnovelj tudi prvi resnejši korak k sporočilnostno vrednejšemu gledališču. Režiser Žvižej se je lotil težke naloge, zahtevne tudi za mnogo bolj izkušenega režiserja. Ob tej predstavi pa lahko tudi zapišemo, da se je v amaterizmu marsikaj spremenilo in da smo veseli predstav, ki jim je tuje posnemanje, saj le tako lahko verjamemo, da so te predstave med svojim nastajanjem prodrle s svojim sporočilom tudi v zavest igralcev samih.

OČARALI S SVOJIM PLEMENITIM GLUMAŠKIM OGNJEM

Tržaško amatersko gledališče, ki deluje v svojem narodnem okolju že pet let, nam je pokazalo izredno predstavo „Burkaškega misterija“ Daria Fo, nekakšnega „laičnega“ pasijona v odlični režiji Sergeja Verča. Po prvih dveh predstavah, ki so puščale za seboj preveč zadimljeno ozračje, po predstavi Trnoveljčanov, ki je že izžarevala pristno ljubiteljstvo, je tržaška predstava ogrela s pravim glumaškim ognjem.

Repertoarno in uprizoritveno je bila to predstava, o katere kvalitetah bi lahko mnogo govorili. Delo temelji na starih prilikah, govori o kmečkem odnosu do življenja, o boju z vsemi zlemi silami, o svetu, ki nam ga odkriva burkež in svetu, ki nam ga odkriva pijanec. Režijsko jasno zasnovana predstava, z glumaškimi kreacijami visokega umetniškega ustvarjanja (Boris Kobal), polna izrednih odrskih detajlov, odlično izvedenih songov itd. Lahko si se ob njej smejal in jokal, trpel, razmišljal. Vsekakor je bil to redek gledališki dogodek za katerekoli gledališče, eden doslej najvišjih dosežkov amaterskih gledališč pa prav gotovo.

NAJBOLJŠE PREDSTAVE ZA OTROKE IN MLADINO

Videli smo tudi dve najboljši lutkovni predstavi: Jiri Streda „Pravljico o Janku in Metki“ v uprizoritvi Lutkovnega gledališča Kranj in Milčinskega „Zvezdico Zaspanko“ lutkovne skupine KUD Kobanci Kamnica. Gledališče malih DPS Svobode Mežice–Prevalje je pokazalo predstavo Rozmanovega „Čudovitega pisalnega strojčka“. Posebno doživetje, tudi za odrasle, pa je bila Makarovičeva „Sovica Oka“ v uprizoritvi pionirske gledališke skupine DPD Svoboda Pekre-Limbuš, saj nam je pokazala izreden dosežek režiserja Petra Ternovška pri delu z otroki na odru.

„DVA BREGOVA“ STA OSTALA LE NA ENEM BREGU

Gledališka skupina DPD Svoboda Mežica in DPD Svoboda Prevalje je posegla po Leskovčevih „Dveh bregovih“, zahtevnem tekstu, ki ga je letos uprizorilo tudi Tržaško gledališče. Če gre posebna pohvala izboru dela, pa je za uprizoritev treba ugotoviti, da je ostala na pol poti. V delu se prepletata realizem (avtorjeva ideologija o nepremagljivosti dveh socialnih bregov) in ekspresionizem (človekovo hrepenenje po boljšem svetu), zato je to zelo trd uprizoritveni oreh.

Režiser Vili Strel se je očitno resno lotil dela, toda njegova režija je zaobjela le ideološke razsežnosti dela, ne pa tudi ekspresionistične. Predstavi tudi niso bili v poseben prid songi, saj so jo preveč razbijali. Predstava pa je vendarle izžarevala pošteno ljubiteljstvo, le da nalogi njeni akterji v celoti niso bili kos.

„KURENT“ GRE NA BORŠTNIKOVO SREČANJE

Igralska skupina prosvetnega društva Horjul nam je tokrat pokazala odlično krstno uprizoritev Belinove dramatizacije Cankarjevega Kurenta. Predstava, ki smo jo videli na Vrhniki, je bila sicer okrnjena zaradi v naglici na novo posnete glasbene opremo (večer pred predstavo je bil trak z glasbo ukraden!), ne glede na to pa je bila izredno sugestivna. Da je dramatizacija proznega teksta delikaten posel, smo že govorili. Belina se je izognil fabuliranju in ohranil jezik simbolov, ki izražajo Kurentovo pot skozi tri družbene plasti, kmečko, delavsko, meščansko, skozi tri poti umetnosti, ljudsko, komercialno, visoko umetniško. Režiser Franci Končan nam je pokazal urejeno in vizualno zelo sugestivno predstavo s simbolno odrsko govorico, z zelo ustrezno sceno in glasbeno opremo. Kurenta je odigral odlični poklicni igralec Silvij Božič, ki mu je amaterski del ansambla zelo dostojno sledil.

Predstava „Kurenta“ bo zastopala slovenske amaterje na letošnjem Borštnikovem srečanju, na Večerih bratstva v Zrenjaninu in na Tednu slovenske drame v Kranju. Na Festival dramskih skupin Jugoslavije v Trebinju pa bodo odšli Tržačani z „Burkaškim misterijem“. Povejmo ob koncu še to, da so letošnjo Linhartovo plaketo ob zaključku srečanja prejeli: Peter Militarov iz Medvod, Vlado Podgoršek iz Brežic, Franc Zagoričnik iz Trnovelj in Sergej Verč iz Trsta.

SONJA GAŠPERŠIČ

OD TU IN TAM – OD TU IN TAM –

TISOČ NAJBOLJŠIH

LJUBLJANA: V letnem gledališču Križanke je bila minuli četrtek tradicionalna podelitev priznanj in zlatih petic tisočim najboljšim učencem srednjih šol. Ta priznanja podeljuje republiška konferenca ZSMS. Letos so podelili tudi priznanja najboljšim srednješolskim glasilom, kar naj bi spodbudilo informativno, publicistično in literarno ustvarjanje učencev srednjih šol.

Zbrane srednješolce je nagovoril predsednik skupščine izobraževalne skupnosti SR Slovenije Franc Braniselj, v umetniškem programu pa so sodelovali akademski pevski zbor „Boris Kraigher“ iz Maribora in s Cankarjevim recitalom skupina mladih gledališčnikov iz Ljubljane.

PRVIČ V SLOVENIJI

CERKNICA: Salon pohištva Brest Cerknica in dom JLA iz Postojne sta organizirala razstavo slikarja naivca Mattea B. Lugarića. Lugarić se je rodil pred dvajsetimi leti v kraju blizu Hlebin, izučil se je za avtoklepar, po šolanju pa se je povsem posvetil slikanju. Zdaj služi vojaški rok v Postojni in tako je prišlo do njegove prve razstave v Sloveniji. Doslej je razstavljal že v številnih italijanskih mestih, v Švici, ZR Nemčiji in drugje.

RAZSTAVLJALI DELAVCI

LJUBLJANA: Osnovna organizacija zveze sindikatov v ljubljanskem kovinskem podjetju IMKO je spet pripravila likovno razstavo, na kateri so razstavljali svoja slikarska in kiparska dela nekateri delavci tega podjetja.

Vojak Lugarić razstavlja v Cerknici

KIPARSKA KOLONIJA MLADIH

VELENJE: Mentor likovnega življenja v velenjski občini je akademski slikar Lojze Zavolovšek, ki skrbi za likovne razstave v velenjski knjižnici in v šoštanjskem domu kulture, vodil pa je v mesecu maju zaključni šestmesečni likovni tečaj za mlade talente. V Šmartnem ob Paki je pripravil prav ta čas razstavo Lojzeta Perka. V juniju pa bo Zavolovšek organiziral v Zavodnju nad Šoštanjem kiparsko kolonijo mladih.

DVA POMEMBNA JUBILEJA

LJUBLJANA: Akademski pevski zbor „Tone Tomšič“ praznuje letos dva pomembna jubileja: trideset let povojnega zbora in petdeset let Akademskega pevskega zbora, katerega delo je prekinila vojna. Pokrovitelj osrednje proslave; ki je bila v petek v letnem gledališču Križanke, je republiška konferenca ZSMS. To je bilo hkrati množično srečanje nekdanjih pevcev APZ.

Poleg rednega letnega koncerta, ki so ga že imeli v Slovenski filharmoniji, so jubilej označili tudi z izdajo LP gramofonske plošče in s kaseto, ki predstavljata zbor v povojnem obdobju, obsežnejša koncertna knjižica pa obravnava tudi zborov predvojni razvoj in njegove uspehe.

Delavke iz TOZD Jutranjka-Orlica rade prepevajo

DELAVKE RADE POJO

BREŽICE: Med šestnajstimi zbori, ki so letos nastopili na 4. reviji posavskih zborov, je nastopal tudi ženski pevski zbor Jutranjke TOZD Orlica. Ta zbor ima med zbori brežiške občine prav posebno mesto, saj v njem pojejo dekleta in žene, ki kljub dvoizmenskemu delu najdejo čas, da obiskujejo pevske vaje in sodelujejo na vedno številnejših nastopih zbora. Po težkem delu v tovarni in delu, ki ga morajo žene opraviti doma, je to zanje vendarle zelo lepa sprostitev. Zbor sodeluje na različnih proslavah v domačem kraju, lani so nastopile pevke na šentviškem pevskem taboru, nedavno tega pa so se predstavile tudi televizijskim gledalcem v oddaji o amaterski dejavnosti v brežiški občini. Zbor vodi Pavla Kalan, ki je dalavka v Orlici.

STO PESMI JE PETLETNA BERA

PREVALJE: Že v mesecu maju je moški pevski zbor „VRES“ s Prevalj imel svoj jubilejni koncert, s katerim je proslavil pet let dela in nastopanja. V zboru je 45 pevcev, 17 jih sodeluje že od ustanovitve zbora. „Vresovci“, ki jih vodi Jožko Kert, so sprva prepevali predvsem koroške pesmi, zdaj pa polovica njihovega repertoarja predstavlja slovenska ljudska pesem, drugo polovico pa umetne skladbe slovenskih in drugih skladateljev. Petletna bera prizadevanj tega zbora je naštudiranih sto pesmi.

Doslej so nastopili že 79-krat in to doma, v krajih po Sloveniji, lani pa so gostovali tudi na Češkoslovaškem. Lani so tudi pripravili več koncertov, namenjenih glasbeni vzgoji šolske mladine. Ob jubileju pa so izdali tudi lepo urejeno koncertno knjižico.

M. L.

Na Tolminskem že začeli z obnovo

Komisije strokovnjakov, ki so ocenjevali škodo, nastalo po potresu, so že končale svoje delo. Tisti občani, katerih hiše so bile manj prizadete, so že začeli z obnovo, drugi še čakajo. Najhujše je že zdavnaj mimo, saj 570 prikolic na potresnem območju zagotavlja kolikor toliko varno streho najbolj prizadetim. Kljub temu pa večino tistih, katerih hiše je komisija označila z rdečo barvo, kar pomeni rušenje, skrbi, kje bodo dočakali zimo.

Sicer pa so se ljudje na najbolj prizadetem področju že skoraj navadili na nov ritem življenja. Manjši potresni sunki jih ne vznemirjajo več. Zaposluje jih delo v podjetjih in na polju. Zvečer pa namesto v razmajano hišo odhajajo počivat v prikolice.

„Čeprav nas je hudo prizadelo, razen v prvih urah ni bilo posebne panike," je zatrdil Anton Školc, vodja izmene v obratu TIG v Breginju. „Pomoč je prišla hitro. Dobili smo šotore in potem prikolice, tudi zasilne kuhinje so nam postavili. Čeprav smo odmaknjeni od sveta, smo dobili občutek, da so nam ljudje blizu. Prijeten je ta občutek. In vnaprej? ... Ljudje teh krajev smo trmasti in navezani na svojo zemljo. Popravili bomo svoje domove, s pomočjo, ki nenehno prihaja, bo šlo hitreje in laže."

Tako pravijo v Breginju, tako mislijo v Podbeli in številnih drugih vaseh. Marjan Šturm, vodja splošnega sektorja tovarne igel v Kobaridu, pa nam je povedal, da je pri njih že po petih dneh proizvodnja stekla normalno, predvsem po zaslugi delavcev, ki so kljub temu, da so doma imeli na pol porušene hiše, žrtvovali večino dneva, da bi čimprej usposobili tovarno. In kaj so v tovarni storili za svoje delavce? Razveljavili so sklep o dodeljevanju stanovanjskih kreditov, odpovedali so se proslavi 25-letnice podjetja. Skupaj z vročenimi sredstvi v banki so tako zbrali 150 starih milijonov, ki jih bo posebna komisija razdelila v obliki dolgoročnega kredita najbolj prizadetim in socialno najbolj ogroženim delavcem.

Dušan Jug, sekretar občinskega sindikalnega sveta v Tolminu, pa je povedal, da je sindikat od prvega dne sodeloval s štabom civilne zaščite pri odpravljanju posledic potresa in razdeljevanju pomoči ter načrtovanju obnove. Pred dnevi so družbenopolitične organizacije sprejele predlog kriterijev za razdeljevanje finančne pomoči za obnovo, ki bo določal merila, komu, koliko in kako bodo razdelili sredstva, ki se stekajo na žiro račun. Dogovorili so se tudi, da bo poraba teh sredstev javna in bodo z njo seznanjeni tako občani kot tisti, ki so sredstva prispevali.

Tako rekoč vse hiše v Breginju so neuporabne in služijo prebivalcem le še za to, da si v njih skuhajo. Ob robovih vasi pa so nastala nova naselja prikolic. Koliko časa bodo tu ostale, pa je odvisno tudi od komisije Zavoda za spomeniško varstvo.

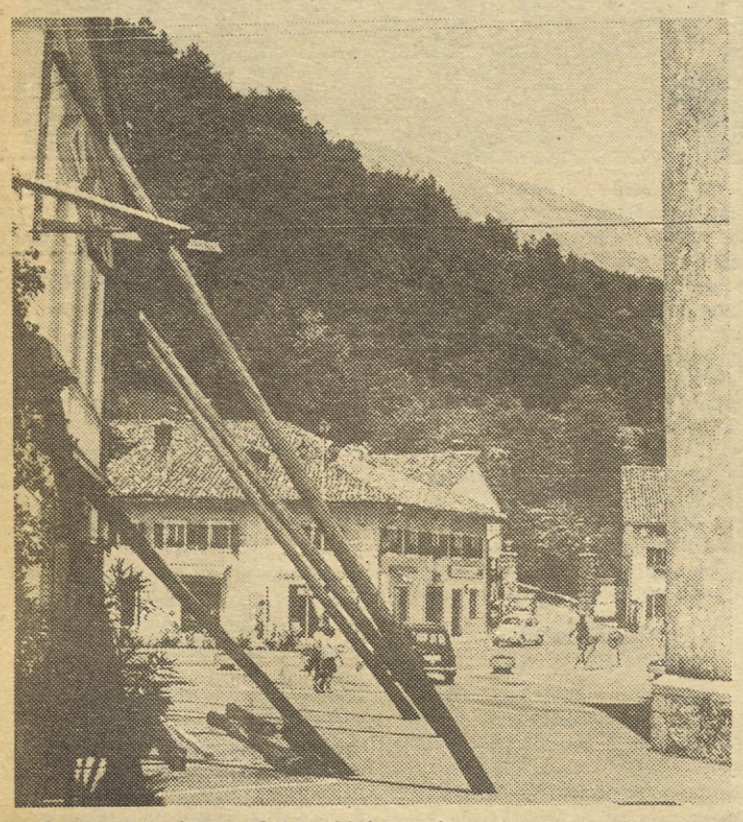

Tudi poslopje, kjer je bila v Kobaridu včasih pošta, ni več uporabno.

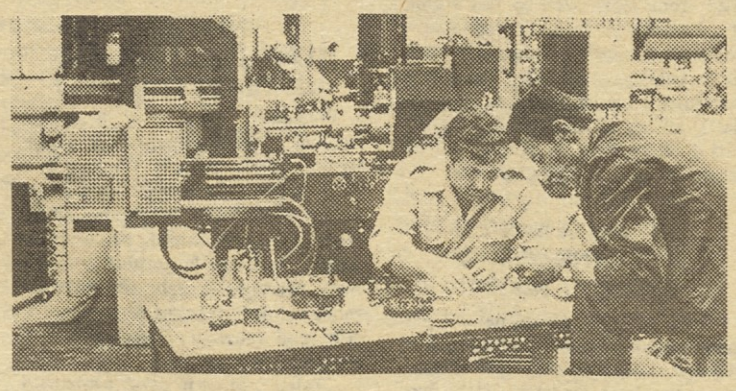

Novi obrat TIK v Breginju je bil solidno zgrajen in je ob potresu utrpel le manjšo škodo. Proizvodnja normalno teče. Med 36 zaposlenimi sta tudi Anton Školčin in Dante Škur (na sliki). Tako sta pripovedovala: „Večina hiš v Breginju je označena z rdečo barvo, kar pomeni rušenje. Pravijo, da bomo lahko dobili po 15 starih milijonov kredita.

Od leve proti desni: Valerija Volarič: „Stanovali smo v zadružnem domu v Idrskem in če bo šlo vse po sreči, bomo spet v stanovanju čez dva meseca." Jože Kokole, poštar v Kobaridu: „Prve dni je bilo težko, sedaj pa že vem, v kateri prikolici kdo prebiva." Marjan Šturm TIK: „Predvideno razširitev proizvodnih prostorov je potres za nekaj časa zavrl, vendar upamo, da ne za dolgo."

Tudi v Podbeli večina prebivalcev živi v prikolicah. Tudi Marija Marcola: „Prikolice so kar udobne, vendar je hiša le hiša." Foto: A. Agnič

Vse o zaščiti

Sejem opreme in sredstev civilne zaščite, ki je bil minuli teden v Kranju, je že dobil vsejugoslovanski in tudi mednarodni pomen, predvsem pa iz leta v leto dobiva svojo fiziognomijo. Vsako leto nas sejem preseneti s čim novim. Letos, denimo, so prikazali značilne primere v gradnji zaklonišč v večjih mestih Jugoslavije, zdravstveno in sanitetno službo ob velikih nesrečah. Zadnji potres na naši zahodni meji je prav gotovo spodbudil proizvajalce, da so pokazali številne odlike zasilnih objektov – tako stanovanjskih kot tistih, ki so splošnega pomena. Na sejmu je bilo mogoče videti številna sredstva, ki služijo kot zaščita človeku pri delu in ob nesrečah. Od preprostih rokavic, gasilnih aparatov, do zapletenih naprav za ugotavljanje atomskega sevanja.

Kljub temu ... sejem bi bil morda lahko bolj pregledno urejen, ali bolje organiziran po namenu posameznih pripomočkov. Tako bi lahko, na primer, na enem prostoru razstavili naprave za gašenje požarov, na drugem sredstva za zaščito pri delu itd. Sedaj razstavlja vsako podjetje zase. Sejem tudi ne bi smel imeti le komercialnega značaja, kar najbolj pregledno naj bi pokazal tisto, kar služi varstvu človeka v nesreči in pri vsakdanjem delu.

Res je tudi, da na sejmu nismo videli vsega, kar imamo in kar tudi doma izdelujemo, služi pa namenu, ki ga sejem predstavlja. Kljub vsemu pa je sejem in še posebej spremljajoči seminarji o vprašanjih zdravstvene zaščite v vojni ter o planiranju ter gradnji zaklonišč dal svoj prispevek hitrejšemu razvoju civilne zaščite pri nas.

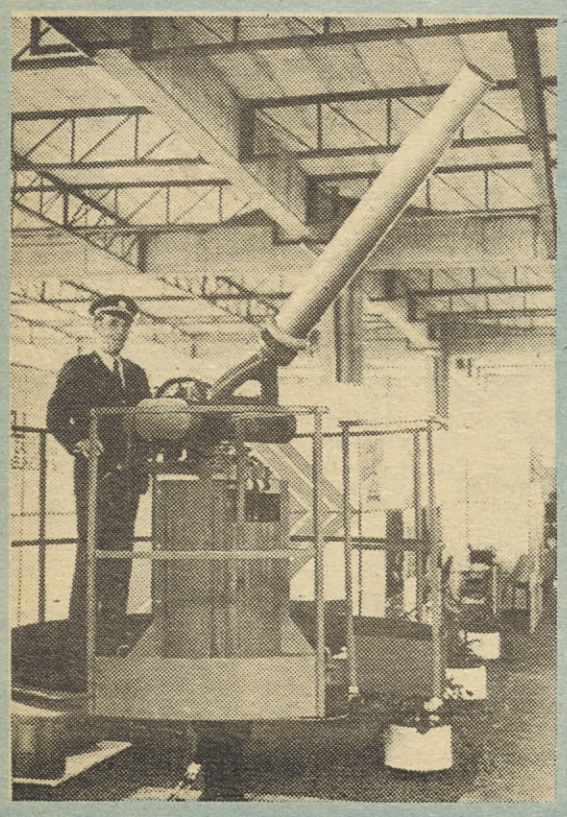

◀ Lojze Krč, dežurni gasilec na Gorenjskem sejmu, je član gasilskega društva v Primskovem že 30 let. „Takega vodnega toka naše društvo sicer nima, vendar nismo tako slabo opremljeni. V Savi, kjer delam, pa imamo še veliko modernejši gasilski avto, kot je tisti zunaj."

▲ Sejem so si ogledali tudi dijaki zadnjega letnika kovinarskega oddelka poklicne šole Kranj, in to kot strokovno ekskurzijo namesto učne ure predmeta obramba in zaščita.

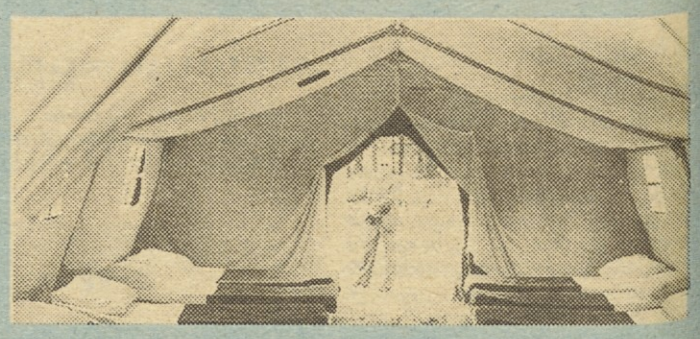

Republiški odbor RK Slovenije je na sejmu razstavil del zasilne bolnišnice

Sejem si je ogledal tudi predsednik skupščine SRS dr. Marijan Brecelj.

NOVA GOSPODARSKA POLITIKA V BURMI

Na trdnejših nogah

Ukrepi, ki so jih sprejeli, vlivajo upanje, da bo dežela le premostila dolgoletno gospodarsko krizo

V začetku maja letos so v Burmi razglasili novo gospodarsko politiko. Na zasedanju narodne skupščine je minister za finance in načrtovanje U Lvin pojasnil proračun in paket reform, ki naj bi omogočile, da bi gospodarstvo postavili na noge.

Ob tej priložnosti je bilo poudarjeno, da bodo poslej morala drugače poslovati vsa državna podjetja in trgovinske družbe. Tako med drugim predvidevajo sistem materialnih spodbud za dobro delo v obliki premij in denarne kazni, da bi izboljšali delovno disciplino in storilnost. Nabavno ceno žit bodo zvišali, s čimer bodo zagotovili večji odkup kmetijskih pridelkov. Uprave državnih podjetij bodo reorganizirane tako, da bodo namesto dosedanjih vojaških oseb prevzeli vodenje posebni komiteji. Podjetjem bodo v prihodnje dajali bančna posojila izključno na komercialni sovnovi in po izčrpnih analizah, ali so ta posojila umestna.

Prvi komentarji o navedenih ukrepih govore, da vlada želi zatreti naraščajoče nezadovoljstvo delovnih plasti in študentov, ki se je zaostrilo lani in v začetku letos ter nekako omiliti inflacijo. Sicer pa pisanje burmanskega tiska v zadnjih mesecih pred sprejetjem novega gospodarskega programa kaže, da so bile razmere zaskrbljujoče. Časopisi so pogosto pisali, da so podjetja ustavila proizvodnjo zaradi pomanjkanja nekaterih nujnih surovin, da na tržišču ni bilo dovolj mesa ali pa je primanjkovalo drugih nujnih proizvodov.

V nekem poročilu burmanskega premiera U Sein Vina, ki so ga objavili ob koncu prejšnjega leta, je rečeno, da v mnogih gospodarskih dejavnostih niso izpolnili načrta in da je položaj v kmetijstvu slab.

Prebivalstvo pa zlasti vznemirja zelo razširjena črna borza. Po nekaterih ocenah je več kot 60 % narodnega gospodarstva zunaj kontrole države.

Izjemno težaven položaj je v mestih, kjer delavce in uslužbence pesti draginja. Zato so bile v Rangunu in nekaterih drugih krajih ostre demonstracije. Na teh demonstracijah so industrijski delavci odločno poudarjali razkorak med prejemki, ki znašajo poprečno 40 dolarjev na mesec in so se samo enkrat po letu 1948 zvišali, ter stopnjo inflacije, ki dosega približno 30 % na leto. Nezadovoljstvo je izražala tudi študentska mladina, tako da so nekatere visokošolske ustanove, vštevši univerzo v Rangunu, za nedoločen čas zaprli, mnoge študente pa obsodili na zaporne kazni.

Ena hudih družbenih pomanjkljivosti je tudi podkupovanje. Da bi vlada izkoreninila to zlo, je državnim uslužbencem odobrila dodatna sredstva za plače in ugodna posojila, vendar je korupcijo težko zatreti.

Očitno je, da vlada kljub dobri volji ne bo mogla ne hitro niti z lahkoto premagati sedanjih težav. Med glavnimi ovirami za hitrejši gospodarski razvoj je nezadosten pridelek riža, ki ne zagotavlja prehrane prebivalstva, in slabo izkoriščanje naravnih bogastev, kot so nafta, srebro, zlato, svinec in les. Reforma in napovedani dotok finančnih sredstev mednarodnih ustanov ter povečanje proizvodnje nafte pa vseeno vlivajo upanje, da bo Burma postopoma premostila dolgoletno gospodarsko krizo. S tem pa bodo ustvarjene možnosti tudi za odpravo tistih družbenih slabosti, ki povzročajo zdajšnje pretrese.

V. VUGDELIĆ

TA TEDEN V ŽARIŠČU

Predsednik republike Josip Broz Tito je bil na uradnem in prijateljskem obisku v Turčiji. S turškim predsednikom Fahrijem Korotuerkom je imel zelo izčrpne in vsebinske pogovore, ki so minili v prijateljskem in odkritem razpoloženju. Državnika in njuni sodelavci so obravnavali najbolj aktualne mednarodne probleme in jugoslovansko-turško sodelovanje.

V izmenjavi mnenj o mednarodnih vprašanjih se je predsednik Tito dotaknil razmer na Bližnjem vzhodu in v Sredozemlju ter opozoril, da vse tisto, kar se dogaja na tem območju, zadeva vse države svetovne skupnosti. Pojasnil je tudi jugoslovanska stališča do ciprske krize ter poudaril, da te krize ni mogoče izločiti iz kompleksa dogajanj na Bližnjem vzhodu in v Sredozemlju nasploh, temu pa so se zdaj pridružili še dogodki v Libanonu. Vse to po Titovih besedah povzroča jugoslovansko zaskrbljenost in ima lahko hude posledice za mir in varnost na tem celotnem območju. Predsednik Korotuerk se je svojemu gostu zahvalil za jugoslovanska prizadevanja pri reševanju ciprske krize. Strinjal se je s Titovo oceno tega problema in dejal, da je po turškem mnenju izhodišča za reševanje krize ohranitev neodvisnosti, suverenosti, ozemeljske celovitosti in neuvrščenosti Cipra na načelih federalizma.

Državnika in njuni sodelavci so precej razpravljali tudi o dvostranskem sodelovanju. Menili so, da se zdaj razvija bolj ugodno, in izrazili prepričanje, da bo Titov obisk v Turčiji močno spodbudil nadaljnje sodelovanje. Predsednik Tito je na obisk v našo državo povabil turškega predsednika Korotuerka, na vabilo predsednika ZIS Bijedića pa naj bi Jugoslavijo obiskal turški premier Demirel.

Protijugoslovanska teroristična dejavnost se je spet razbohotila. Ustaški zločinec, menda naj bi se imenoval Jozo Damjanović, je v paragvajski prestolnici Asuncion nameraval ubiti jugoslovanskega veleposlanika Momčila Vučekovića, vendar je pomotoma streljal na veleposlanika Urugvaja, ki je hudim ranam podlegel. Neznani napadalci, nedvomno pripadniki jugoslovanske skrajne emigracije, pa so podtaknili bombo pri vhodu v poslopje jugoslovanskega veleposlaništva v Washingtonu. Bomba je eksplodirala, ranila dva uslužbenca veleposlaništva in povzročila večjo gmotno škodo.

Razmere v Libanonu so ob zaključku redakcije še vedno popolnoma nejasne. V prizadevanja za mirno rešitev libanonske krize, ki se je zaostrila po vkorakanju novih sirskih čet, je posegla tudi arabska liga. Na izrednem ministrskem zasedanju te organizacije so sprejeli resolucijo, ki zahteva takojšnjo prekinitev ognja in utrditev premirja, predvideva pa tudi ustanovitev skupnih arabskih mirovnih sil, da bi ohranili varnost in stabilnost v Libanonu. Te sile naj bi, kot pravi resolucija, ustanovili takoj in naj bi nadomestile sirske enote, v Libanonu pa bi ostale toliko časa, dokler libanonski predsednik ne bi sklenil drugače. Resolucijo so sprejeli s pridržki sirskega in jordanskega predstavnika.

VLADO BARABAŠ

kdo je kdo

JIMMY CARTER

ameriški predsedniški kandidat

Kdo bo novi ameriški predsednik? To vprašanje si čedalje bolj pogosto zastavljajo Američani (in ne samo oni), čeprav je do volitev še skoraj pet mesecev, pa tudi predsedniška kandidata republikanske in demokratske stranke še nista znana. Končal pa se je že prvi del političnega boja za predsedniški položaj – predhodne volitve. Kandidati so si na teh volitvah zagotavljali glasove delegatov, ki se bodo udeležili strankarskih konvencij (demokratska bo julija, republikanska pa v avgustu).

Medtem ko ima v republikanskih vrstah sedanji predsednik Ford le majhno prednost pred edinim tekmecem Reaganom, je med demokrati poskrbel za presenečenje politično ne ravno uveljavljeni nekdanji guverner Georgije Jimmy Carter, ki si je na vseh predhodnih volitvah nabral glasove 1130 delegatov, njegov (po številu zbranih glasov) najnevarnejši tekmec Maurice Udall pa jih ima le 357.

Uspeh Jimmyja Carterja – v katerem mnogi že zdaj vidijo demokratskega kandidata za predsedniški položaj – je zaradi marsičesa nenavaden, predvsem zato, ker je Carter veljal za neodločnega, za človeka, ki nima trdnih stališč. A mnogi opazovalci prav to lastnost razlagajo kot vzrok za uspeh. Kajti Carter slehernemu Američanu nekaj ponuja. To pa seveda številnim prebivalcem ustreza, saj si ne želijo visokih reform, obenem pa se bojijo, da reform sploh ne bi bilo. Zato jim je Carter pogodu, saj je hkrati liberalen in konservativen.

Vendar pa je sam Carter zadnje čase začel spoznavati, da mu takšno početje lahko škoduje, saj bo moral – če ne prej pa na strankini konvenciji – položiti karte na mizo in jasno povedati, kako gleda na posamezna pomembna vprašanja ameriške notranje in zunanje politike. Poleg tega si mora zagotoviti naklonjenost še več kot 300 delegatov, če hoče z gotovostjo računati na predsedniško nominacijo; tako da se njegov boj navzlic prepričljivi prednosti še vedno ni končal, res pa so zelo velike možnosti, da bo prav Carter demokratski kandidat za novega ameriškega predsednika.

V. BARABAŠ

Minuli teden se je mudila na delovnem obisku v Sloveniji delegacija bolgarskih sindikatov zdravstva, ki jo je vodila predsednica CK sindikatov prof. dr. Zdravka Kemilova. Kot gostje republiškega odbora sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva so si gostje ogledali Klinični center v Ljubljani in se pogovarjali s tamkajšnjim političnim aktivom. Obiskali so bolnišnico Franjo pri Cerknem ter zdravilišče Rogaška Slatina.

Na pobudo republiškega odbora sindikata delavcev kemične industrije Slovenije so si gostje ogledali proizvodnjo v tovarni Lek v Ljubljani in se v razgovoru s člani političnega aktiva posebej zanimali za organiziranost sindikata v delovni organizaciji, za samoupravne odnose v kolektivu in za povezovanje kemične industrije.

STROKOVNJAK OPOZARJA NA PRAVICE IN DOLŽNOSTI

ODSOTNOST Z DELA

Tudi pri nas že nekaj let ugotavljamo pretirano povečanje odsotnosti z dela. Še pred leti je trajala poprečna odsotnost z dela 5 do 6 dni. V zadnjih letih pa se število dni odsotnosti povečuje in dosega tudi do 20 dni na zaposlenega.

Podobni in še težji primeri odsotnosti z dela so tudi v drugih deželah. Posebno so pojavi odsotnosti z dela pereči v državah z visokim standardom.

V Italiji je še pred desetimi leti poprečna odsotnost z dela zajela do 5 odstotkov vseh zaposlenih. V zadnjih letih dosegajo od 16 do 20-odstotno odsotnost z dela.

Švedski koncern SKF za proizvodnjo krogličnih ležajev v Goeteborgu že več let dosega letno odsotnost z dela v višini do 25 % zaposlenih. Podružnice tega koncerna pri enakih proizvodnih razmerah dosegajo v Zahodni Nemčiji le 4,81-odstotno odsotnost.

Odstotek trajne odsotnosti z dela prek vsega leta pa dosega pri Volvu 40 odstotkov vseh zaposlenih, pri Saab–Scania pa je dosegla odsotnost z dela 75 odstotkov vseh zaposlenih pri delih ob tekočih trakovih montaže težkih tovornih vozil.

Na Danskem, ki je znana po najvišjem življenjskem standardu delavcev na svetu, redna odsotnost z dela presega polovico vseh zaposlenih od leta 1966 dalje.

Poleg tako visokih odstotkov odsotnosti z dela so še drugi pojavi, ki po številu in gostoti nastajajo vzporedno s povečevanjem števila odsotnih z dela. To so neorganizirane, divje stavke, sabotaže na strojih in izdelkih, izbruhi napadalnosti, občutno poslabšanje delovne discipline, pojavi slabe kvalitete izdelkov, nesodelovanja delavcev s tehniki in z ljudmi v strokovnih službah. Odsotnost z dela prekrivajo delavci v takih razmerah z različnimi boleznimi ter s posebnimi zahtevami po višjih plačah.

Omenjeni pojavi niso omejeni le na dežele z znatnimi socialnimi in razrednimi razlikami in napetostmi, temveč so takšni pojavi še posebno v razcvetu v deželah visokega življenjskega standarda.

Seveda raziskujejo takšne in podobne pojave psihologi, sociologi in drugi strokovni delavci institutov in celo posebnih parlamentarnih komisij. Takih študij je v vseh deželah obilo, skupne ugotovitve, ki jih navajajo, pa so:

– delovni postopki so tako poenostavljeni in skrajšani, da postaja delo skrajno dolgočasno in monotono,

– delo ne nudi in ne daje nobenega zadovoljstva več, izločene so pobude, izbor odločanj v teku razvijajočih se možnosti pri delu,

– delavci se počutijo tako vezani na ozko vsebino dela kot da so ujeti v svojstvene psihične okove,

– moralna in duševna praznina nastajata tudi pri delih v skladiščih, pri vzdrževanju, v pisarnah, na delovnih mestih sprejema in oddaje ter tudi v strokovnih službah kljub temu, da so na takih področjih dela raznotera in z zanimivo, dnevno se spreminjajočo vsebino dela.

sprašujete – odgovarjamo

Prosim za odgovor na naslednji vprašanji:

– ali imam pravico do odpravnine po pokojnem možu in koliko?

– ali sem udeležena pri delitvi sredstev za osebne dohodke po zaključnem računu za leto 1975 glede na to, da sem prekinila redno delovno razmerje v oktobru 1975. leta?

K. A – LJUBLJANA

Odbor sindikatov Slovenije za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov pojasnjuje:

V sindikalni listi za leto 1976 je dogovorjeno, da znaša nagrada za delo ob odhodu v pokoj najmanj dva in največ tri poprečne osebne dohodke na zaposlenega v SR Sloveniji v minulem letu. Enak znesek pa gre ob smrti delavca najožjim članom družine po določilih samoupravnega splošnega akta, ki mora biti usklajen s samoupravnim sporazumom o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke dejavnosti.

Osebni dohodek po zaključnem računu za leto 1975 gre vsem delavcem za čas, ko so bili na delu v organizaciji združenega dela, seveda če je le-ta tudi delila sredstva za osebne dohodke po zaključnem računu. Delavci prejemajo med letom mesečno akontacijo osebnega dohodka, dokončno pa se osebni dohodek za vsakega delavca v organizaciji združenega dela obračuna ob oblikovanju zaključnega računa temeljne organizacije združenega dela.

S ČIM SE UKVARJA KOMISIJA ZA REKREACIJO ObSS GROSUPLJE

NA DOBRI POTI

Na temo „organizacija aktivnega razvedrila zaposlenih“ smo se v Grosupljem pogovarjali z Andrejem Struno, ki usmerja delo komisije za šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu. To dolžnost opravlja že enajsto leto. Zato ni naključje, da je dobro seznanjen z vsem, kar tare blizu 3600 zaposlenih grosupeljske občine.

„Začetki naših prizadevanj na področju organizacije aktivnega razvedrila segajo tja v leto 1965, to je dobrih deset let nazaj. Kakšni so bili prvi uspehi naših prizadevanj . . .? Po pravici povedano: malce skromni. Toda vsak začetek je težak. Začeli smo z organizacijo športnih srečanj v kegljanju in šahu. Potem smo spoznali, da so želje zelo različne, da moramo napraviti korak dlje. V vrste športnikov smo pritegnili tudi ženske in tekmovalni program nekoliko popestrili. Odločili smo se za organizirana srečanja še v namiznem tenisu, odbojki, malem nogometu, veleslalomu in streljanju. Vse to se nam je lepo obrestovalo, saj smo napravili korak dlje k zastavljenemu cilju, to je korak k množičnosti . . .,“ nam je povedal predsednik komisije za šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu Grosuplje Andrej Struna.

POSTALI SO AKTIVNI ŠPORTNIKI

V želji, da bi pritegnili v svoje vrste čim več zaposlenih, organizirajo kolektivi med letom tudi številna interna športna tekmovanja. Še pred leti so delavci bolj z nezaupanjem zrli na svoje maloštevilne delovne tovariše, ki so, denimo ob odmoru igrali odbojko in svoj prosti čas sploh radi posvetili aktivnemu razvedrilu. Danes temu ni več tako . . .

„Še dobro se spominjam, kako je bilo, ko smo v Tekstilni tovarni Motvoz kupili prvo žogo. Večina delavcev je z rokami v žepih gledala, kako se drugi zabavajo. Potem jih je vse skupaj pričelo zanimati in razmeroma hitro so se prelevili iz pasivnih v aktivne športnike . . .,“ je obujal spomine naš sogovornik.

Že lani so se organizatorji sindikalnih športnih iger odločili, da bodo poskrbeli za TRIM ligo v malem nogometu. Rezultati odločitve so presegli vsa pričakovanja: število sodelujočih je namreč skokovito naraščalo, hkrati se je povečalo tudi zanimanje za druge dejavnosti. V kegljanju, denimo, so prvo leto tekmovale le tri ekipe, letos pa je to število že osemkrat večje!

„Dejstvo je, da je v naših delovnih organizacijah vse več ljubiteljev športne rekreacije. Zato smo tudi priča vse bolj pogostim oziroma rednim internim športnim tekmovanjem, česar smo pravzaprav še najbolj veseli . . .“ je poudaril Andrej Struna.

Ob tem še to: čeprav na območju občine ni veliko število delovnih organizacij, pa je vse več kolektivov, ki se dokaj resno ukvarjajo z organizacijo aktivnega oddiha zaposlenih. Naj omenimo le Splošno gradbeno podjetje Grosuplje, Delovni varstveni zavod za mlajše invalide Ponikve, Tekstilno tovarno Motvoz, Kovinostroj Grosuplje, osemletko Dobrepolje itd., itd.

MNOŽIČNOST PRINAŠA SKRBI

Tako je: v minulih desetih letih se je na območju občine Grosuplje marsikaj spremenilo. Tudi problemi, s katerimi se ukvarjajo organizatorji aktivnega razvedrila. Pred leti je bil problem v tem, da je bila delavcem športna rekreacija tuja, danes pa je glavno vprašanje, kako zagotoviti kolikor toliko solidne možnosti za nadaljnji razvoj športne rekreacije, kakor poskrbeti za potrebne kadre, sredstva in seveda športne objekte. Množičnost prinaša skrbi. In ne malo . . . „Tako kot v drugih slovenskih občinah so tudi pri nas kadri največji problem . . .“ nam je razlagal Andrej Struna. „Kljub temu, da imamo nekaj večjih delovnih organizacij, v občini še nimamo človeka, ki bi se poklicno ukvarjal z aktivnim oddihom zaposlenih. Zato smo se odločili, da bomo poslali na jesenski tečaj za organizatorje rekreacije v Poreč najmanj enega človeka, da bo vsaj delno izpolnil hudo vrzel na področju kadrov . . .“

„Kaj pa potrebni športni objekti? Jih imate dovolj . . .“ smo prekinili sogovornika.

„Tudi z objekti imamo težave. Premalo jih je in še ti so v mnogih primerih zelo od rok. Precej uspešno si pomagamo s telovadnico osnovne šole. Imamo tudi nekaj odprtih športnih objektov, toda, kot že rečeno, še vedno premalo. Ob tem naj še povem, da tudi financiranja aktivnega oddiha zaposlenih še nismo spravili z dnevnega reda. Jasno je, da bodo sindikati še vnaprej podpirali to dejavnost, obenem pa pričakujemo tudi pomoč temeljne telesnokulturne skupnosti. Slednjega pa nekateri še vedno nočejo slišati. Želijo namreč, da bi omenjena skupnost podpirala le tekmovalni šport, s čimer pa se ne moremo sprijazniti . . .“ A. Ul.

Lovorika športnikom Krke

Letošnjih jubilejnih športnih iger delavcev farmacevtske industrije Jugoslavije, bile so že desete zapored, se je udeležilo kar 14 delovnih organizacij z blizu 600 nastopajočimi. Igre so bile na izredno visoki ravni. Videli smo, da ni šlo le za enkratno menifestacijo, to je namreč še vedno zelo pogosta pripomba na rovaš sindikalnih športnih srečanj, temveč za plod celoletnega, če ne celo večletnega dela. Na tekmovanjih, ki so bila v ljubljanskem športnem parku Kodeljevo, so poželi največ uspeha predstavniki novomeške Krke. Mimo prvega mesta v skupni uvrstitvi so osvojili še tri zlate kolajne, tri srebrne in dve bronasti. Srebro so si v skupni uvrstitvi priborili športniki Galenike, bron pa predstavniki ljubljanskega kolektiva Lek. (Fotokino klub Lek)

USPEHI HRASTNIŠKE POČITNIŠKE SKUPNOSTI

Letos že 1000 letovanj!

Hrastniška počitniška skupnost, ustanovljena pred leti na pobudo občinskega sindikalnega sveta, že daje prve sadove in s tem potrjuje upravičenost svoje ustanovitve.

Poleg steklarne in rudnika praktično nobena od hrastniških delovnih organizacij nima svojih objektov za letni oddih. To je zaposlene spodbudilo, da so se odločili za skupno finansiranje objekta, v katerem naj bi imeli možnost letovanja vsi delavci in njihovi svojci z območja hrastniške občine.

Od zamisli do uresničitve načrta je minilo sicer precej časa, vendar napori in prizadevanja niso bili zaman. Skupnost je dobila v naselju Punat pri Novem gradu svoj življenjski prostor. Zgrajen je bil centralni objekt s kuhinjo, jedilnico in z manjšim gostinskim prostorom. Poleg njega je bilo postavljeno 10 lepih vikend hišic z blizu 40 sobami, ki imajo 140 ležišč.

Objekt sicer še ni dokončno urejen in bo za njegovo dokončno podobo potrebno še precej sredstev. Vendar pa že služi svojemu namenu. Lani je bil zaseden 61 %, letos pa načrtujejo, da se bo omenjenih počitniških kapacitet poslužilo blizu 1000 hrastniških delavcev in njihovih svojcev.

Še pred pričetkom glavne sezone nameravajo urediti obalni del s plažo, v prihodnjih letih pa bodo uredili še rekreacijske objekte tako za odrasle kot tudi za najmlajše, vse večja pa je potreba tudi po ustreznem parkirnem prostoru. Naj še omenimo, da bodo z letovanji pričeli že junija, cena penziona pa bo 80 dinarjev dnevno. Otroci bodo seveda deležni popusta.

JOŽE PREMEC

Na IV. letnih športnih igrah PTT delavcev Slovenije so se najboljši športniki slovenskih PTT podjetij pomerili v sedmih športnih panogah. Največ prvih mest so si pridobili Ljubljančani, ki so bili v moški konkurenci tudi najuspešnejši v odbojki. Sicer pa so bili v številnih primerih boji zelo izenačeni, saj so se predstavniki PTT podjetij dobro pripravili na svoje že tradicionalno športno srečanje. (Foto: A. Ul.)

V POREČU JE BIL LETOŠNJI PRVI TEČAJ ZA ORGANIZATORJE REKREACIJE

Skromna udeležba

Na jesen znova dva tečaja, verjetno tudi v Mariboru

V organizaciji ljubljanskega šolskega centra za telesno vzgojo in centra za družbeno izobraževanje pri republiškem svetu ZSS je bil v Poreču letošnji prvi tečaj za organizatorje rekreacije. Tečaja se je udeležilo 29 ljudi, od tega le ena ženska, ki je zastopala delovno organizacijo Ferralit iz Žalca.

„Glede na pereče pomanjkanje organizatorjev rekreacije je razumljivo, da z udeležbo ne moremo biti zadovoljni. Pričakovali smo večje zanimanje za tečaj v Poreču, saj je večina delovnih organizacij v Sloveniji še vedno brez strokovno usposobljenega človeka za področje oddiha in rekreacije. Res je, da bomo v letošnjem letu še organizirali tečaje za organizatorje rekreacije, vendar izgubljenega ne bomo mogli nadomestiti, če bo udeležba na prihodnji tečajih še tako dobra . . .“, nam je povedal Edo Gaspari, sekretar sektorja za telesno kulturo in rekreacijo pri republiškem svetu ZSS.

Prihodnja tečaja za organizatorje rekreacije bosta meseca septembra in, kot je planirano, znova v Plavi laguni. Verjetno bodo letos organizirali tak tečaj tudi Mariborčani. Potrebe po kadrih so namreč zelo velike, zato bi jih seveda veljalo posnemati, vsaj v večjih občinah . . .

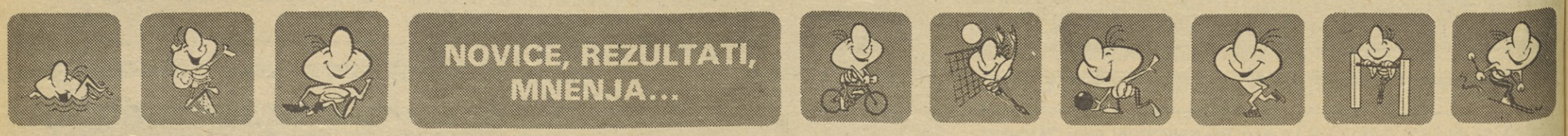

MEDVODE

Za »Trnov venec«

Te dni je bilo na kegljišču „Hidro“ v Medvodah trim tekmovanje poročenih parov za „Trnov venec“. Tekmovanja so se udeležili pari iz Kočevja, Ljubljane in Medvod. Zmagal je zakonski par Berginc iz Medvod z odličnim rezultatom – 903 podrtimi keglji. Drugo mesto (853) je osvojil zakonski par Košir (Medvode), tretje pa zakonski par Legan iz Kočevja (835).

Nastopajoči so menili, da bi kazalo organizirati tako tekmovanje na republiški ravni, saj je kegljaški šport zelo priljubljen pri obeh spolih.

L. J.

SKOPJE

Uspešni športniki Tomosa

Letošnjih športnih iger delavcev motorne industrije Jugoslavije, ki so bile v Skopju, se je udeležilo rekordno število športnikov – blizu 900! Tekmovali so v osmih športnih panogah: kegljanju, rokometu, malem nogometu, odbojki, namiznem tenisu, krosu na 1500 metrov, streljanju in šahu.

Na igrah je sodelovalo tudi sedem delovnih organizacij iz Slovenije. Najuspešnejši so bili športniki tovarne Tomos, ki so v skupni uvrstitvi osvojili četrto mesto, medtem ko so pokal za prvo mesto odnesli delavci Crvene zastave. B. LILIJA

ŽALEC

Planinsko orientiranje

V organizaciji PD Žalec je bilo I. kolo občinske lige v planinski orientaciji. Prvenstva se je udeležilo 26 ekip, med njimi več kot polovica pionirskih.

Najuspešnejši so bili predstavniki PD Žalec, ki so osvojili prva mesta pri pionirjih, mladincih in mlajših članih, medtem ko so pri starejših članih zmagali tekmovalci PD Polzela.

I. JURHAR

SLOVENJ GRADEC

Taborniški mnogoboj

Taborniki odreda „Severni kurir“ iz Slovenj Gradca so v počastitev občinskega praznika priredili področni taborniški mnogoboj. V soboto, 5. junija, so tekmovali čebelice in medvedki, v nedeljo pa taborniki in člani klubov. Nadvse zadovoljiva je bila udeležba najmlajših članov taborniške organizacije, saj so se udeležili mnogoboja predstavniki vseh koroških odredov razen tabornikov iz Dravograda. Kar 36 ekip medvedkov in čebelic se je pomerilo v taborniških veščinah: kurjenju ognja, v lovu na lisico, v orientacijskem teku, premagovanju ovir, lokostrelstvu, šaljivem tekmovanju in igri med dvema ognjema. Pri medvedkih in čebelicah so se najbolj izkazali člani Ambroževe čete iz Šmartnega pri Slovenjem Gradcu, taborniki iz odreda Bistri potok iz Mute in odreda Alfonza Sarha iz Podvelke. Pri vseh skupinah tabornikov pa so imeli največ uspeha domačini. Zmagovalne ekipe pa se bodo udeležile republiškega mnogoboja.

J. H.

LJUBLJANA

Plavalni tečaj

Telesnokulturna skupnost Ljubljana Moste-Polje bo organizirala letos več plavalnih tečajev za najmlajše in tudi za odrasle. Tečaji bodo na kopališčih na Kodeljevem in v Vevčah.

V Ljubljani so se dogovorili, da bo letos vpisnina za vse plavalne tečaje enotna. Gre sicer za simboličen prispevek, ki pa je bil še lani različen v ljubljanskih občinah.

KRANJ

Grafične igre

Pod pokroviteljstvom predsednika skupščine občine Kranj Toneta Volčiča in v organizaciji GP Gorenjski tisk Kranj bodo od 18. do 20. junija v Kranju XXI. letne grafične igre delavcev grafične in grafično predelovalne industrije.

KRANJ 18.-20.6.76.

LIG

Na igrah bo sodelovalo blizu 650 športnikov iz 20 delovnih organizacij. Le malo manj kot 200 ženskih in moških ekip se bo pomerilo v sedmih športnih panogah: malem nogometu, rokometu, namiznem tenisu, rokometu, plavanju, streljanju in šahu.

STAVKOVNO GIBANJE GRADBINCEV POLETI 1936 (III.)

Stavka se je končala s kolektivno pogodbo

Številni delavci so živeli v izredno težkih gmotnih razmerah, saj so bili mnogi vso zimo brez dela. Toda mislili smo tudi na to. Po načelih KP smo v agitaciji vedno poudarjali enotnost vseh delavcev

(Spomini Rudija Ganzitija)

Zlasti v začetku delovanja našega sindikata so bile kaj pogoste parole, češ da nismo pravi delavski sindikat, ker sprejemamo za člane tudi verne ljudi, parole, češ da je naš sindikat preveč rdeč in da za katoliško misleče delavce zato ni mesta v njem. Te in podobne parole smo z agitacijo in z vztrajnim pojasnjevanjem onemogočili in tako niso povzročile resne škode.

Prav tako smo nekajkrat opazili pojave šovinizma do gradbenih delavcev iz Slovenskega Primorja, češ da odjedajo krih ljubljanskim delavcem. Ta nestrpnost se je širila iz najbolj reakcionarnega tabora klerikalcev, ki je pozneje končal v beli gardi. To je verjetno izviralo od tod, ker so bili stavbni delavci iz Slovenskega Primorja zvečine razredno, nekateri pa tudi liberalno usmerjeni. Redek je bil med njimi klerikalec. Verjetno pa je to izviralo tudi iz tega, ker je bilo v našem sindikalnem kolektivu teh tovarišev precej in so bili zelo aktivni, med njimi zlasti tovariši Jože Čebokli, Alojz Platiša, Vinko Racman, Rafael Štolfa, Rafael Pavlin, Alojz Toplikar, Ivan Mozetič, Ludvik Rebula, Franc Krašček in mnogi drugi. Tudi s to parolo smo opravili, sicer pa je bila tako nečloveška, da so jo vsi pošteni delavci obsojali.

Naše načelo je bilo, da smo povsod in ob vsaki priložnosti utrjevali enotnost delavcev in delovnih ljudi. Čeprav smo imeli v naši organizaciji organizirano absolutno večino gradbenih delavcev, smo na pogajanja poslali tudi predstavnike krščanske in narodne strokovne organizacije. Ti predstavniki so sodelovali tudi kasneje pri vseh pogajanjih med sindikati in predstavniki podjetij. Tako smo močno utrdili vse naše nadaljnje sodelovanje z njimi na tem področju.

Po navodilih višjega partijskega vodstva smo k akciji pritegnili tudi ljubljansko javnost. Že od vsega začetka smo prek tiska in z letaki obveščali Ljubljančane o težkih razmerah, v katerih so takrat živeli gradbeni delavci, o naših upravičenih zahtevah pa tudi o vseh dogajanjih v tem našem gibanju. Tudi na dan stavke smo se s posebnimi letaki obrnili na Ljubljančane in jih pozivali, da naj nas moralno podpro in nam gmotno pomagajo do zmage.

Ljubljana – mesto nameščencev in delovnih ljudi – je kljub terorju in zastraševanju takratnega režima odkrila svoje srce in morda prvič v svoji zgodovini v vsej širini pokazala svoj napreden obraz. Odziv Ljubljančanov je bil nepričakovan. Razen nekaj izjem ni bilo človeka, ki ne bi ničesar dal našim ekipam, ki so zbirale pomoč. Vsak delavec in nameščenec je dal po svojih močeh. Toda ne zavoljo sentimentalnosti, marveč v prepričanju, da prispeva k pomembni stvari.

Izkazali so se tudi obrtniki in mali trgovci. Zlasti nekateri peki in mesarji so sami poslali pošto, naj pridemo po hrano, ta pomoč v mnogih primerih ni bila majhna. Nekateri so pa kar sami poslali vajence z živili, posebno tisti, ki jih naše ekipe niso utegnile obiskati in z njimi navezati stikov.

Vrednosti te pomoči v materialu in gotovini se ne da ocenjevati samo z dinarji. Ta materialna in moralna pomoč je v precejšnji meri prispevala k zmagovitemu koncu stavke. Sindikat gradbenih delavcev je imel v začetku stavke bore malo sredstev. Delavska zbornica nam je dala 12.000 dinarjev, kar seve ni bilo dovolj za kritje vseh potreb, vsa preostala potrebna sredstva smo dobili od različnih organizacij in posameznikov, ki so solidarizirali z našim bojem.

Stavka je za večino gradbenih delavcev trajala 8 dni. Na objektih, ki jih je gradila banska uprava ali občina, med njimi je bilo gradbišče gimnazije za Bežigradom in poglabljanje Ljubljanice, se je stavka zavlekla za tri dni.

Po stavki je bila sklenjena kolektivna pogodba med sindikati delavcev in združenji podjetij. V kolektivni pogodbi so bile zagotovljene znatno višje plače, delavne razmere so se zelo izboljšale. Socialna zakonodaja stare Jugoslavije za tiste razmere niti ni bila tako slaba, samo nihče je ni upošteval, če ni bil prisiljen. Največja pridobitev stavke pa je bila v tem, da so delavci s to zmago dobili vero v vase in v praksi spoznali, da lahko rešujejo svoje ekonomske težave le strnjeni v revolucionarnem sindikatu.

Ta veliki boj in zmaga gradbenih delavcev je pomenila tudi za delavce drugih strok spodbudo in nazoren poduk, kako se je treba boriti. Po stavki gradbenih delavcev se je sprožil val stavk in mezdnih gibanj tudi v drugih strokah. Stavka gradbenih delavcev ni bila samo mezdnega značaja, postala je politična manifestacija, zanimiva je tudi po tem, da smo pritegnili k pogajanjem s predstavniki podjetij druge tako imenovane nerazredne sindikate, čeprav takrat niso predstavljali niti 2% organiziranih gradbenih delavcev. Čeprav smo imeli pri pogajanjih s temi „predstavniki“ zaradi njihove velike popustljivosti včasih težave, smo vendar ves čas vzdrževali to vez in jo še krepili.

To je bila prva kolektivna pogodba, ki so jo za eno stran podpisali vsi takratni sindikati, za drugo pa vsa združenja podjetnikov. Pogodba je veljala za vso Slovenijo. In mislim, da ni pretirano, če trdim, da je bila sindikalna enotnost v tej stavki prvi zametek široke enotne konkretne akcije, ki je žela dobre rezultate že na začetku in pozneje v vseh naporih, iz katerih se je razvila OF.

Takoj po končani stavki so v Kranju s pomočjo tovariša Leskoška ustanovili sindikalno podružnico gradbenih delavcev. Janez Juvan, ki je nekaj prej prišel iz enoletnega zapora, Lojze Horvat, tovariša. Nartnik in Škrbinc so bili organizatorji akcije in ustanovitelji tega sindikata. Pri stavki so imeli izredne težave z delavci, ki so adaptirali Karadjordjevićev dvor na Brdu. Po dveh dneh stavke so dosegli priznanje kolektivne pogodbe, ki je bila sprejeta v Ljubljani.

Pravila našega ljubljanskega sindikata so sicer omogočala, da bi lahko ustanavljali podružnice v okviru Strokovne komisije. Toda po navodilu partijskega vodstva smo se že takoj v začetku povezali s centralo „Zveze gradbenih delavcev Jugoslavije“, in to predvsem zato, da smo z udeležbo na plenumih tega sindikata pomagali revolucionarni opoziciji. Ta korak je bil pomemben tudi zato, ker smo lahko sodelovali z vsemi revolucionarnimi gradbenimi delavci Jugoslavije in ker smo imeli tudi v tem organu oporo pri našem delu.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Od 3. do 10. junija 1936 je bila v Sloveniji splošna stavka gradbenih delavcev, ki je bila uspešno zaključena s sklenitvijo kolektivne pogodbe. – Stavkajoči gradbinci na dvorišču Delavske zbornice v Ljubljani

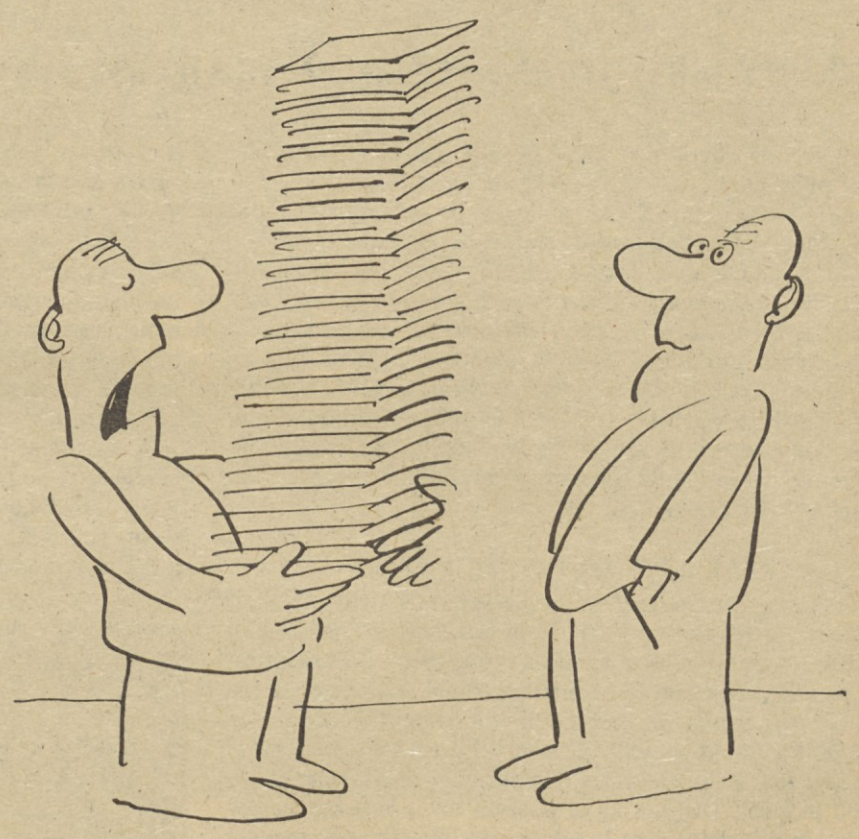

Gradiva za sejo je res precej, ker pa ga ne utegnemo brati, še kar nekako gre . . .

Karikatura: A. Novak

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do 17. 6. 1976 na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA. Nagrade 200, 150 in 100 din.

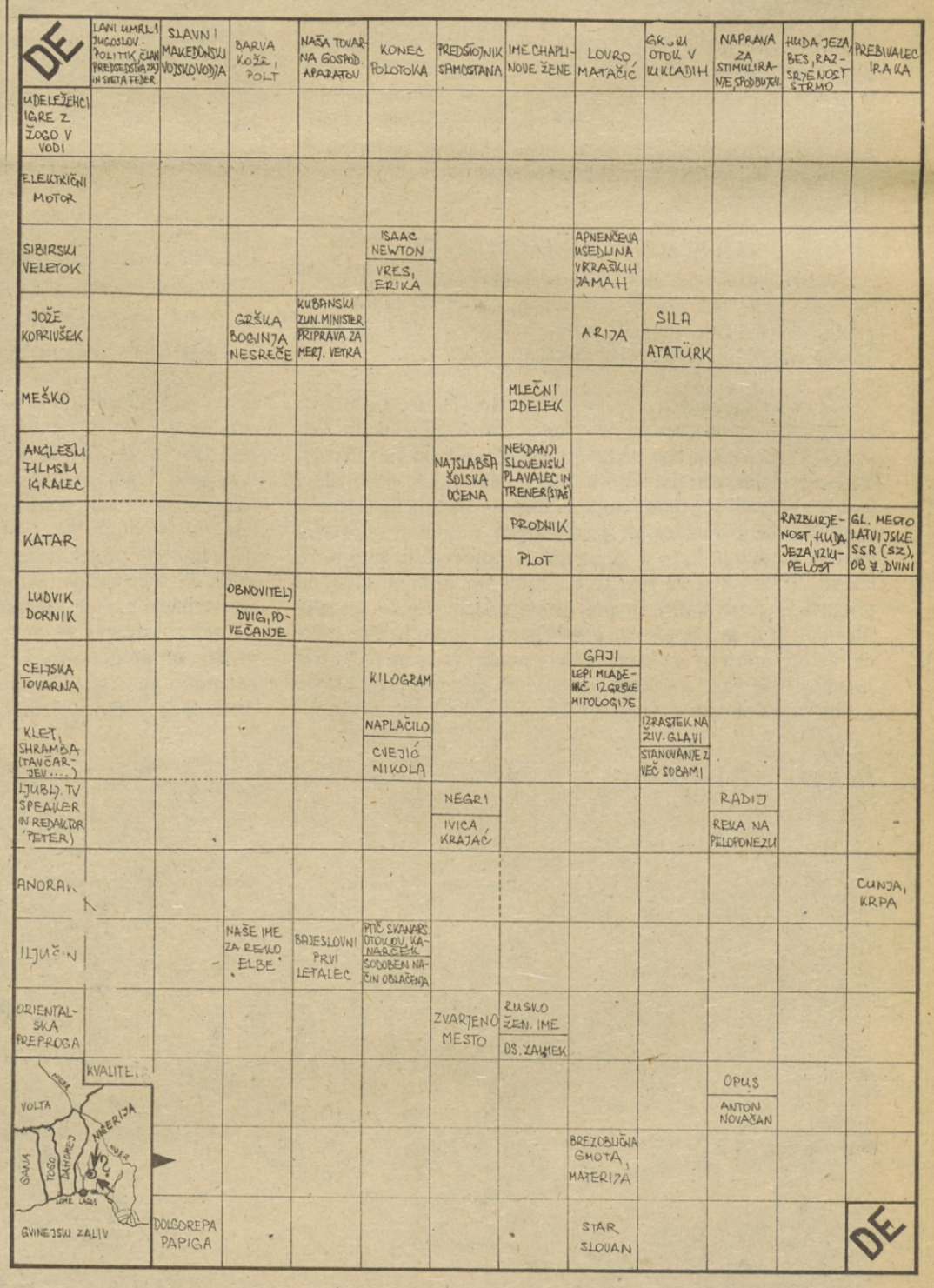

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

VODORAVNO: ISLANDIJA, SLEHERNIK, TOM, BEDRO, OBERON, ANITA, VOŽE, AS, GIN, ED, POLTENOST, TNT, VALKIRA, NAREČJE, TS, ODESA, TORTAR, SAPER, KARNI, TLENJE, ATAKA, MT, IKAR, VAL, SAL, AMINI, ICIKA, ZNANJE, VIKING, ARSEN, EJEKTOR, OKAN, CA, SENO, DINA.

Izžrebani reševalci iz prejšnje številke:

1. nagrada, 200 din: Boris Debelak, Krmelj 30, Krmelj;
2. nagrada, 150 din: Angelca Marinšek, Dolenja vas 97;
3. nagrada, 100 din: Ada Dolenc, Divača 111.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Mojstri betonskih konstrukcij

Industrijsko grajena stanovanja in tovarniške hale

Petindvajset let je tega, kar so se primorski zidarji iz nekdanjega podjetja „Zidgrad" iz Volčje drage združili z zidarji iz „Soče". Nastalo je Splošno gradbeno podjetje „Gorica", ki sodi danes med najbolj uspešna slovenska podjetja. Ni gradnje, ni načrta, pa naj bo še tako smel, da mu ne bi bili kos zidarji, ki jim stoje ob strani projektanti, tisti za računalnikom betonerci, žerjavisti, vozniki prekucnikov, številni mojstri v centralnih obratih in v tovarni armiranobetonskih konstrukcij. Po vsej Sloveniji, pa tudi širši domovini stoje zgradbe, ki so jih zgradili delavci Splošnega gradbenega podjetja Gorica. To so občinsko poslopje, poslopje banke, bolnišnice, vzgojnovarstvene ustanove, serija visokih stanovanjskih zgradb, individualne vrstne hiše, hoteli, šole . . .

ZAČELI SO Z OBNOVO PRIMORSKE

Naloga novoustanovljenega podjetja je bila v tistem, lahko bi rekli že daljnem letu 1951, da se loti obnove Primorske in predvsem gradnje novega središča Primorske – Nove Gorice. Bili so časi, ko je bilo treba graditi hitro in se predvsem zanašati na moč svojih rok in na zelo enostavne delovne pripomočke. Fantje, ki so bili v glavnem s Primorske, začeli pa so prihajati tudi z drugih krajev domovine, so se znašli, kakor so vedeli in znali. Dvigalo, ki bi poneslo tovor le nekaj metrov visoko, je bila dolga časa le želja; je pa bila tako zelo močna, da so tako dvigalo skonstruirali kar v podjetju. Skorajda ni možno popisati radosti, ki je prevzela fante iz Splošnega gradbenega podjetja, ko so dobili oziroma kupili prva dvigala. Pa prve modernejše avtomobile, ki niso imeli več koles brez zračnic, in ki jih ni poganjala več veriga . . . Toda kdor začne iz nič, vendar z veliko volje, ima možnosti, da ga ne zamaje vsak vetrič. In tako je Splošno gradbeno podjetje Gorica obstalo tudi v tistih časov, ki so bili za slovenske gradbince zelo težki.

Planskih cen nenadoma ni bilo več, materiali so se podražili čez noč tudi za sedemkrat, iz obnovitvene miselnosti, kjer je bil prvi cilj obnova domovine, je bilo hitro treba preiti na povsem ekonomsko gradnjo. V tem času je na Primorskem zmanjkalo dela. Po temeljitem premisleku so se delavci iz Splošnega gradbenega podjetja Gorica podali na — Jesenice. Mojstri ravnih zidov in imenitnih izkušenj so pokazali, kaj znajo. Stanovanjske hiše so gradili hitro in solidno pa tud' lepo. Od blizu in daleč so hodili gledat, kako znajo zidarji iz Gorice ravnati s kamnom in mu vdahniti dušo.

In zidali so še in še.

LITI BETON IN TUNELSKI OPAŽI

V času gradbene krize so delavci gradbenega podjetja prijeli za vsako delo. Nič jim ni bilo težko, naj je šlo za zahtevno gradnjo vinske kleti v Brdih, za hotelsko naselje pri Crikvenici, za stanovanjsko naselje na Semedeli pri Kopru . . .

Počasi so spoznavali, da klasična gradnja ni več najhitrejši in najboljši način gradnje. Izkušnje, ki so si jih pridobili Primorci, ki so pred drugo svetovno vojno zidali po vsej Evropi, njihova iznajdljivost in odprte oči, so jih vnovič popeljale v svet. Proučevali so najbolj uspešne sisteme gradnje na tujem in spoznali, da je bodočnost gradbeništva v hitri in enostavni gradnji, v gradnji, ki jo je treba dobro pripraviti in zelo hitro izvesti. Tako pa se da graditi le z litim betonom ali tako, da pri gradnji uporabljaš že vnaprej izdelane elemente. Po temeljitih študijah so se v Splošnem gradbenem podjetju Gorica odločili za liti beton in francoski sistem tunelskih opažev. To, kar so videli v tujini, so doma izpopolnili in začeli graditi po enotnem sodobnem sistemu, ki ima pred klasičnim prednosti predvsem v tem, da je hiter, cenejši in da omogoča sprotno vgrajevanje inštalacij. Po novem sistemu litega betona in tunelskih opažev, za ta sistem so se odločili leta 1968, so gradili stolpiče pa stolpnice in tudi individualne hiše. Iz gradbenega delavca z najširšim profilom so se začeli sčasoma oblikovati novi strokovnjaki. Nastala je skupina delavcev, ki so pravi mojstri pri montaži in demontaži najbolj zahtevno oblikovanih in sestavljenih opažev, pa skupina betonercev, ki skupaj z drugimi z največjo natančnostjo in popolno zanesljivostjo uresničuje najbolj zahtevne načrte projektantov. Težko bi bilo sešteti vsa stanovanja, ki so jih zgradili delavci iz Splošnega gradbenega podjetja Gorica. Podatek ne bi bil točen niti en teden, saj njihov sodoben način gradnje omogoča, da dan za dnem nizajo etažo na etažo. Industrijski način gradnje omogoča, da stolpnice rastejo hitreje kot kdaj doslej. Pri tem so iz leta v leto boljše, pa naj gre za izvedbo ali funkcionalnost. Po tem sistemu prav sedaj gradijo na Ledinah v Novi Gorici veliko stanovanjsko naselje s tisoči stanovanj.

MOČAN ŠTAB STROKOVNJAKOV

Vsega tega seveda ne bi zmogli, če ne bi gradnje pripravljali na najsodobnejše načine. Od časov, ko je podjetje nastalo in je imelo enega inženirja in sedemnajst tehnikov, se je marsikaj spremenilo. Danes pri načrtovanju stanovanjskih hiš, tovarniških hal in zgradb, ki so namenjene javnim službam, pošt, bolnišnic, vzgojnovarstvenih ustanov, trgovskih centrov, šol, hotelov, in drugih objektov sodeluje 23 inženirjev, 74 tehnikov, 46 ekonomistov, 6 strokovnjakov dela na računalniku, 38 v lastnem projektivnem biroju, zida 383 zidarjev, za beton skrbi 59 specialistov, 60 je strokovnjakov za postavljanje in razstavljanje najbolj zahtevnih jeklenih opažev, 71 je tesarjev, 42 železokrivcev, 31 mož vestno vodi dvigala, da ne naštevamo vseh drugih delavcev, ki vsak na svojem delovnem mestu natančno ve, kaj je njegova naloga kot člana kolektiva, ki danes šteje že skoraj 1700 članov.

TOVARNIŠKE HALE PO TEKOČEM TRAKU

Leta 1968, ko so se v Splošnem gradbenem podjetju Gorica odločili za tehnologijo litega betona in tunelskih opažev, so se odločili tudi za industrijski način gradnje tovarniških hal. Delavnice, v katerih so dotlej izdelovali betonske robnike in betonska okna ter cevi, so modernizirali in izdelali tri sisteme industrijskih montažnih hal: ločne, dvokapne in ravne. Vsem trem sistemom je skupno to, da elemente za sisteme izdelajo v tovarni armirano-betonskih konstrukcij v Šempetru pri Novi Gorici. S posebnimi avtomobili jih prepeljejo na gradbišče in s pomočjo dvigal sestavljajo v tovarniške dvorane. Ta način gradnje, ki dovoljuje težo posameznih elementov več kot trideset ton in dopušča vzpenjanje deset in več metrov visoko, je izredno racionalen in hiter. Po montažnem sistemu je Splošno gradbeno podjetje Gorica pokrilo že več kot osemsto tisoč kvadratnih metrov. Po teh treh osnovnih sistemih so zgrajene tovarniške hale, ki imajo površino več kot deset tisoč kvadratnih metrov. In naročila prihajajo kar naprej, saj je čas denar in hitrejšega sistema za gradnjo tovarniških objektov skoraj ni. Velika prednost, ki jo nudi ta sistem pred drugimi sistemi, je predvsem v vzdrževanju, saj beton ne potrebuje posebne nege.

Kljub temu, da so tovarniške hale, ki jih gradi po montažnih sistemih – ločnem, dvokapnem in ravnem – goriško gradbeno podjetje, načrtovane po enotnih načelih, so med seboj izredno raznolike. V njih vstekleničujejo pivo, s tekočih trakov prihajajo avtomobili, v njih sestavljajo posamezne dele za avtomobile, nastajajo iverke, nastaja pohištvo . . . In k vsaki tovarniški hali je možno po istem sistemu dozidati tudi potrebne prostore za administracijo. Montažne tovarniške dvorane goriškega podjetja stoje domala po vsej Jugoslaviji. Snujejo pa že četrti sistem, ki bo še enostavnejši in cenejši od dosedanjih treh, čeprav bodo uporabljali dosedanje elemente iz prednapetega betona.

E. P.

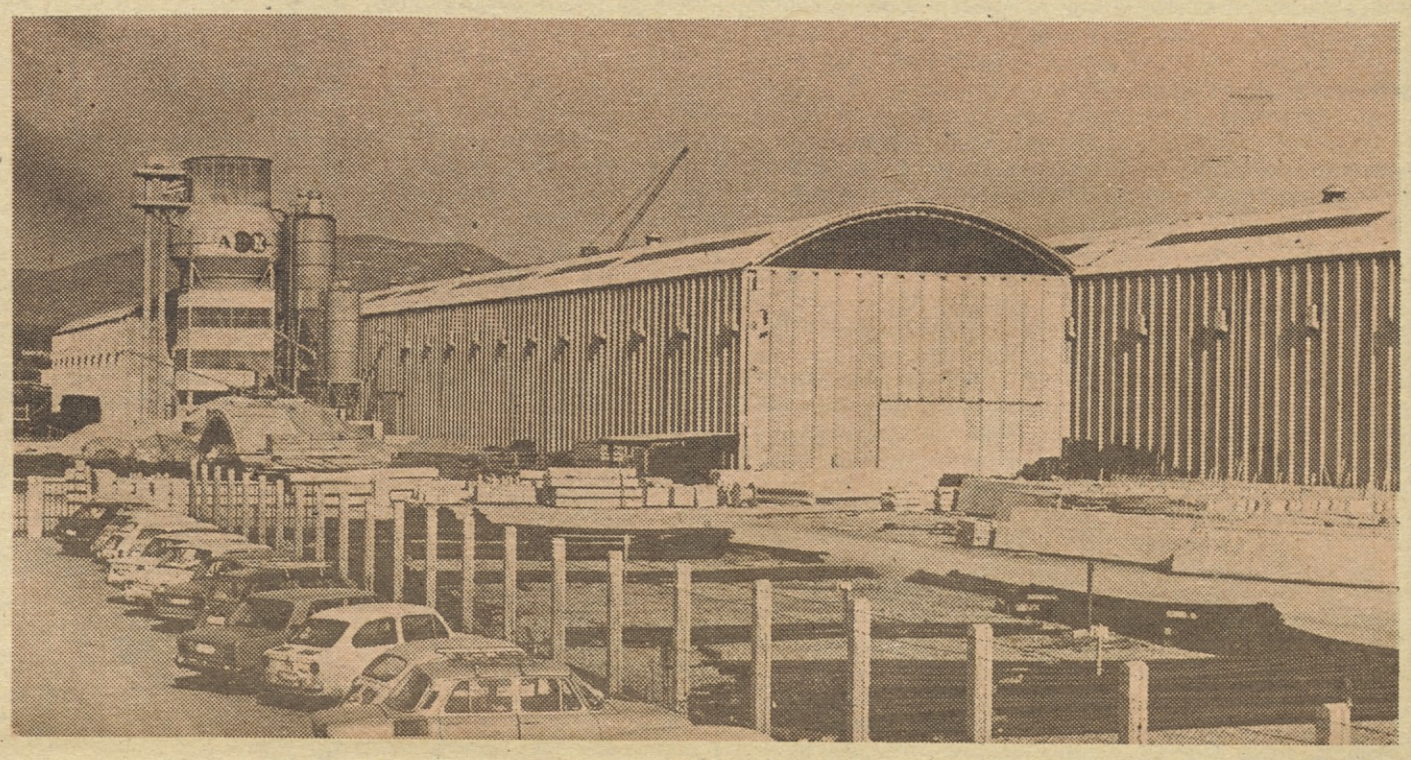

Tovarna armiranobetonskih elementov ABK v Šempetru pri Gorici

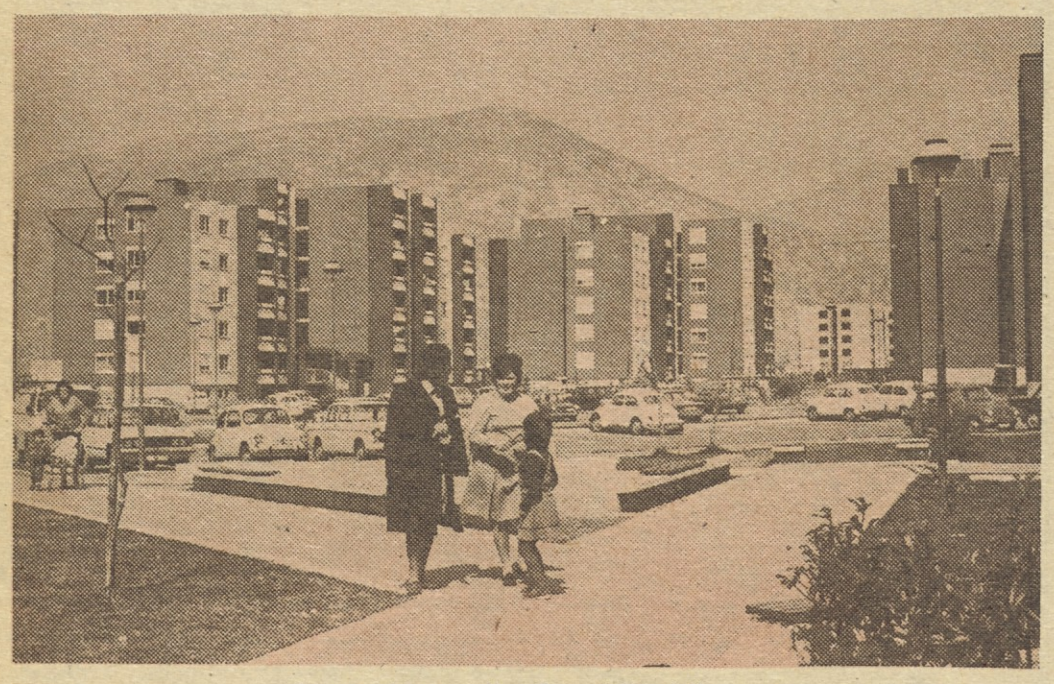

Stanovanjsko naselje v Semedeli nad Koprom

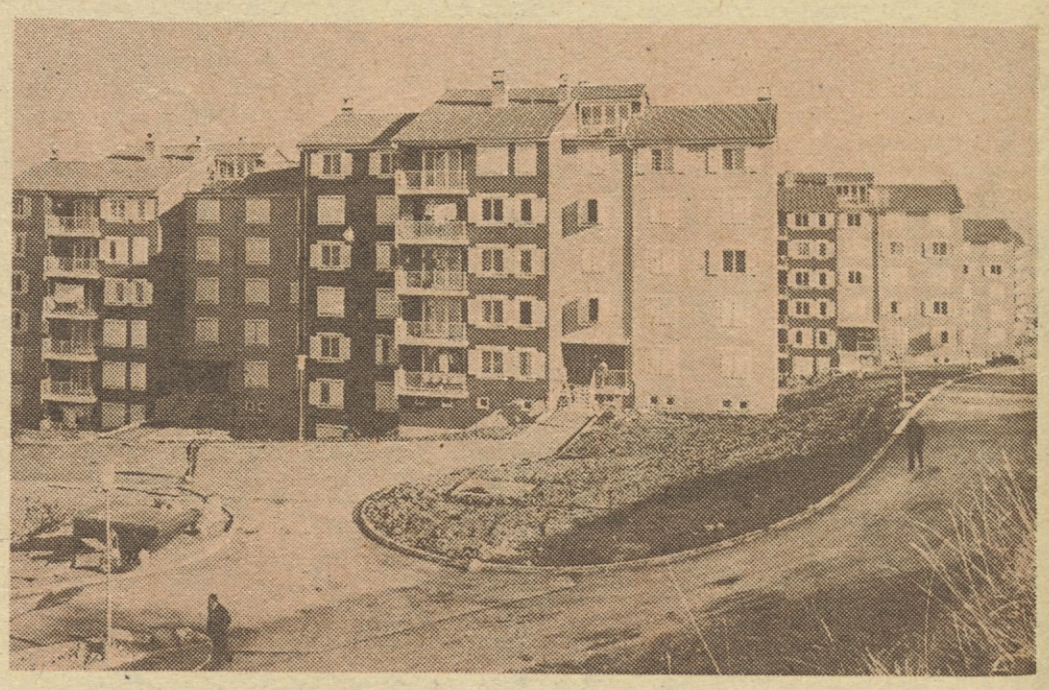

Stanovanjsko naselje na Ledinah v Novi Gorici

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČZP Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GAŠPERŠIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični urednik), BORIS RUGELJ, BOJAN SAMARIN (odgovorni urednik), JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313/VI; naročninski oddelek tel.: 310-033, int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 3,00 din, letna naročnina je 150,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«. Ljubljana.